

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

KONYA EKONOMİ
RAPORU
2008

I. DÜNYA EKONOMİSİ

1. GİRİŞ

Dünya ekonomisi son yıllardaki sürekli büyümesinin ardından, krizle birlikte durgunluğa doğru gitmektedir. ABD’de 2007 yılının Ağustos ayında mortgage piyasasında yaşanan çöküşle iyice açığa çıkan kriz, 2008’de Eylül ayında patlamıştır. ABD mortgage piyasasında geri ödemelerde yaşanan gecikmeler krizin tetikleyicisi olmuştur. ABD kaynaklı finansal kriz, yıl sonuna yaklaşılırken birçok ekonominin yavaşlamasına hatta durgunluğa girmesine sebep olmuştur. Kriz önce, 2008’in ilk çeyreğinde Avrupa’da etkisini gösterirken sonrasında ise tüm dünyaya yayılmıştır. Bankacılık sektöründe başlayan kriz tüm sektörlerle yayılmıştır.

Bankacılık krizini takiben birçok ekonomi kurtarma planları açıklarken, krizin etkilerini hafifletmeye çalışmışlardır. Ancak krizin etkisi ve belirsizlikler hala devam etmektedir. Krizin etkilerini birçok Avrupa Birliği üyesi ülkede görmek mümkündür. Avrupa’nın lokomotifi Almanya’da üçüncü çeyrek itibariyle büyüme oranı beklenenin altında gerçekleşmiştir. Eylül ayında toplanan Avrupa zirvesinden ise ortak bir karar çıkmamış, her ülkenin kendini koruma yollarını tercih etmesi sonucu çıkmıştır.

Son olarak Çin’in açıkladığı 600 milyar dolarlık paket program birçok otorite tarafından yetersiz görülmeyle birlikte krizin etkilerini hafifletme açısından iyimser bir durum ortaya çıkmıştır.

2008 yılında Dünya ekonomisinin resesyona girmiştir.. Yılın ilk çeyreğinde yaşanan emtia fiyatlarındaki yüksek artış, ardından yaşanan petrol fiyatları ve sonunda finansal piyasalarda yaşanan kriz, dünya ekonomisinin durgunluğa girmesinde etkili olmuştur.

2008’in üçüncü çeyreği sonunda ise global ekonomiyi rahatlatmak ve sermaye kaçışını önlemek için birçok ülke faiz indirimine gitmiştir. Bu faiz indirme dalgası birçok ülkede ilk başta olumlu sonuç verse de yıl sonunda yaşanacak durgunluğun giderilmesi açısından yeterli olmayacağı beklenmektedir.

2. GENEL GÖRÜNÜM

Genel beklenti, 2008 yılında birçok ekonominin yavaşlayacağı ve 2009 yılında ise krizin daha da derinleşeceği.

2007 yılı içerisinde yaklaşık %5,0 oranında büyüyen dünya gayri safi hasılasının 2008 yılı içerisinde yavaşlayarak %3,9 oranında büyüyeceği ifade edilmektedir.¹

Genel beklenti 2007 ve 2008 yıllarında dünya ekonomisinde bir yavaşlamanın ve daralmanın olacağı hatta birçok gelişmiş ekonominin durgunluğa gireceği öngörülmektedir. Yılın sonuna doğru etkisini daha çok gösteren krizin dünya genelinde durgunluğa gidilmesinden endişe edilmektedir.

¹ UNCTAD (2007), World Economic Situation and Prospects 2008

Ayrıca kriz sonrası ekonomilerde enflasyon tehlikesi baş göstermiştir. Yıllardır deflasyonla mücadele eden Japonya bile yıllar sonra enflasyon olgusu ile karşılaşmıştır.

Kriz sürecinde öncelikli giderilmesi gereken durum güven ortamının oluşturulmasıdır. Birçok ülke ekonomide güven sağlamak için ardı ardına paket programlarla kilit sektörlerini desteklemeye çalışmaktadırlar.

Yaşanan kriz kendini ilk önce gelişmiş ekonomilerde göstermiştir. Hemen hemen tüm gelişmiş ekonomilerde bir yavaşlama olmasına karşın gelişmekte olan ülkeler dünya çıktısında önemli bir orana ulaşmıştır.

TABLO 1. Dünya Üretimi(Reel GSMH) (Yıllık % Değişme)

	2006	2007	2008*	2009*
Dünya	5,1	5,0	3,9	3,0
Gelişmiş Ekonomiler	3,0	2,6	1,5	0,5
ABD	2,8	2,0	1,6	0,1
Euro Bölgesi	2,8	2,6	1,3	0,2
Almanya	3,0	2,5	1,8	1,6
Fransa	2,2	2,2	0,8	0,2
İtalya	1,8	1,5	-0,1	-0,2
İspanya	3,9	3,7	1,4	-0,2
İngiltere	2,8	3,0	1,0	-0,1
Japonya	2,4	2,1	0,7	0,5
Avrupa Birliği	3,3	3,1	1,7	0,6
Diğer Gelişmiş Ekonomiler **	3,8	3,9	2,2	1,6
Yükselen Piyasalar-Gelişmekte Olan Ülkeler	7,9	8,0	6,9	6,1
Bölgesel Gruplar				
Afrika	6,1	6,3	5,9	6,0
Orta ve Doğu Avrupa	6,7	5,7	4,5	3,4
Bağımsız Devletler Topluluğu	8,2	8,6	7,2	5,7
Rusya	7,4	8,1	7,0	5,5
Yükselen Asya	9,9	10,0	8,4	7,7
Çin	11,6	11,9	9,7	9,3
Hindistan	9,8	9,3	7,9	6,9
Orta Doğu	5,7	5,9	6,4	5,9
Latin Amerika	5,5	5,6	4,6	3,2

Kaynak: IMF, Dünya Ekonomik Görünümü; Kasım 2008

* 2008 ve 2009 yıllarına ilişkin değerler tahminidir.

** Bu tablodaki “Diğer Gelişmiş Ekonomiler” ABD, Euro Bölgesi ülkeleri ve Japonya hariç Gelişmiş ekonomileri ifade etmektedir.

Tablo 1'den görüldüğü üzere dünya üretimi gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan piyasalar başta olmak üzere diğer alanlara doğru kaymaktadır. Gelişmiş ülkelerin payları azalırken diğer ülkelerin dünya hasılası içindeki payı artmaktadır. Özellikle geleceğin süper gücü olarak bakılan Çin ve Hindistan başta olmak üzere gelişmekte olan ülkelerde dünya üretimi yoğunlaşmıştır. 2008 yılına ilişkin tahminde, Dünya hasılasında en fazla artış Çin'den beklenmektedir. Çin'in gelişen yapısı ve Dünya ihracatında ilk üç ülke içerisinde yer alması nedeniyle gelecekte önemli aktörler arasına girecektir.

Genel olarak bakıldığında zaman dünya ekonomisinde şu an için önemli görülen iki husus bulunmaktadır. Birincisi, kriz sonrası ülkelerin açıkladığı kurtarma planlarının ekonomiye etkileri, ikincisi ise krizle birlikte gelen enflasyon olgusudur.

Petrol fiyatlarında yaşanan gelişme oldukça istikrarsız olmuştur. Yılın ilk yarısında yüksek seyreden petrol fiyatları, beraberinde de birçok emtia fiyatlarının yükselmesine yol açmıştır. Bu artış üretilen ürünlerin maliyetlerinde de artışa yol açarak dünya üretimini olumsuz etkilemiştir.

Dünya ekonomisinde çıktı düzeyinde gelişmiş ülkelerin önemi azalmakta ve gelişmekte olan ülkeler ön plana çıkmaktadır. Dünya hasıla üretiminin gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere kayması devam etmektedir.

Avrupa, krizden en fazla etkilenecek bölgelerden birisidir. Avrupa'nın çoğu ülkesinde yıllık üretim artışında bir gerileme söz konusuysen en fazla etkilenen İtalya olmuştur. İtalya'nın 2008 yılında %-0,1 daralacağı öngörülmektedir. Avrupa'nın lokomotifini olan Almanya'da büyüme oranında bir düşüş olacağı beklenmektedir.

TABLO 2. Son dönemde açıklanan paket programları

Ülke	Program	Ülke	Program
ABD	700+150 milyar \$ 900 milyar \$ da yolda	Hollanda	20 milyar Euro fon kurdu
İngiltere	691 milyar \$	Yunanistan	Mevduata 100000 Euro güvence
İrlanda	400 milyar Euro	İspanya	49,3 milyar \$
Çin	586 milyar \$	Norveç	57,4 milyar \$
Fransa	360 milyar Euro	İtalya	20 milyar Euro
Japonya	275 milyar \$	Portekiz	20 milyar Euro
Almanya	64,2 milyar \$	BAE	19 milyar \$
Avustralya	7,25 milyar \$	İsviçre	753 milyon \$
Meksika	44 milyar \$	Hindistan	12,2 milyar \$
İsrail	2,7 milyar \$	Macaristan	6,9 milyar \$
İzlanda	6 milyar Euro	Rusya	86 milyar \$

Kaynak: Dünya Gazetesi, 25.11.2008

3. GELİŞMİŞ EKONOMİLER

2008 yılında gelişmiş ülkelerin büyüme oranlarında düşüş beklenmektedir. 2007 yılında %2,5 oranında büyüyen gelişmiş ekonomilerin, 2008 yılında ancak %2,7 oranında büyüyeceği öngörülmektedir. Krizin etkileri devam etmektedir. Yaşanan bankacılık krizinin diğer gelişmiş ülkelere de sirayet etmesi ile gelişmiş ülkelerde reel çıktı düzeyi düşmesi beklenmektedir.

TABLO 3. Gelişmiş Ekonomiler: Reel GSMH, Enflasyon, İşsizlik (Yıllık % Değişme)

	Reel GSMH			Enflasyon			İşsizlik		
	2007	2008*	2009*	2007	2008*	2009*	2007	2008*	2009*
Gelişmiş	2,6	1,5	0,5	2,2	3,6	2,0	5,4	5,7	6,5
ABD	2,0	1,6	0,1	2,9	4,2	1,8	4,6	5,6	6,9
Euro Bölgesi	2,6	1,3	0,2	2,1	3,5	1,9	7,4	7,6	8,3
Japonya	2,1	0,7	0,5	-	1,6	0,9	3,8	4,1	4,5
İngiltere	3,0	1,0	-0,1	2,3	3,8	2,9	5,4	5,4	6,0
Kanada	2,7	0,7	1,2	2,1	2,5	2,1	6,0	6,2	6,3

Kaynak: IMF, Dünya Ekonomik Görünümü ; Kasım 2008

* 2007 ve 2008 yıllarına ilişkin değerler tahminidir.

3.1. ABD

ABD ekonomisinde 2007'den beri devam etmekte olan mortgage krizi 2008'in ikinci çeyreğinde patlama yapmış ve birçok banka iflas etmek zorunda kalmıştır. Yaşanan mortgage krizinde, vatandaşın konut kredilerine ikinci bir kredi olanağı daha yaratılmasıyla emlak piyasasında bir balon meydana gelmiştir. Ancak bu şişen balonun belirli bir dayanağı olmadığı için risk oluşturmuştur. Bu yüzden şişmekte olan krediler belirli bir süre sonra ödenmeyince, devlet kamu kurumları olan Fannie Mae ve Freddie Mac'e el koymak zorunda kalmıştır. Bu iki kurum ABD emlak piyasasının yaklaşık %80'ini ellerinde bulundurduklarından dolayı piyasada şok yaşanmıştır. Bu iki kuruma bağlı olarak bankalar da verdikleri kredileri geri alamadıklarından dolayı sıkıntılar daha da artmıştır.

Böylece konut piyasaları durma noktasına gelmiş ve faizlerdeki artışlarda ekonominin genelini durma noktasına getirmiştir. Bunun önüne geçmeye çalışan Amerikan Merkez Bankası (FED) faiz oranlarında bir düşüşe giderek piyasalara olan güven eksikliğini gidermeye çalışmıştır.

Amerika'da kısa vadeli faiz oranları Temmuz 2004'ten bu yana en düşük seviyesi olan %1'e gerilemiştir.

Kriz, ABD ekonomisini aşarak küresel bir nitelik kazanmakla birlikte Dünya ülkeleri krize çözüm olarak paket programlar ortaya koymuş ancak piyasaya olan güvenin sağlanmasına yetmemiştir.

3.2. AB Ekonomisi ve Euro Bölgesi

Avrupa ülkelerinde krizin daha derin yaşanması beklenmektedir. Avrupa'nın lokomotif durumundaki Almanya 2. çeyrekte %0,5 daralmıştır. Bu oranla son 5 yılın en yavaş büyüme oranına ulaşmıştır. Temmuz ayında işsizlik oranı 3 milyona ulaşmıştır. Temmuz'da enflasyon %3,5 olarak gerçekleşmiştir. Özellikle Metal ve Otomotiv sektörü can çekmektedir.

Ağırlıklı olarak ABD ile ticaretten kaynaklanan krizin etkilerinin daha sert yaşanması beklenmektedir.

Almanya özellikle ABD ekonomisinden sonra resesyon riskinin en tehlikeli yaşandığı ülke olmuştur. Diğer öncü ülkeler olan Fransa ve İtalya'da büyüme rakamlarında düşüş yaşanmıştır. AB ekonomisi ve özellikle Euro Bölgesi'nde

yaşanan durgunluk daha da kaygı veren boyutlara ulaşmıştır. Euro bölgesi 2. çeyrekte %0,2 daralmıştır. 2008 sonunda Japonya'dan sonra en düşük çıktı düzeyinin AB'de olması beklenmektedir. Burada etkili olan diğer bir husus ta Euro'nun dolar karşısında değerlenmesidir.

Mali krizden ciddi etkilenen bir başka ülkede İngiltere olmuştur. Ekonomisi neredeyse durma noktasına gelmiştir. 2007 yılında %2,3 gerçekleşen enflasyon oranının 2008 yılında emtia ve enerji fiyatlarındaki artışla %3,8 olması beklenmektedir.

Krizden en çok etkilenen ülke İzlanda olmuştur. Ülke ekonomisi, Avrupa'nın en refah ülkesi iken aşırı dış borç nedeniyle çıkan krizden ülke batma noktasına gelmiştir.

Krizin daha çok gelişmiş ülkeleri vurduğu görülmektedir. Ekonomik faaliyetler daha çok gelişmekte olan bölgelere doğru kaymaktadır.

AB'ye yeni üye olan Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerinde tam üyelikle gelen istikrarın yavaşladığı görülmektedir. Bir yandan işgücünde kıtlık yaşanırken diğer yandan ücret artışlarına bağlı olarak maliyetler artmaktadır. Bu ülkelerin yetersiz altyapıya sahip olmaları özellikle ulaşım altyapısında sorunlar olması nedeniyle ihracatta sıkıntılara yol açmaktadır. Son krizle birlikte bu ülkelerde enflasyon da tekrar yükselişe geçmiştir. Tam üyelikle birlikte gelen yüksek yabancı sermaye dünya ekonomisindeki yavaşlamaya bağlı olarak düşüş göstermiştir.

Finansal kesimde kendini gösteren işten çıkarmalar nedeniyle işsizlik oranı artmaktadır. Euro bölgesinde işsizlik oranı 2007 yılı için %7,4 olarak gerçekleşen işsizlik oranı 2008 için %7,6 olarak gösterilmektedir. Euro bölgesinde işsizlik düzeyinin en fazla İspanya'da artması beklenmektedir. 2007 yılı için %8.3 olan işsizlik düzeyi 2008 için %11.3 olarak öngörülmektedir.

Avrupa Merkez Bankası (ECB), 8 ekimde toplanarak kısa vadeli faiz oranlarını 50 baz puan indirerek %3.75'e düşürmüştür. Bunun sonucunda finansman imkanları genişletilerek, uzun dönemde piyasa için uygun ortam hazırlanmaya çalışılmaktadır.

3.3. Japonya

Dünyanın ikinci büyük ekonomisi konumundaki Japon ekonomisinin, 2008 yılında %0,7, 2009 yılında ise %0,5 büyümesi ve Amerika merkezli krizin en çok Japonya'ya etkilemesi beklenmektedir.

Japonya ABD ekonomisindeki daralmadan en çok etkilenen ülke konumundadır. Çünkü ihracatının %60'ını bu ülkeye yapmaktadır. Japonya, 1980'lerde inanılmaz büyüme oranları yakalamasına karşın son 15 yıl boyunca büyümenin hiç olmadığı dönemlere doğru gitmektedir.

IMF, bu yıl Japon ekonomisi için %0,7, önümüzdeki yıl içinse %0,5 oranında büyüme tahmin etmektedir.

Global ekonomideki yavaşlama Japonya'nın ihracat gelirlerini olumsuz etkilemiştir. Merkez Bankalarının faiz indirim kararlarına Japonya'nın tepkisi ise, enerji ve emtia fiyatlarında yaşanan gerilemenin üretim kararlarına olumlu etki yapacağı hususundadır. Küresel ekonominin toparlanmaya başlaması ile ekonomisinin ılımlı bir büyüme patikasına gireceğini öngörmektedir.

İkinci çeyrek itibariyle ekonomi sadece %1,0 büyüme kaydetmiş ve geçen yıla oranla %2,4 küçülme yaşamıştır. Yıllardır Japon ekonomisinin büyümesini kamçılayan ihracat artışları durma noktasına gelmiştir. Bunda en büyük faktör ise en büyük ihracat pazarı olan ABD ekonomisinde yaşanan krizdir. Ancak Japonya bu ihracat kayıplarını Avrupa, Orta Doğu ve Yükselmekte olan ülkelere ihracatını arttırarak telafi etmeye çalışmıştır.

Yıllardır düşük kur düşük faiz politikasıyla ekonomik gelişimini ihracata odaklayan Japonya, ekonomisinin altyapısına güvenini sürdürmektedir. Son zamanlarda değerlendirilen Yen'e karşı faiz oranlarını 20 baz puan indirmek zorunda kalmıştır.

4. YÜKSELEN PİYASALAR VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER

Krizle birlikte gelişmiş ülkelerdeki ekonomik faaliyet yükselen piyasalara doğru kaymaktadır. Bütün dünya ekonomilerinde gerileme devam ederken ve birçok gelişmiş ülke durgunluğa girerken yükselen piyasalarda büyüme oranları ümit verici bir seyir izlemektedir. Özellikle yükselen Asya piyasaları olan Çin ve Hindistan'daki ekonomik veriler, güven ortamının kaybolduğu günümüzde büyük önem taşımaktadır.

Son dönem krizin yarattığı güvensizlik ortamına yönelik gelişmiş ülkelerin bir çözüm bulamaması, dünyanın gözünü geliştirmekte olan ülkelere çevirmesine neden olmuştur. Yıllık büyüme oranları tahminleri de göstermektedir ki, gelişmiş ekonomiler durgunluğa girerken geliştirmekte olan ülkeler yavaşlasa da büyümelerine devam edeceklerdir.

4.1. Yükselen Asya Ülkeleri

Dünya ekonomisi açısından en önemli iki ülke şüphesiz Çin ve Hindistan'dır. Özellikle Çin son yıllarda büyümesini arttırarak katlamıştır. Dünyanın yeni ticaret merkezleri yükselmekte olan piyasalar olacaktır.

4.1.1. Çin

Çin, son yıllarda dolara karşı az değerli parasıyla önemli ihracat artışları sağlamış ve büyümesini sürdürmüştür. Son 1 yıl içerisinde ABD ekonomisindeki daralmaya paralel olarak Çin ekonomisindeki büyüme rakamlarında da bir azalma beklenmektedir.

2. büyük ekonomi olan Çin'in 2007 yılında %11,9 olan büyümesi 2008 sonunda %9,7 olarak tahmin edilmektedir.

2008 yılı milli gelir rakamlarına bakıldığı zaman Çin ekonomisi 7,7 trilyon dolarlık milli geliri ile dünyanın ikinci büyük ekonomisidir. Son iki yıldır yaşadığı yüzde 10'un üstündeki büyümeler 2008 sonunda yavaşlama eğilimine gireceği ve yüzde 9,3 büyüyeceği tahmin edilmektedir. Geçen yıl yaşadığı yüzde 4,8'lik enflasyonun 2008 sonu itibariyle yüzde 6,4'e yükseleceği öngörülmektedir. Çin uzun zamandır sağladığı bu büyüme oranlarını dolar karşısında para birimini ucuz tutarak sağlamaktaydı. Ancak ABD iç pazarında yaşanan daralma Çin ihracatına olumsuz darbeyi vurmuştur.

İlk önce piyasalarda olumlu algılanan, krize karşı önlem paketleri sonrasında beklentiler karşılanamamıştır.

Sonuç olarak, büyüme güçlü olarak devam etmektedir. Bununla birlikte, önemli para birimleri karşısında parasını düşük tutarak global ticarete üstünlük sağlamıştır. Çin'in son 1 yıldır yaşanan krizle birlikte eski yüksek büyüme oranlarını yakalaması uzak görülmektedir. Bunun için Çin hükümeti global krizle daha etkin savaşmak için 586 milyar dolarlık program açıklamış ve sürdürülebilir büyümesini devam ettirmek istediğini göstermiştir.

4.1.2. Hindistan

Asya'nın üçüncü büyük ekonomisi olan Hindistan'ın yüksek büyüme oranları devam etmektedir. 2008 için %7,9 büyüme beklenmektedir.

Hindistan son yıllarda Çin'le birlikte Asya'nın en dikkat çeken ekonomilerinden birisidir. Çin ekonomik kalkınmasını Hindistan'dan 10 yıl önce başlatmıştır. 2007'de %9,3 oranında büyüyen Hindistan'ın 2008 yılında da %7,9 büyüyeceği öngörülmektedir.

Hindistan'ın yüksek emek gücüne karşın kalkınmasını ileri teknolojik işlerde yapması şarttır. 250 milyon insanın açlık sınırında olduğu düşünülürse Hindistan'ın bu büyüme potansiyeli dikkat çekicidir. Büyümesini imalat sektöründeki güçlü ihracatlara dayandırmaktadır. Özellikle hizmetler sektöründeki ihracat, büyümenin temel taşı niteliğindedir.

2008 yılında revize edilen milli gelir hesaplamalarına göre Hindistan'ın milli geliri 3,2 trilyon dolardır. Bu rakamla Japonya'nın ardından dünyanın 4. büyük ekonomisidir. Hindistan'ın gelecekte büyümesine devam edeceği hatta Çin ile birlikte Dünyanın yeni süper güç olarak çıkacakları beklenmektedir.

4.2. Rusya

1998 yılında önemli bir kriz geçiren Rusya ekonomisi, ilerleyen yıllarda artan petrol ve emtia fiyatlarından en çok faydalanan ülke olmuştur. Krizin ardından, milli hasılası 282 milyar dolara düşerken, bu miktar zamanla cari işlemler hesabında artı vermeye başlamış ve 2008 yılı için öngörülen cari fazla 93 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir. Bu rakamla Rusya dünya sıralamasında en büyük cari fazla veren 4. ekonomi olmuştur. Cari fazlanın oluşturulmasında en önemli etken son yıllarda artan emtia ve petrol fiyatlarıdır. Rusya'nın toplam ihracatının %70'ini petrol ve doğalgaz oluşturmaktadır.

Ancak Rusya'nın da bizim gibi daha çok yapısal reformlar yapmaya ihtiyacı vardır.

Kişi başına milli gelir 2007 yılında 9.000 dolarken 2008 için bu rakamın 12.500 dolar olması beklenmektedir. 2009 için yıllık %9'dan fazla büyüme olması beklenmektedir.

Rusya'nın enflasyon dışında iktisadi sorunu yok gibi gözükse de, aslında Rusya'nın önemli altyapı eksikliği ve işgücünden kaynaklanan sınırlamaları bulunmaktadır. Bu özellikle petrol ve doğalgaz üreten sanayide daha belirgin olmaktadır. Bu nedenle Rusya, her zaman yabancı sermayeye muhtaç durumdadır. Yabancı yatırımları tedirgin eden bir gelişme Rusya'nın maliyetlerini oldukça yükseltmektedir.

Rusya'nın giderek artan sağlık, eğitim ve altyapı gereksinimleri için gereken yapısal değişiklikler yapması gerekmektedir.

4.3. Latin Amerika

Latin Amerika ekonomisinde geçen yıla göre bir gerileme görülmele birlikte, yerli parayla borçlanmanın artması nedeniyle ABD kaynaklı krizden eski krizlere göre çok fazla etkilenmeyeceği öngörülmektedir.

Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) 2007 ve 2008 yılları için açıkladığı istatistiklere göre 2006 yılında %5,5 büyüyen Latin Amerika'nın büyümesinin 2007'de %5,6'ya ilerleyeceği, 2008'de ise %4,6'ya gerileyeceğini öngörmektedir.

IMF verilerine göre 2007 yılında, Panama Latin Amerika'nın en çok büyüyen ekonomisi olmuştur. Bu durumda elbetteki okyanuslar arası geçiş güzergahında olmasının olumlu etkisi olmuştur. Buna göre 2007 yılında Panama'da %11,5 oranında, ardından sırayla Peru'da %8,9, Arjantin'de %8,7, Venezüella'da %8,4, Kolombiya'da %7,7, Uruguay'da %7,4, Brezilya %5,4, Şili %5,1, Meksika %3,2 oranında ekonomik büyüme göstermiştir.

TABLO 4. Latin Amerika: Reel GSMH, Enflasyon, İşsizlik (Yıllık % Değişme)

	Reel GSMH			Enflasyon			İşsizlik		
	2007	2008*	2009*	2007	2008*	2009*	2007	2008*	2009*
Latin Amerika	5,6	4,6	3,2	5,4	7,9	7,3	0,8	-0,5	-1,3
Arjantin	8,7	6,5	3,6	8,8	9,1	9,1	1,7	0,8	-0,6
Brezilya	5,4	5,2	3,5	3,6	5,7	5,1	0,1	-1,8	-2,0
Şili	5,1	4,5	3,8	4,4	8,9	6,5	4,4	-1,1	-0,9
Kolombiya	7,7	4,0	3,5	5,5	7,3	5,5	-2,9	-2,2	-1,9
Panama	11,5	8,3	7,8	4,2	9,2	5,9	8,8	7,2	7,5
Meksika	3,2	2,1	1,8	4,0	4,9	4,2	-0,6	-1,4	-2,2
Peru	8,9	9,2	7,0	1,8	5,6	4,4	1,4	-2,0	-1,8
Uruguay	7,4	6,5	5,5	8,1	6,8	6,2	-0,8	-2,6	-1,9
Venezüella	8,4	6,0	2,0	18,7	27,2	33,5	8,8	8,5	3,4

Kaynak: IMF, Dünya Ekonomik Görünümü; Kasım 2008

* 2008 ve 2009 yıllarına ilişkin değerler tahminidir.

Yaşanan kriz kıta ihracatını da olumsuz etkilemiştir. İhracatının önemli bir kısmını ABD'ye yapan kıta ülkeleri 2008'de yaşanması beklenen durgunlukla birlikte bir ekonomik yavaşlama eğilimine girmiş ve ekonomik büyümeleri yavaşlamıştır.

5. DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ BAŞLICA SORUNLAR ve 2009 YILINA İLİŞKİN BEKLENTİLER

Dünya ekonomisinin başlıca sorunu güvensizlik ortamının giderilememesidir. Birçok ülke arka arkaya açıkladıkları paket programlarla piyasalara güveni getirmeye çalışmış ancak başarılı olamamıştır. En son, yüksek seyreden faiz oranlarında bir düşürme yarışına girilmiş ancak etkileri henüz hissedilir boyutta değildir.

Başta ABD olmak üzere birçok ülkede cari işlemler hesabı açık vermektedir. Yine ABD başta olmak üzere birçok ekonomide cari dengeler bozulmuştur. 2007 tahminlerine göre en fazla cari açık veren ülkeler sırasıyla ABD 738 milyar \$, İspanya 145 milyar \$ ve Birleşik Krallık 136 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Dünya ticaret hacmindeki artış gelişmiş ülkelerden yükselen ve gelişmekte olan ülkelere doğru kaymıştır. Son büyüme rakamlarında görüldüğü üzere gelişmiş ekonomilerin büyüme oranlarında düşüşler yaşanırken gelişmekte olan ülkelerde daha az düşüş yaşanmış ve daha büyük büyüme rakamlarını elde etmişlerdir.

Yılın ilk yarısı rekorlar kıran petrol fiyatları krizle birlikte artışı yavaşlamış ve düşmeye başlamıştır. 2008 yılının Temmuz ayında tarihi rekor kırarak 147 doları gören petrol fiyatları, Kasım sonuna doğru 40 dolara kadar gerilemiştir. Petrol Üreticileri Birliği (OPEC)'in üretimindeki tekeli kırarak için yeni petrol sahası aramalarına devam edilmelidir.

Globalleşme sürecinde dünya gün geçtikçe tek Pazar olmaya gitmektedir. Bunun en belirgin örneğini sermaye piyasalarında görmekteyiz. Bu kriz süreci de dünyada yaşanacak bir krizin virüs gibi tüm ülkelere yayıldığını göstermektedir.

IMF tarafından yayınlanan "Dünya Ekonomik Görünümü Kasım 2008" raporuna göre Dünya ekonomisinde 2009'a ilişkin öngörüler şu şekildedir:

Dünya ekonomisi 2006 ve 2007 yıllarında %5 büyürken 2008 yılında büyümenin %3.7'ye düşeceği öngörülmektedir. Yavaşlama hem gelişmekte olan ülkelerde hem de gelişmiş ekonomilerde görülecektir. Dünya ticaretindeki artış hızı da yavaşlamıştır. 2006'da %9,2 artan dünya ticaret hacmi 2007 yılında ancak %6,8, 2008 için ise %6,6 artacaktır.

Avrupa Birliği'nde ise 2006 ve 2007 yıllarında yaklaşık %3 düzeyinde artan ekonomik büyümenin 2008 ve 2009 için ancak %1,8 olacağı beklenmektedir.

IMF, ekonomilerin toparlanmaya başlayacağını ama bunun kolay ve çabuk olmayacağına dikkat çekmektedir. Dünya ekonomisinin 2007 yılındaki büyümesini ancak 2010 yılında yakalayabileceğini öngörüyor.

IMF ve Dünya Bankası uzmanlarına göre, ABD'nin büyümesi daha da yavaşlayacağı beklenmektedir. Diğer gelişmekte olan piyasalarda ise büyüme oranlarında yavaşlama olmasına karşın gelişmiş ekonomilere nazaran yüksek büyüme performansı beklenmektedir.

Dünyanın itici gücü konumuna gelişmekte olan ülkeler geçecektir. Yüksek büyüme rakamları veren bu ekonomiler artan durgunluk kaygılarına karşın gelişimlerini sürdürecektir.

II. TÜRKİYE EKONOMİSİ

2007 yılı Ağustos ayında Amerika'da ortaya çıkan ekonomik kriz içinde bulunduğumuz şu günlerde dünya ülkelerini etkisi altına almıştır. Şu anda krizden fazla etkilenmeyen ülkeler de ilerleyen dönemlerde etkilenecektir. Ülkemiz için de böyle bir risk elbette vardır. Küreselleşme ekonomik alana yoğunlaşmıştır. Ekonomiler birbirine bağımlı hale gelmiştir. Ve ekonomik sınırlar belirsiz bir durumdadır. Küreselleşmenin en büyük hastalığı mali krizlerdir.

Eylül ve Ekim ayları, Ağustos 2007'den bu yana devam eden küresel kredi krizinin etkilerinin en yoğun hissedildiği aylar olmuştur. Bu dönemde, banka kurtarma operasyonları ABD'den Euro Alanına ve İngiltere'ye sıçramıştır. ABD Hükümeti'nin finans sistemini korumak ve kredi sıkışıklığını azaltmak için hazırladığı maliyeti 850 milyar Doları bulan kurtarma paketi piyasalardaki gerginliği azaltmaya yetmemiştir.

Dünya genelinde, borsalarda tarihi düşüşler yaşanmış, gelişmiş ülkelerde bankalararası borçlanma piyasasında işlemler durma noktasına gelmiş ve kredi risk primleri rekor seviyelere ulaşmıştır.

Krizin reel ekonomiye etkileri de belirginleşmeye başlamıştır. IMF, Ekim ayında yayımlanan Dünya Ekonomik Görünüm Raporunda global ekonomik büyümenin 2009 yılında, 2002 yılından bu yana en düşük seviye olan %3'e gerileyeceğini öngörmüştür. Küresel kredi krizinin merkezinde bulunan ABD ekonomisi, yılın üçüncü çeyreğinde daralmıştır. Tüketici ve iş dünyası güven endekslerindeki düşüş ile kredi koşullarındaki bozulma ABD ekonomisinin yılın son çeyreğinde ve 2009'un ilk çeyreğinde de daralabileceğine işaret etmektedir.

2007 yılında %8 büyüyen gelişmekte olan ülke ekonomilerinin ise 2008 yılında %6,9 ve 2009 yılında %6,1 oranında büyümesi beklenmektedir.

Uluslararası likidite koşullarındaki ve kredi piyasalarındaki olumsuz gelişmeler özellikle yüksek cari açık nedeniyle Türkiye ekonomisinin kırılganlığını artırmaktadır. İç ve dış talepteki yavaşlama eğiliminin devam etmesi büyüme açısından risk oluşturmaktadır. Bununla birlikte, cari açık/GSYH, dış borç/GSYH ve bütçe dengesi/GSYH oranları gibi kriterlere göre karşılaştırıldığında Türkiye ekonomisinin diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla daha iyi bir konumda olduğu görülmektedir. Ayrıca, enerji fiyatlarındaki gerilemenin ve YTL'deki değer kaybının cari dengeyi olumlu etkileyeceği düşünülmektedir.

Küresel kredi krizi tüm ülkelerde finansal piyasalarda dalgalanmalara ve belirsizliklere neden olmaktadır. Yüksek cari açığın gerektirdiği dış finansman ihtiyacı da Türkiye ekonomisini uluslararası sermaye akımlarındaki dalgalanmalara karşı kırılgan hale getirmektedir.

1. BÜYÜME VE İSTİHDAM

1.1 GSMH ve Sektörel Büyüme Hızları

2008 yılı ikinci çeyreğinde ekonomideki büyüme beklentilerin altında gerçekleşmiş ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) %1,9 oranında artmıştır. Bu oran, 26 çeyrektir üst üste büyüyen ekonomide kaydedilen en düşük büyüme oranı olmuştur.

2008 yılı ikinci çeyreğinde ekonomideki büyüme beklentilerin altında gerçekleşmiş ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) yüzde 1,9 oranında artmıştır. Bu oran, 26 çeyrektir üst üste büyüyen ekonomide kaydedilen en düşük büyüme oranı olmuştur. 2008 yılının ikinci döneminde gerçekleşen büyüme oranları üzerinde, tarım sektöründeki daralma

ve inşaat sektörü büyümesinin hız kesmesi etkili olmuştur.

Tarım sektörü katma değeri 2008 yılının ikinci çeyreğinde yüzde 3,1 oranında daralmıştır. Bu gelişmede Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşanan şiddetli kuraklık ve kırmızı mercimek üretimindeki yüksek oranlı düşüş etkili olmuştur. Sektörün alt bileşenleri incelendiğinde, tarım, avcılık ve ormancılık sektörü yüzde 3,5 oranında daralırken balıkçılık sektörü yüzde 12,4 oranında artmıştır. Yılın kalan kısmında, geçen yıldan kaynaklanan baz etkisi ve bu yıl bazı bitkilerde ‘ürün verme’ yılı olması nedeniyle tarım sektöründe katma değer artışlarının gerçekleşmesi beklenmektedir.

2008 yılının ikinci döneminde imalat sanayi katma değeri yüzde 2,5 oranında artarken, madencilik ve enerji sektörü katma değerlerin dede sırasıyla yüzde 7,7 ve yüzde 5,1 oranlarında artış kaydedilmiştir. Böylece sanayi sektörü katma değeri yüzde 2,8 oranında artmıştır.

TABLO 1. Sektörel Büyüme Hızları (%)

	2006	2007	2008 I.Çeyrek	2008 II.Çeyrek
Tarım	1,4	-6,9	2,7	-3,1
Sanayi	8,3	5,8	7,2	2,8
İmalat	8,4	5,6	7,0	2,5
İnşaat	18,5	5,7	3,1	0,9
Ticaret	5,8	5,3	8,3	3,1
Ulaştırma	6,8	6,9	7,8	3,2
GSYİH	6,9	4,6	6,7	1,9
GSMH	6,0	4,5	6,6	1,9

Kaynak: DPT

Hizmetler sektörü katma değer artışı, yılın ikinci döneminde yüzde 2,1 olarak gerçekleşmiştir. 2006 yılının ardından artış hızı yavaşlamaya başlayan inşaat katma değeri, 2008 yılının ikinci döneminde yüzde 0,9 oranında artmış ve büyümeye katkı sadece 0,1 puan olmuştur.

Ticaret sektörünün alt kalemlerinden toptan ve perakende ticaret katma değeri yüzde 3,3; otel ve lokantacılık sektörünün katma değeri ise yüzde 0,6 oranında artmıştır. Böylece yılın ikinci çeyreğinde ticaret sektörü katma değeri yüzde 3,1 oranında artarak dönem büyümesine 0,5 puan katkı sağlamıştır.

Cari fiyatlarla GSYH içerisindeki payı yüzde 14'ler civarında olan ulaştırma sektörü, 2008 yılın ikinci döneminde yüzde 3,2 oranında artmış ve sektörün büyümeye katkısı yüzde 0,5 puan olarak gerçekleşmiştir.

Yeni milli gelir serisinde GSYH'nın önemli bir alt bileşeni olan ve sabit fiyatlarla payı yüzde 10'lar civarında olan mali aracı kuruluşlar sektörünün katma değeri yılın ikinci döneminde yüzde 9,4 oranında yükselmiştir. Bu gelişmeler çerçevesinde sektörün büyümeye katkısı yüzde 0,9 puan olmuştur.

GSYH'nın bir diğer önemli alt bileşeni olan vergi sübvansiyon katma değeri, 2008 yılının ilk çeyreğinde yüzde 6,9 oranında azalmış ve büyümeye -0,6 puan katkıda bulunmuştur.

2008 yılının birinci döneminde gerçekleşen yüzde 1,9 oranındaki GSYH büyümesine, tarım sektörünün katkısı negatif 0,2 puan olurken, sanayi ve hizmetler sektörlerinin katkıları sırasıyla 0,8 ve 1,3 puan olarak gerçekleşmiştir.

Yılın ilk altı ayında tarım sektörü katma değeri yüzde 1,1 oranında azalırken, sanayi ve hizmetler sektörü katma değeri sırasıyla yüzde 4,9 ve yüzde 4,4 oranlarında artmıştır. Böylece 2008 yılının ilk altı ayında GSYH artışı yüzde 4,2 oranında gerçekleşmiştir. Söz konusu dönemde tarım sektörünün büyümeye katkısı negatif 0,1 puan olurken sanayi ve hizmetler sektörlerinin büyümeye katkıları sırasıyla 1,4 ve 2,9 puan olarak gerçekleşmiştir.

1.1.1.Talep Unsurlarındaki Gelişmeler

2008 yılının ikinci çeyreğinde yurtiçi talepte beklentilerin üzerinde bir daralma gözlenmiştir. 2008 yılının ikinci üç aylık döneminde yerleşik hane halklarının tüketimi yüzde 2,8 oranında artarken, özel kesim sabit sermaye yatırımları yüzde 0,6 oranında artmıştır. Bu dönemde; kamu tüketimi yüzde 3,7 oranında, kamu sabit sermaye yatırımları da yüzde 16,8 oranında azalmıştır.

GSYH, 2008 yılının ikinci çeyreğinde %1,9 oranında, birinci altı aylık döneminde de yüzde 4,2 oranında artış göstermiştir. GSYH büyümesi 2007 yılının ikinci üç aylık döneminde yüzde 4,1, 2007 yılının birinci altı aylık döneminde de yüzde 6 olarak gerçekleşmişti.

TABLO 2. Talep Unsurlarındaki Gelişmeler (% Değişim)

	2006	2007	2007	2007	2008	2008
	Yıllık	Yıllık	I.Çeyrek	II.Çeyrek	I.Çeyrek	II.Çeyrek
Toplam Tüketim	5,1	4,4	3,8	3,2	7,4	1,9
Kamu	8,4	6,5	7,0	13,5	5,6	-3,7
Özel	4,6	4,1	3,4	1,8	7,6	2,8
Sabit Ser. Yat.	13,3	5,5	4,5	3,9	11,9	-1,5
Kamu	2,6	7,3	3,7	8,2	-9,1	-16,8
Özel	15,0	5,2	4,6	3,4	14,1	0,6
Stok Değişimi*	-0,1	1,0	3,0	-0,3	-1,5	0,4
Toplam Nihai Y.İçi Talep	7,0	4,7	4,0	3,3	8,5	1,1
Toplam Y.İçi Talep	7,0	5,6	7,0	3,1	7,1	1,5
Net Mal ve Hizmetler	-0,3	-1,2	0,7	0,8	-0,8	0,4
Mal ve Hizmet İhracatı	6,6	7,3	13,3	9,8	12,2	2,3
Mal ve Hizmet İthalatı	6,9	10,7	8,2	5,1	12,8	0,7
GSYİH (Harcama)	6,9	4,6	8,1	4,1	6,7	1,9

Kaynak: DPT - *GSYİH Büyümesine Katkı

2008 yılının ikinci üç aylık döneminde; dört beyaz ana ürünün iç satışlarında yüzde 12,7 oranında, otomobil satışlarında yüzde 7,2 oranında, tüketim malı ithalatında da yüzde 34,9 (reel olarak yüzde 17,8) oranında artışlar gözlenmesine rağmen, yerleşik hane halklarının tüketim harcamaları, yüzde 2,8 oranında, beklentilerin altında artış kaydetmiştir. Yerleşik ve yerleşik olamayan hane halklarının yurtiçi tüketiminin alt bileşenleri incelendiğinde; bu dönemde en yüksek artışların, yüzde 11,4'lük artışla sağlık harcamaları, yüzde 6'lık artışla ulaştırma ve haberleşme harcamaları ile yüzde 5,7'lik artışla eğitim harcamalarında gerçekleştiği görülmüştür. Bu dönemde; mobilya, ev aletleri ve ev bakım hizmetlerine yapılan harcamalar yüzde 4 oranında azalırken, giyim ve ayakkabı harcamalarında, geçen yılın aynı dönemine göre bir değişiklik gözlenmemiştir.

Özel kesim sabit sermaye yatırımlarının bileşenleri incelendiğinde; 2008 yılının ikinci üç aylık döneminde, makine teçhizat yatırımlarının yüzde 2,7 oranında azaldığı, inşaat yatırımlarının da yüzde 7 oranında arttığı gözlenmiştir. Söz konusu dönemde; makine teçhizat yatırımlarının önemli bir fonksiyonu olan yatırım malları ithalatının, cari fiyatlarla yüzde 11,8 oranında, sabit fiyatlarla da yüzde 4,2 oranında arttığı gözlenmiştir.

İncelenilen dönemde; kamu maaş ve ücret ödemelerinin yüzde 0,3 oranında, diğer cari harcamaların da yüzde 7 oranında azalması, kamu tüketiminin yüzde 3,7 oranında azalmasında belirleyici olmuştur.

2008 yılının ikinci üç aylık döneminde; kamu makine-teçhizat yatırımlarının yüzde 33,9 oranında artmasına rağmen, inşaat yatırımlarının yüzde 25,1 oranında azalması, kamu sabit sermaye yatırımlarının yüzde 16,8 oranında azalmasında belirleyici olmuştur.

2008 yılının ikinci üç aylık döneminde; mal ve hizmet ihracatının yüzde 2,3, mal ve hizmet ithalatının da yüzde 0,7 oranında artmasının etkisiyle, net mal ve hizmet ihracatının GSYH büyümesine katkısı yüzde 0,4 puan olarak gerçekleşmiştir.

Stok değişimlerinin GSYH büyümesine katkısı; 2008 yılının ikinci üç aylık döneminde yüzde 0,4 puan olarak gerçekleşmiştir.

2008 yılının ikinci üç aylık döneminde; yüzde 2,8 oranında artan yerleşik hane halklarının tüketim harcamalarının GSYH büyümesine katkısı yüzde 1,9 puan olurken, yüzde 0,6 oranında artan özel kesim sabit sermaye yatırımlarının büyüme katkısı yüzde 0,1 puan olmuştur. Sözü edilen dönemde, yüzde 3,7 oranında azalan kamu tüketiminin büyüme katkısı eksi yüzde 0,4 puan olarak gerçekleşirken; yüzde 16,8 oranında azalan kamu sabit sermaye yatırımlarının büyüme katkısı eksi yüzde 0,6 puan olarak gerçekleşmiştir.

1.1.2. Üretim ve Talebe İlişkin Son Gelişmeler

1.1.2.1. Aylık Sanayi Üretimi ve Kapasite Kullanım Oranları

Aylık sanayi Üretim Endeksi, 2008 yılı Eylül ayında bir önceki yılın aynı ayına göre % 5,5 azalarak 142,8 olmuştur.

Sanayinin alt sektörleri düzeyinde, 2008 yılı Eylül ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre madencilik sektörü endeksi %4,3 azalarak 132,0'dan 126,3'e, imalat sanayi sektörü endeksi %6,4 azalarak 149,1'den 139,6'ya düşmüştür. Elektrik, gaz ve su sektörü endeksi ise %1,6 artış göstererek 183,6'dan 186,5'e yükselmiştir.

2008 yılının dokuz aylık ortalaması yine bir önceki yılın dokuz aylık ortalaması ile karşılaştırıldığında, toplam sanayi sektörü endeksi % 2,5 artış göstererek 143,9'dan 147,5'e, madencilik sektörü endeksi %7,1 artarak 109,3'ten 117,1'e, imalat sanayi sektörü endeksi %1,9 artarak 141,9'dan 144,6'ya, elektrik, gaz ve su sektörü endeksi ise % 6,2 artarak 185,3'ten 196,7'ye ulaşmıştır.

TABLO 3. Aylık Sanayi Üretim Endeksi (Bir Önceki Yılın Aynı Dönemine Göre % Değişim)

	Yıllık			2008				
	2005	2006	2007	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül
Sanayi	5,4	5,8	5,4	2,4	0,8	3,4	-4,0	-5,5
Madencilik	13,8	4,3	9,6	2,6	20,3	9,1	8,5	-4,3
İmalat	4,8	5,5	4,8	1,9	-0,4	3,1	-5,7	-6,4
Gıda-içecek	6,2	6,0	2,4	6,0	2,2	5,1	-4,2	-3,5
Tekstil	-	-1,0	2,3	-19,5	-22,2	-20,2	-21,3	-17,6
Giyim	-	-4,8	2,2	-10,5	-17,7	-9,4	-13,0	-15,6
Petrol Ürünü	-0,1	2,4	2,1	0,6	0,2	4,4	3,2	2,0
Kimya	6,3	6,3	9,6	-6,2	-1,3	-7,0	-6,5	-11,1
Ana Metal	3,4	10,7	11,7	7,8	9,4	8,0	1,9	-4,5

Metal Eşya	32,0	18,9	14,4	-2,7	3,6	-2,6	-10,4	-11,6
Makine Teçh.	1,2	22,0	4,6	-3,7	-12,5	5,8	-12,6	-8,2
Taşıt Araçları	9,6	9,7	10,3	20,7	15,9	17,8	-8,9	-1,7
Enerji	7,6	9,1	8,7	6,6	4,6	4,0	3,6	1,6

Kaynak: TÜİK, DPT

TABLO 4. Yıllara ve Aylara Göre Sanayi Üretim Endeksi (1997=100)

Aylar	Yıl	Toplam Sanayi		Madencilik sektörü		İmalat Sanayi Sektörü		Elek.Gaz ve Su Sektörü	
		Endeks	Değişim%	Endeks	Değişim%	Endeks	Değişim%	Endeks	Değişim%
Ocak	2007	128,5	15,0	91,7	16,5	125,3	15,5	184,5	11,4
	2008	143,1	11,4	98,2	7,1	139,5	11,3	208,2	12,8
Şubat	2007	129,5	8,1	85,8	4,3	128,1	8,4	170,4	7,4
	2008	139,2	7,5	97,2	13,3	136,5	6,6	192,7	13,1
Mart	2007	146,9	3,7	94,1	4,1	146,4	3,2	183,2	8,0
	2008	150,5	2,5	105,8	12,4	149,1	1,8	192,2	4,9
Nisan	2007	140,6	2,8	103,9	17,4	139,5	1,3	173,6	11,6
	2008	149,4	6,3	102,8	-1,1	148,9	6,7	182,6	5,2
Mayıs	2007	152,0	5,9	113,5	18,0	151,8	5,1	176,9	9,0
	2008	155,6	2,4	116,4	2,6	154,7	1,9	188,7	6,7
Haziran	2007	151,0	2,9	108,2	2,9	150,3	2,2	184,0	9,3
	2008	152,2	0,8	130,2	20,3	149,7	-0,4	192,4	4,6
Temmuz	2007	148,3	4,5	124,1	6,3	144,3	3,3	204,5	13,0
	2008	153,4	3,4	135,4	9,1	148,9	3,2	212,7	4,0
Ağustos	2007	147,1	6,3	130,1	14,6	142,4	5,5	206,8	8,6
	2008	141,2	-4,0	141,2	8,5	134,3	-5,7	214,3	3,6
Eylül	2007	151,1	2,5	132,0	18,5	149,1	1,2	183,6	9,1
	2008	142,8	-5,5	126,3	-4,3	139,6	-6,4	186,5	1,6

Kaynak: TÜİK

2008 yılı Eylül ayı toplam imalat sanayi kapasite kullanım oranı 2007 yılının Eylül ayına göre 3,4 puan azalarak %79,8 oranında gerçekleşmiştir.

Eylül ayında özel sektör imalat sanayi kapasite kullanım oranı geçen yılın aynı ayına göre 4,1 puan azalarak yüzde 77,9 olurken, kamu sektörü kapasite kullanım oranı, 2,9 puan artarak yüzde 94,2 olmuştur. Özel imalat sanayinde taşıt araçları, giyim, toprak ürünleri ve ana metal alt sektörlerinde yüksek kapasite kullanım oranlarına ulaşılmıştır.

TABLO 5. Aylık Kapasite Kullanım Oranı (%)

	Yıllık			2008				
	2005	2006	2007	Haz.	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim
İmalat Sanayi	80,3	81,0	81,8	82,3	80,0	76,2	79,8	83,5
Kamu	86,0	89,4	88,4	95,2	93,3	93,5	94,2	-
Petrol Ür.	90,9	93,0	89,7	95,7	93,8	95,7	95,7	94,6
Gıda	79,2	79,0	79,5	89,4	92,0	89,9	88,9	74,5
Kimya	73,6	89,1	90,3	98,9	94,6	94,3	90,3	84,9
Ana Metal	90,2	86,4	91,4	99,1	93,6	89,7	92,5	53,4
Özel	78,8	79,6	80,8	80,6	78,1	73,8	77,9	-
Gıda-İçecek	70,1	70,8	72,5	70,4	71,0	71,8	73,9	73,0
Tekstil	80,8	80,6	81,7	75,7	74,8	75,7	75,7	75,5
Giyim	81,7	82,5	83,6	81,4	80,3	80,4	79,5	77,4
Petrol Ürünü	65,6	64,0	68,1	71,2	63,1	59,3	55,0	57,4
Kimya	75,6	74,5	74,7	75,7	72,0	74,2	75,3	73,6
Ana Metal	80,1	82,7	84,8	87,1	85,8	83,6	81,1	78,0
Makine-Teçhizat	76,2	79,8	76,9	77,3	74,3	72,7	73,0	73,3
Taşıt Aracı	83,6	85,5	88,0	89,4	77,1	49,9	79,7	75,3

Kaynak: DPT

1.1.2.2. Yurt İçi Talebe İlişkin Göstergelerdeki Gelişmeler

2008 yılının Temmuz ayında dayanıklı tüketim malları üretim ve satışları, bir önceki yılın aynı ayına göre %13,9 ve %9,7 oranlarında azalmıştır. 2008 yılının Temmuz ayı hariç diğer aylarında da dayanıklı tüketim malları üretim ve satışlarında azalış kaydedilmesi nedeniyle, 2008 yılının Ocak-Ağustos döneminde, dayanıklı tüketim mallarının üretim ve satışlarında sırasıyla %7,7 ve %6,5 oranlarında azalmıştır.

2007 yılında %4,2 oranında azalan otomobil satışları; 2008 yılının Ocak-Eylül döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre, %8,8 oranında artmıştır. 2008 yılının Ocak-Mayıs döneminde tüm aylarda artan otomobil satışları, Haziran-Eylül döneminde tüm aylarda azalmıştır.

TABLO 6. Yurt İçi Talebe İlişkin Göstergeler (% Değişim)

	Yıllık		2008						
	2006	2007	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Tem.	Ağus.	Eylül
Dayanıklı Tüketim Mal.Üre.	6,2	-9,9	-9,8	-9,3	-7,1	-13,2	6,5	-	
Dayanıklı Tük. Mal. Sat*	4,9	-8,7	-7,8	-1,9	-5,9	-14,2	3,3	-	-
Beyaz Eşya Yurtiçi Satışlar**	5,1	-5,5	7,9	21,0	10,4	8,3	-	-	-
Toplam Otomobil Üretimi	20,3	16,3	20,5	23,3	2,9	-1,6	20,6	-9,6	-1,3
Toplam Otomobil Satışları	-14,9	-4,2	40,3	20,3	8,3	-4,7	-9,6	-8,3	-2,2

İthal Otomobil Satışları	-15,4	-7,3	27,1	14,9	11,9	-1,1	-6,0	-6,8	0,7
Trafiğe Kaydedilen Araç Say.	16,3	-25,0	22,6	26,8	3,1	-13,9	-	-	-6,8
Çimento Üretimi	15,0	3,5	7,6	11,5	12,1	4,5	3,1	-	-

Kaynak: DPT

*Satışlar ihracatı kapsamaktadır. **Dört ana beyaz eşya ürününü kapsamaktadır.

2008 yılı Eylül ayında otomobil üretimi %1,3 oranında azalırken, Ocak-Eylül döneminde %16,3 oranında artmıştır.

Otomobil üretimi, 2008 yılının Eylül ayında %1,3 oranında azalırken, Ocak-Eylül döneminde %16,3 oranında artmıştır. 2008 yılında otomobil ihracatı, Eylül ayında, 2007 yılının Ocak-Eylül döneminde %80,6 olarak gerçekleşen otomobil ihracat-üretim oranı, 2008 yılının aynı döneminde %84,1 olarak gerçekleşmiştir.

2008 yılının Eylül ayında, %0,7 oranında artan ithal otomobil satışları, Ocak-Eylül döneminde %9 oranında artmıştır. 2007 yılının Ocak-Eylül döneminde, %67,1 olarak gerçekleşen ithal otomobil-toplam otomobil satış oranı, 2008 yılının aynı döneminde %67,2 olarak gerçekleşmiştir.

1.2. İstihdam ve İşgücü

2008 yılı Ağustos döneminde Türkiye’de kurumsal olmayan sivil nüfus bir önceki yılın aynı dönemine göre 767 bin kişilik bir artış ile 69 milyon 756 bin kişiye, kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus ise 770 bin kişi artarak 50 milyon 87 bin kişiye ulaşmıştır.

2008 yılı Ağustos döneminde istihdam edilenlerin sayısı, geçen yılın aynı dönemine göre 449 bin kişi artarak, 22 milyon 509 bin kişiye yükselmiştir. Bu dönemde tarım sektöründe çalışan sayısı 140 bin kişi, tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı ise 310 bin kişi artmıştır. Ağustos 2008 döneminde istihdam edilenlerin %28.1’i tarım, %19.5’i sanayi, %5.9’u inşaat, %46.5’i ise hizmetler sektöründedir.

İşsizlik oranı 0.6 puanlık artış ile %9.8 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Türkiye genelinde işsiz sayısı geçen yılın aynı dönemine göre 207 bin kişi artarak 2 milyon 439 bin kişiye yükselmiştir. İşsizlik oranı ise 0.6 puanlık artış ile %9.8 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2008 yılı Ağustos döneminde, Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı, geçen yılın aynı dönemine göre 0.5 puanlık artışla %49.8 olarak gerçekleşmiştir. Erkeklerde işgücüne katılma oranı 0.1 puanlık artışla %73, kadınlarda ise 1 puanlık artışla %27.1’dir. Kentsel yerlerde işgücüne katılma oranı 0.6 puanlık artışla %46.9, kırsal yerlerde ise 0.7 puan artışla %55.2 seviyesinde gerçekleşmiştir.

TABLO 7. İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler

	2006	2007	2008		
			I	II	Ağustos
Çalışma Çağ.Nüfus (Bin Kişi)	51.668	49.263	49.672	49.881	50.087
İşgücüne Katılma Oranı (%)	48,0	49,5	45,9	49,0	49,8
Kadın (%)	24,9	26,7	22,8	26,6	27,1
Erkek (%)	71,5	72,9	69,6	71,9	73
İşgücü	24.776	24.400	22.804	24.440	24.948
İstihdam	22.330	22.249	20.162	22.277	22.509
İşsiz	2.446	2.151	2.642	2.164	2.353
İşsizlik Oranı (%)	9,9	8,8	11,6	8,9	9,8
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	12,6	11,6	14,2	11,5	12,7
Genç nüfusta işsizlik oranı (%)	18,7	18,6	21,2	16,3	19,1
İstihdamın Sektörel Dağılımı (Bin Kişi)					
Tarım	6.088	6.375	4.751	6.034	6.297
Sanayi	4.407	4.163	4.285	4.323	4.374
Hizmetler	10.569	11.711	11.126	11.920	11.951
İnşaat	1.267	1.427	1.020	1.359	1.402

Kaynak: TÜİK

2. ÖDEMELER DENGESİ

2.1. Cari İşlemler Hesabı

2008 yılının Eylül ayında Cari açık, bir önceki yılın aynı ayıyla karşılaştırıldığında %60.1 oranında azalarak 2.288 milyon ABD dolarından 914 milyon ABD dolarına düşmüştür.

2008 yılının Ocak-Eylül döneminde cari açık bir önceki yılın aynı dönemiyle karşılaştırıldığında %35.6 oranında artmış ve 26.074 milyon ABD dolarından 35.362 milyon ABD dolarına yükselmiştir

Cari açık konusunda iyimser olmayı zorlaştıran olaylar yaşanmaktadır. Dünyada emtia fiyatları tırmanmaktadır.

Cari açık konusunda iyimser olmayı zorlaştıran olaylar yaşanmaktadır. Dünyada emtia fiyatları tırmanmaktadır. Bizi en çok ilgilendiren ise hiç kuşkusuz petroldür. Ülkemizde petrol fiyatlarından dolayı cari açık büyüdü ama dışarıdan sağlanan yoğun sermaye girişi ile bu nispeten kolay finanse edildi.

Petrol fiyatları yüksek kalacaksa bundan olumsuz etkilenmemizin derecesini ve sınırını dışarıdan gelecek olan sermaye ve dolayısıyla döviz kuru belirleyecektir.

TABLO 8. Cari İşlemler Dengesi (Milyon Dolar)

	Eylül		Ocak-Eylül	
	2007	2008	2007	2008
Dış Ticaret Dengesi	-4.009	-3.404	-33.822	-44.773
İhracat	9.477	13.637	81.689	109.534
İthalat	-13.276	-16.180	-111.372	-151.138
Hizmetler Dengesi	2.449	2.847	11.618	14.001
Gelir Dengesi	-912	-680	-5.472	-6.180
Cari Transferler	184	323	1.602	1.590
Cari İşlemler Dengesi	-2.288	-914	-26.074	-35.362

Kaynak: TCMB

2.1.1 Dış Ticaret Dengesi**2.1.1.1 Dış Ticaret Dengesindeki Gelişmeler**

TÜİK rakamlarına göre Ocak-Eylül 2008 döneminde; 2007 yılının aynı dönemine göre ihracat %38 artarak 105,349 Milyon Dolar, ithalat ise %34.4 artarak 163 518 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2007 Ocak-Eylül döneminde 45 351 Milyon Dolar olan dış ticaret açığı, 2008 yılı Ocak-Eylül döneminde %28.3 oranında artarak 58 169 Milyon Dolara yükselmiştir. 2007 Eylül ayında %62.5 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2008 Eylül ayında %71.8'e yükselmiştir.

2008 yılı Ocak –Eylül döneminde;

İhracat : 105,349 Milyon Dolar

İthalat : 163,518 Milyon Dolar

Dış ticaret açığı : 58,169 Milyon Dolar olmuştur.

2.1.1.2 İhracatta Yaşanan Gelişmeler

2008 yılı Eylül ayında, geçen yılın aynı ayına göre, ihracat %42 oranında artarak 12,831 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişme çerçevesinde, 2007 yılı Eylül ayında %62,5 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2008 yılının aynı ayında %71,8'e yükselmiştir.

TABLO 9. Sektörel İhracat**(Milyon Dolar)**

	Eylül				Ocak-Eylül			
	2007		2008		2007		2008	
	Değer	%	Değer	%	Değer	%	Değer	%
Tarım ve Ormancılık	330	3.6	406	3.2	2.315	3.0	2.580	2.4
Balıkçılık	13	0.1	11	0.1	118	0.2	160	0.2
Madencilik	157	1.7	240	1.9	1.186	1.6	1.748	1.7
İmalat	8.493	94.0	12.131	94.5	72.198	94.6	100.43	95.3
Toplam	9.039	100.0	12.831	100.0	76.334	100.0	105.34	100.0

Kaynak: DPT, DTM

2008 yılı Ocak-Eylül döneminde, 2007 yılının aynı dönemine göre ihracat %38 artarak 105.349 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir.

2008 Eylül ayında Avrupa Birliği'nin (AB) ihracattaki ağırlığı devam etmiştir. Geçen yılın aynı ayına göre AB ülkelerine yapılan ihracat %11.2 artarak 5,732 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Toplam ihracat içinde AB ülkelerinin payı %44.7 olmuştur.

2008 yılı Eylül ayında en fazla ihracat yapılan ülke Almanya olmuştur. Bu ülkeye yapılan ihracat 2007 Eylül ayına göre %7,5'lik artışla 1,134 Milyon Dolar olurken, Almanya'yı Birleşik Arap Emirlikleri (1,085 Milyon Dolar), İngiltere (795 Milyon Dolar) ve İtalya (686 Milyon Dolar) takip etmiştir. AB ülkelerine yapılan ihracat Ağustos ayında geçen yılın aynı ayına göre %0,9 oranında artarak 4,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Toplam ihracat içinde AB ülkelerinin payı %42,3 olmuştur. Almanya'nın ekonomik büyümesinin yavaşlaması neticesinde geçen yılın aynı dönemine göre bu ülkeye gerçekleştirilen ihracat %2,5 oranında azalmıştır.

İhracatçı Birliklerinin (TİM) kayıtlarına göre 2008 yılı Eylül ayında ihracat bir önceki yılın aynı ayına göre %36,4 oranında artarak 12,2 milyar dolar olmuştur. 2008 yılı Ağustos ayında ihracatta bir önceki yıla göre yüksek oranda artış gösteren kalemler %161,6 ile demir çelik ürünleri olurken Kimyevi Maddeler ve Mamulleri ihracatı %58,3 oranında, Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri ihracatı %46,8 oranında artış göstermiştir.

TABLO 10. Ülke Gruplarına Göre İhracat (Milyon Dolar)

	Yıllık			Ocak-Eylül		
	2006	2007	2007	2007	2008	07/06 (%)
AB Ülkeleri	47.9	43.134	43.134	43.134	45.627	20,1
EFTA Ülkeleri	1.189	939	939	939	2.135	161,3
Bağımsız Devletler	6.993	7.044	7.044	7.044	9.543	54,8
OECD Ülkeleri	54.4	47.200	47.200	47.200	50.015	20,3
Karadeniz Ek.İşb.	11.5	11.813	11.813	11.813	14.719	42,3
Ekonomik İşb. Teş.	3.3	3.259	3.259	3.259	4.100	43,4
Türk Cum.	1.9	2.068	2.068	2.068	2.450	35,5
İslam Konferansı	15	14.316	14.316	14.316	21.886	73,3
TOPLAM	85.5	76.33	76.33	76.33	92.489	37,4

Kaynak : DPT

2.1.1.3. İthalatta Yaşanan Gelişmeler

2008 yılı Eylül ayında ithalat %23,6 oranında artarak 17.873 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2008 Ocak-Eylül döneminde, 2007 yılının aynı dönemine göre ithalat %34.4 artarak 163.518 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde, ara malı ithalatı geçen yılın aynı dönemine göre %40 oranında, sermaye malları ithalatı %17,2

oranında, tüketim malları ithalatı da %34 oranında artmıştır. Bu dönemde enerji ithalatı 33,9 milyar dolara ulaşmıştır.

2008 yılının Eylül ayında en çok ithalat yapılan ülke Rusya'dır. Bu ülkeden yapılan ithalat %36,8 oranında artarak 2,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Rusya'yı sırasıyla Almanya, Çin ve ABD izlemiştir.

2007 yılında ithalatta en büyük kalem mineral yakıtlar, mineral yağlar olmuştur. 2008 yılı Eylül ayında ise en büyük kalem mineral yakıtlar, mineral yağlar (4.642 Milyon Dolar) olmuştur. Bu fasılı demir ve çelik (2.001 Milyon Dolar), makineler, mekanik cihazlar, kazanlar ve aksam-parçaları (1.787 Milyon Dolar) izlemiştir.

TABLO 11. Geniş Ekonomik Gruplara Göre İthalat (Milyon Dolar)

	Yıllık			Ocak Eylül		
	2006	2007	2007	2007	2008	08/07 (%)
Toplam İthalat	139.576	Değer	Değer	Değer	145.577	35,8
Sermaye	23.384	121.684	121.684	121.684	19.309	17,2
Ara Malları	99.605	18.668	18.668	18.668	110.679	40,1
Tüketim	16.116	89.577	89.577	89.577	15.126	34,0
Enerji İthalatı	28.859	12.940	12.940	12.940	33.982	66,4
Enerji Dışı İthalat	110.717	500	500	500	111.595	28,6

Kaynak: DPT

TABLO 12. Seçilmiş Fasıllara Göre İthalat (Milyon Dolar)

	Yıllık			Ocak-Eylül		
	2006	2007	2007	2007	2008	08/07
Toplam İthalat	139.576	121.684	121.684	121.684	145.577	35,8
Mineral Yakıt. Yağlar	28.859	23.535	23.535	23.535	33.982	66,4
Kazan Mak.Mek.cihazları	18.999	15.914	15.914	15.914	16.210	14,7
Kara Taşıtları	11.408	8.161	8.161	8.161	9.262	29,9
Elek. Makine ve Cihazları	10.881	9.319	9.319	9.319	9.678	18,8
Demir ve Çelik	11.525	11.916	11.916	11.916	18.000	71,1
Plastik ve Mamulleri	6.918	6.444	6.444	6.444	6.908	21,4
İnci, Kıymetli Taş ve Mam.	4.406	4.706	4.706	4.706	4.575	5,3
Organik Kim.Ürünleri	3.642	2.924	2.924	2.924	3.224	23,9
Eczacılık Ürünleri	3.036	2.521	2.521	2.521	2.999	34,3
Optik Alet ve Cihazları	2.723	2.090	2.090	2.090	2.377	27,5
Pamuk. Pamuk İpliği	2.090	2.148	2.148	2.148	1.690	-12,7

Kaynak: DPT

2.2 Hizmetler Dengesi

Turizm gelirleri 2008 yılının Ocak-Ağustos döneminde 2007 yılının aynı dönemine göre %23,5 oranında artarak 12 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Hizmetler başlığının diğer bir önemli kalemi olan taşımacılık kaleminde 2007 yılının ilk sekiz ayında 144 milyon dolar net giriş olmuşken, bu yılın aynı döneminde 302 milyon dolar tutarında net çıkış gerçekleşmiştir. İnşaat hizmetleri 2008 yılı Ocak-Ağustos döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre %24,7 oranında artarak 642 milyon dolar olmuştur. Bu gelişmeler sonucunda, 2007 yılının ilk sekiz ayında toplam 9,2 milyar dolar fazla veren Hizmetler Dengesi Kalemi, 2008 yılının aynı döneminde 11 milyar dolar fazla vermiştir.

2.3 Yatırım Geliri Dengesi

2008 yılının Ocak-Ağustos döneminde gelir dengesi kaleminde 5.5 milyar dolar net çıkış kaydedilmiştir. Bu dönemde yatırım geliri kaleminin altında yer alan doğrudan yatırımlar ve faizlerden oluşan diğer yatırımlarda gerçekleşen net çıkışlar, sırasıyla 2 milyar dolar ve 3,9 milyar dolar olurken, portföy yatırımlarından kaynaklanan net girişler 443 milyon dolara ulaşmıştır.

2.4 Cari Transferler

2008 yılının Ocak-Ağustos döneminde cari transferler bir önceki yıla göre %10,4 oranında azalarak 1,3 milyar dolar olmuştur. Söz konusu dönemde işçi gelirlerinden 867 milyon dolar giriş sağlanmıştır.

3. FİNANS HESAPLARI ve YABANCI SERMAYE

2008 yılının Ocak-Ağustos döneminde net sermaye girişi bir önceki yılın aynı dönemine göre %87,7 oranında artarak 39.3 milyar dolar olmuştur.

2008 yılı Ocak-Ağustos döneminde yurt dışında yerleşik kişilerin yurt içinde yaptıkları net yatırımlar 11.2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde yurt dışında yerleşik kişilerin net gayrimenkul alımları 2 milyar dolar olarak kaydedilmiştir. 2008 yılının Ocak-Ağustos döneminde, Türkiye'deki yabancı sermayeli şirketlerin yurt dışındaki ortaklarından kullandıkları kredilerle ilgili olarak 43 milyon dolar net kullanım gerçekleştirdikleri görülmektedir. Aynı dönemde, yurt içinde yerleşik kişilerin yurt dışında yaptıkları net yatırımlar 2.2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler sonucunda doğrudan yatırımlar kalemi (net) 9 milyar dolar olmuştur.

2007 yılının Ocak-Ağustos döneminde 4.3 milyar dolar net sermaye girişi olan portföy yatırımlarında 2008 yılının aynı döneminde 1.4 milyar dolar net giriş gerçekleşmiştir. 2008 yılının Ocak-Ağustos döneminde yurtiçinde yerleşik kişilerin yurt dışında 330 milyon dolar tutarında net menkul değer alımı gerçekleştirildiği görülmektedir. Söz konusu dönemde, yurt dışında yerleşik kişiler hisse senedi piyasasında 2.3 milyar dolar net alım,

devlet iç borçlanma senetleri piyasasında 237 milyon dolar tutarında net satım gerçekleştirmişlerdir.

TABLO 13. Sermaye Hareketleri

(Milyon Dolar)

	Ağustos		Ocak-Ağustos	
	2006	2007	2007	2008
1. Doğrudan Yatırımlar	19.261	20.143	13.791	9.047
Yurtdışında	-924	-2.106	-1.833	-2.188
Yurtiçinde	20.185	22.249	15.624	11.235
2. Portföy Yatırımları (net)	7.373	717	4.322	1.408
Hisse Senetleri	1.939	5.138	3.539	2.341
Borç Senetleri	9.463	-2.358	3.190	-603
3. Diğer Yatırımlar	11.544	23.758	12.474	31.523
Merkez Bankası	0	0	0	0
Genel Hükümet	-5.223	-3.901	-2.963	-1.888
Bankalar	5.814	5.608	4.475	6.587
Diğer Sektörler	18.812	25.713	16.793	20.952
4. Rezerv Varlıklar	-6.114	-8.032	-9.649	-2.668
5. Net Hata Noksan	-171	1.098	2.839	-4.472

Kaynak: TCMB

Diğer yatırımlar varlıklar kaleminde bir önceki yılın Ocak-Ağustos döneminde 12.5 milyar dolar net giriş gerçekleşmişken, 2008 yılının aynı döneminde 31.5 milyar dolar net

2007 yılı sonunda 73.3 milyar dolar seviyesinde bulunan Merkez Bankası brüt rezervleri, geçici verilere göre 2008 yılı Eylül ayı sonunda 77.5 milyar dolara yükselmiştir.

giriş gerçekleşmiştir. 2007 yılının Ocak-Ağustos döneminde resmi rezervler 9,6 milyar dolar artış göstermişken, 2008 yılının aynı döneminde 2,7 milyar dolar artmıştır.

2007 yılı sonunda 73.3 milyar dolar seviyesinde bulunan Merkez Bankası brüt rezervleri, geçici verilere göre 2008 yılı Eylül ayı sonunda 77.5 milyar dolara yükselmiştir.

4. ÖZELLEŞTİRME

1985 yılından itibaren 246 kuruluşteki kamu hisseleri, 22 yarım kalmış tesis, 394 taşınmaz, 8 otoyol, 2 boğaz köprüsü, 103 Tesis, 6 Liman, şans oyunları lisans hakkı ile Araç Muayene İstasyonları özelleştirme kapsamına alınmıştır.

23 kuruluşteki kamu payı ile 4 taşınmaz daha sonra özelleştirme işlemine tabi tutulmaksızın kapsamdan çıkarılmak, tasfiye edilmek veya kapsamda olmayan başka bir kuruluşla birleştirilerek tüzel kişiliği sona erdirilmek üzere devredilmiştir.

Halen özelleştirme kapsamında 2, kapsam ve programda 16 olmak üzere toplam 18 kuruluş bulunmaktadır. Bu kuruluşların 12 tanesinde %50'nin üzerinde kamu payı vardır.

Söz konusu 2 kuruluşun programa alınması yönündeki çalışmalar sürdürülmektedir. Bunun yanı sıra, özelleştirme kapsamında 62 taşınmaz, 87 tesis, 5 liman, 8 otoyol, 2 boğaz köprüsü ile şans oyunları lisans hakkı da yer almaktadır.

4.1. Gerçekleştirilen Uygulamalar

Özelleştirme uygulamaları sonucunda elde edilen kaynakların kullanımı 3 ana başlık altında toplanmaktadır.

Bunlardan ilki özelleştirme kapsamındaki kuruluşlara yapılan ödemelerdir. 6.1 milyar \$ düzeyinde ve toplam kaynakların %44'ünü kapsayan bu tutar, kuruluşlara yapılan sermaye iştirakleri, verilen krediler, çalışanlara yönelik iş kaybı ve özelleştirme sonrası tazminatları ile emeklilik primi ödemeleri gibi kullanım kalemlerinden oluşmaktadır.

İkinci büyük kullanım kalemini ise, aynı tarih itibariyle 3.6 milyar \$ düzeyinde ve toplam kullanımların % 26'sını kapsayan ve Hazineye ve Hazine bünyesinde bulunan Kamu Ortaklığı Fonu'na yapılan aktarmalar oluşturmaktadır. Bu Fon'un kullanım alanı ise mevzuatla sadece baraj, otoyol ve içme suları gibi altyapı tesislerinin finansmanı ile sınırlandırılmıştır. 26 Mayıs 2000 tarihinde yürürlüğe giren 4568 sayılı Kanun çerçevesinde, 2001 yılından beri aktarma yapılmamıştır.

Üçüncü kullanım kalemi ise, özelleştirme uygulamaları için çıkarılan bono ve tahvil ödemeleri gibi tutarlardan oluşmaktadır. Bu ödemelerin toplamı da yine aynı dönemde 3.9 milyar \$ düzeyinde olup, toplam kullanımların %28'ini kapsamaktadır.

Yukarıda belirtilen üç ana kullanım kalemi toplamı olan 13.6 milyar \$ düzeyindeki tutar, toplam kullanımların % 98'ini kapsamakta ve özelleştirme olgusu var olsa da, olmasa da, devletin bir şekilde Hazinesinden yapmak zorunda olduğu tutarlardan oluşmaktadır.

Özelleştirmeye bağlı olarak yapılan ve gider-masraf olarak tanımlanabilecek, uygulamalar için yapılan danışmanlık, ihale ilanları ile reklam ve tanıtım giderleri ise toplam kullanımların yalnızca % 1'ini oluşturmaktadır.

TABLO 14. Yıllar İtibariyle Özelleştirme İşlemleri (1986-2008)

Özelleştirme	1986 - 2006	2007	2008	TOPLAM (\$)
Blok Satış	18.159.166.639	0	2.040.000.000	20.199.166.639
Tesis/Varlık Satışı	2.525.240.737	2.295.982.839	2.251.110.674	7.072.334.250
Halka Arz	3.341.559.629	1.838.642.981	1.873.081.209	7.053.283.819
İMKB'de Satış	1.261.053.768	0	0	1.261.053.768
Yarım Kalmış Tesis	4.368.792	0	0	4.368.792
Bedelli Devirler	491.726.230	124.003.839	89.245.469	704.975.538
TOPLAM	25.783.115.795	4.258.629.659	6.253.437.352	36.295.182.806

Kaynak: Özelleştirme İdaresi Başkanlığı

5. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ VE BORÇ STOK DURUMU

2008 yılının ilk dokuz aylık döneminde, geçen yılın aynı dönemine göre, merkezi yönetim bütçesi gelirleri %13,3 oranında, harcamaları ise %11,6 oranında artarken faiz giderleri %3,4 oranında gerilemiştir. Bu gelişmeler sonucunda, geçen yılın ilk dokuz ayında 12,2 milyar YTL olan bütçe açığı bu yılın aynı döneminde 4,8 milyar YTL'ye gerilemiştir. Aynı dönemde, merkezi yönetim faiz dışı fazlası ise %19,4 oranında artarak 36,5 milyar YTL olmuştur.

2008 yılının Ocak-Eylül döneminde, genel bütçe gelirleri geçen yılın aynı dönemine göre, %13,1 oranında artarak 156,4 milyar YTL düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde, gelir vergisi tahsilatı %14,0, kurumlar vergisi tahsilatı %28,2, motorlu taşıtlar vergisi tahsilatı ise %15,7 oranında artış göstermiştir.

2008 yılının ilk dokuz ayında, uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergi tahsilatı geçen yılın aynı dönemine göre, %21,1 oranında artarak 25,5 milyar YTL olmuştur. Bu dönemde, ithalde alınan KDV gelirindeki artış oranı %21,5, gümrük vergisi tahsilatındaki artış oranı ise %17,1 oranında gerçekleşmiştir.

TABLO 15. Merkezi Yönetim Bütçesi Büyüklükleri (2008) (Milyon YTL)

	Ocak-Eylül		Artış (%)
	2007	2008	
Gelirler	141.787	160.662	13,3
Harcamalar	153.960	165.478	7,5
Faiz Dışı Harcamalar	111.188	124.140	11,6
Faiz Harcamaları	42.772	41.338	-3,4
Bütçe Dengesi	-12.173	-4.816	-60,0
Faiz Dışı Denge	30.599	36.522	19,4

Kaynak: Maliye Bakanlığı

TABLO 16 . Merkezi Yönetim Bütçesi Gelirleri (2008) (Milyon YTL)

	Ocak-Eylül		Artış (%)
	2007	2008	
Toplam	141.787	160.662	13,3
Genel Bütçe Gelirleri	138.255	156.361	13,1
Vergi Gelirleri	111.657	127.277	14,0
Vergi Dışı Gelirler	18.990	19.895	4,8
Sermaye Gelirleri	6.008	8.257	37,4
Alınan Bağış ve Yardımlar	1.600	646	-59,6
Özel Bütçe Gelirleri	2.237	2.863	28,0
Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Geliri	1.295	1.438	11,0

Kaynak: Maliye Bakanlığı

2008 Ocak-Eylül aylarını kapsayan dönemde, genel bütçe vergi dışı gelirleri geçen yılın aynı dönemine göre %4,8 oranında artarak 19,9 milyar YTL, sermaye gelirleri, Türk Telekom AŞ'ye ait kamunun elinde bulunan payların bir kısmının özelleştirilmesinden ve 4046 sayılı Kanunun geçici 23 ve 24'üncü maddeleri uyarınca elde edilen gelirlerin de etkisiyle, 8,3 milyar YTL, alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirleri ise 646 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde, özel bütçeli kuruluşlar 2,9 milyar YTL, düzenleyici ve denetleyici kurumlar ise 1,4 milyar YTL öz gelir elde etmişlerdir.

TABLO 17 . Merkezi Yönetim Bütçe Harcamaları (Milyon YTL)

	Ocak-Eylül		Artış (%)
	2007	2008	
Toplam	153.960	165.478	7,5
Faiz Dışı Harcamalar	111.188	124.140	11,6
Personel Giderleri	33.038	37.147	12,4
Sos.Güv.Kur.Dev.Primi	4.093	4.534	10,8
Mal ve Hizmet Alımı	13.632	15.068	10,5
Sağlık Harcamaları	4.675	4.832	3,4
Diğer	8.957	10.235	14,3
Cari Transferler	47.692	52.507	10,1
KİT Görev Zararları	503	758	50,7
Sos.Güv.Kuruluşları	25.440	27.004	6,1
Gelirden Ayrılan Paylar	12.454	14.886	19,5
Tarımsal Destekleme	5.126	5.179	1,0
Diğer	4.168	4.680	12,3
Sermaye Gideri	7.551	9.825	30,1
Sermaye Transferleri	2.626	2.053	-21,8
Borç Verme	2.557	3.006	17,5
Yurt içi	2.412	2.774	15,0
Yurtdışı	145	231	59,6
Yedek Ödenekler	0	0	
Faiz Harcamaları	42.772	41.338	-3,4
İç Borç Faizi	37.399	36.550	-2,3
Dış Borç Faizi	5.373	4.788	-10,9

Kaynak: Maliye Bakanlığı

2008 yılının ilk dokuz ayında, geçen yılın aynı dönemine göre personel giderleri %12,4, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi katkıları ise %10,8 oranında artış göstermiştir. Eylül ayı personel giderlerinde ek ödeme almayan kamu personeline yönelik yapılan ilave maaş iyileştirmesinin etkisi görülmektedir. Yılın Ocak-Eylül döneminde, sağlık için 4,8 milyar YTL, diğer mal ve hizmet alımları için 10,2 milyar YTL olmak üzere

mal ve hizmet alımları için toplam 15,1 milyar YTL harcama yapılmıştır. Aynı dönemde, sosyal güvenlik kurumlarına 27 milyar YTL, tarımsal destekleme amaçlı olarak 5,2 milyar YTL, mahalli idarelere, fonlara ve diğer kuruluşlara gelirden ayrılan paylar kapsamında 14,9 milyar YTL cari nitelikli transfer yapılmıştır. Bu dönemde 9,8 milyar YTL sermaye gideri, 2,1 milyar YTL sermaye transferi yapılırken borç verme kapsamında 3 milyar YTL harcama gerçekleştirilmiştir. Sermaye transferi kaleminde geçen yılın aynı dönemine göre görülen %21,8 oranındaki azalma Köy-Des Projesi kapsamında yerel idarelere yapılan transferlerdeki azalmadan kaynaklanmaktadır.

2008 yılının ilk üç çeyreğinde, merkezi yönetim faiz giderleri geçen yılın aynı dönemine göre %3,4 oranında gerilemiş ve bütçe ödeneğinin %73,8'i kullanılmıştır. Bu dönemde, iç borç faiz giderlerindeki düşüş %2,3, dış borç faiz giderlerindeki azalış ise %10,9 oranında olmuştur.

TABLO 18. Merkezi Yönetim Borç Stoku (Eylül 2008) (Milyon Dolar)

	2007	2008	Değişme (%)
İç borç stoku	258.272	266.364	3,1
Döviz-Faiz Yapısı			
Nakit	218.436	234.353	7,3
Sabit Getirili	112.254	126.099	12,3
Değişken Faizli	78.440	89.554	14,2
Döviz Cinsinden	27.742	18.700	-32,6
Döviz Endeksli	0	0	
Nakit Dışı	39.836	32.010	-19,6
Sabit Getirili	1.000	442	
Değişken Faizli	37.617	30.612	-18,6
Döviz Cinsinden	0	0	
Döviz Endeksli	1.220	956	-21,6
Alıcılara Göre Dağılım			
Kamu	69.814	68.903	-1,3
Piyasa	188.458	197.460	4,8
Dış Borç Stoku	68.882	70.806	2,8

Kaynak: T.C. Merkez Bankası

Toplam iç borç stoku içinde kamu payının ağırlığı %1,3 oranında azalırken piyasa payının ağırlığının %4,8 oranında arttığı izlenmektedir.

Merkezi yönetim borç stoku verileri incelendiğinde ise; 2008 yılının Eylül ayı itibariyle, 2007 yılının aynı ayına göre nakit iç borç stokunun %7,3 oranında arttığı, nakit dışı iç borç stokunun ise %19,6 oranında azaldığı, bu kapsamda toplam iç borç stokunun %3,1 oranında

artış gösterdiği görülmektedir. Aynı dönemde, toplam iç borç stoku içinde kamunun payının ağırlığı %1,3 oranında azalırken piyasa payının ağırlığının %4,8 oranında arttığı izlenmektedir.

Diğer yandan, 2008 yılı ilk yarısı itibariyle, toplam kamu net borç stokunun GSYH'ye oranı son yıllardaki düşüş eğilimini sürdürerek %25,6'ya gerilerken, AB tanımlı genel yönetim nominal borç stokunun GSYH'ye oranı %38,1 olarak gerçekleşmiştir. Orta vadeli Mali Çerçeve'de kamu borç stoku göstergelerindeki iyileşme eğiliminin 2012 yılına kadar devam etmesi ve AB tanımlı genel yönetim nominal borç stokunun GSYH'ye oranının 2012 yılında %30'a kadar gerilemesi hedeflenmektedir. Söz konusu iyileşmenin gerçekleşmesinde bütçe hedeflerine ulaşılmasının temel belirleyici olacağı düşünülmektedir.

6. MALİ PİYASALARDAKİ GELİŞMELER VE PARA POLİTİKASI

Ülkemiz, kredi piyasasından kaynaklanan ve global piyasalarda yaşanan dalgalanmaların ilk etkilerini mali piyasalarda görmüştür.

2008 yılı Eylül ayında, Net Dış Varlıklar 0,7 milyar dolar artmış, İç Döviz Yükümlülükleri 1,7 milyar dolar azalmıştır. Varlık ve yükümlülük kalemlerinde görülen bu gelişme neticesinde Merkez Bankası Net Döviz Pozisyonu 2,4 milyar dolar artarak 34,3 milyar dolara yükselmiştir. Bu

dönemde piyasadan düzenli ihaleler yoluyla 0,6 milyar dolarlık döviz alımı gerçekleştirilirken, Merkez Bankası Net Rezervleri 0,6 milyar dolar artarak 76 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Eylül ayında Merkez Bankası Net İç Varlıkları 4,5 milyar YTL düşüş göstermiştir. Bu dönemde, Net İç Varlıkları oluşturan kalemlerden Toplam İç Krediler 4,4 milyar YTL, Diğer İç Varlıklar 0,1 milyar YTL azalmıştır. Toplam İç Krediler kaleminin alt detayına bakıldığında ise, Değerleme Hesabı, 1,7 milyar YTL azalırken, Hazinesin Borçları 2,7 milyar YTL azalarak 11,9 milyar YTL seviyesinde gerçekleşmiştir.

TABLO 19. Parasal Büyüklüklerdeki Gelişmeler (% Değişme)

	2008 Eylül/2008Ağustos	2008 Eylül/2007 Aralık	2008 Eylül/2007 Eylül
Emisyon	18,1	25,4	34,3
Rezerv Para	20,3	17,3	32,9
M2	6,0	17,1	24,6
M2Y	4,3	14,6	18,9
Toplam Mevduat	4,7	15,8	20,2
Banka Kredileri	3,6	26,8	36,2
TÜFE	0,5	6,8	11,1

Kaynak: T.C. Merkez Bankası

Eylül ayında para arzlarında, dolaşımdaki para ile vadeli ve vadesiz YTL mevduatlarındaki hızlı artışla birlikte, reel olarak artış gerçekleşmiştir. Bu ay içinde bir önceki aya göre M1, M2 ve M2Y para arzları sırasıyla %15,5, %6 ve %4,3 oranlarında artış göstermiştir. M1, M2 ve M2Y para arzları 2007 yıl sonuna göre ise sırasıyla %17,2, %17,1 ve %14,6 oranlarında yükselmiştir.

Eylül ayında bankalar arası hariç toplam mevduat hacmi, YTL mevduatlardaki artışın etkisiyle, bir önceki aya göre %4,7 oranında artarak 369,7 milyar YTL'ye yükselmiştir. Bu dönemde YTL mevduatlar %6,6 oranında artarak 249,6 milyar YTL'ye yükselmiştir. Aynı dönemde yurtiçi yerleşiklerin YP mevduatlarının dolar değeri %3,5 oranında azalarak 92,6 milyar dolara gerilerken, YP mevduatın YTL değeri, döviz kurlarındaki değer artışının etkisiyle %0,5 oranında artış göstermiştir. 2007 yılı sonunda %33,8 seviyesinde olan YP mevduatların toplam mevduatlar içindeki payı, 2008 yılı Temmuz ayı sonu itibariyle %34,5'e yükselmişken, 2008 yılı Ağustos ayında %33,2'ye, Eylül ayında ise %32'ye gerilemiştir.

Mevduat bankalarının yurtiçi kredileri Eylül ayı itibariyle bir önceki aya göre 3,6 oranında artarak 272,4 milyar YTL'ye yükselmiştir. 2007 yılı sonunda %61,1 seviyesinde olan mevduat bankaları yurtiçi kredilerinin yurtiçi mevduatlara oranı ise, 2008 yılı Ağustos ayı itibarıyla %75,7'ye yükselmiş, Eylül ayında ise %74,9'a gerilemiştir.

6.1. Para Politikası

Yurt dışı kredi piyasalarında başlayan olumsuz seyir ülkemizdeki döviz ve borsa dengesine negatif yansımıştır.

Merkez Bankası Para Politikası Kurulu Kasım ayı toplantısında, gecelik borçlanma faiz oranı %16,75'ten %16,25'e, borç verme faiz oranı ise %19,75'ten %18,75'e indirmiştir.

Geç Likidite Penceresi uygulaması çerçevesinde, bankalararası para piyasasında saat 16.00-17.00 arası gecelik vadede uygulanan Merkez Bankası borçlanma faiz oranı %12,75'ten %12,25'e, borç verme faiz oranı ise %22,75'ten %21,75'e düşürülmüştür.

Açık piyasa işlemleri çerçevesinde piyasa yapıcı bankalara repo işlemleri yoluyla gecelik ve bir haftalık vadelerde tanınan borçlanma imkanı faiz oranı %18,75'ten %17,75'e çekilmiştir.

Yurt dışı kredi piyasalarında başlayan olumsuz seyir ülkemizdeki döviz ve borsa dengesine negatif yansımıştır.

6.2. Faiz Oranları

Merkez Bankası'nın faiz politikası, gelecek dönem enflasyonundaki olası gelişmeleri değerlendirmek suretiyle oluşturulmaktadır. Dolayısıyla, Merkez Bankası, Para Politikası Kurulu toplantılarının ardından, enflasyon hedefi ve tahminleri ile tutarlı olarak, faiz oranlarını düşürebilmekte, yükseltebilmekte ya da değiştirebilmektedir.

Merkez Bankası gelecekteki enflasyonu öngörebilmek için sermaye, para ve döviz piyasasındaki gelişmeler yanında toplam arz-talep dengesi, verimlik, istihdam, ücret, birim maliyet gibi makroekonomik veriler, enflasyon beklentileri ve uluslararası piyasalardaki gelişmeler ışığında olası dışsal şoklar çerçevesinde kurum içinde yapılan risk analizlerini ve enflasyon tahminlerini göz önüne almaktadır.

TABLO 20. İç Borçlanma-Hazine İhaleleri

	Vadesi-Gün	Faiz Oranı (Yıllık Basit)	Faiz Oranı (Yıllık Bileşik)
Şubat	711	16,72	16,92
Mart	540	17,54	17,52
Nisan	791	18,31	18,23
Mayıs	616	20,88	19,57
Haziran	1.269	20,12	19,96
Temmuz	735	20,02	20,37
Ağustos	603	18,92	19,16
Eylül	874	18,63	18,75
Ekim	1.561	20,67	21,47

Kaynak: DPT

Ekim ayında Hazine ihalelerinde oluşan ağırlıklı ortalama bileşik faiz oranı bir önceki aya göre 2,7 puan artarak, %21,5'e yükselmiştir. Aynı dönemde ihalelerde oluşan ortalama vade 1,561 gün düzeyinde gerçekleşmiştir.

Ağustos ayında Hazine ihalelerinde oluşan ağırlıklı ortalama bileşik faiz oranı bir önceki aya göre 1,2 puan azalarak, %19,2'ye gerilemiştir. Aynı dönemde ihalelerde oluşan ortalama vade 603 gün düzeyinde gerçekleşmiştir.

6.3. Döviz Kuru

2006 yılı ile birlikte uygulamaya konulan enflasyon hedeflemesi politikası, söz konusu politikanın önemli unsurlarından biri olan dalgalı döviz kuru rejimi ile birlikte yürütülmektedir.

Eylül ayında YTL, Dolar ve Euro karşısında değer kaybetmiş bunu sonucunda reel kur endeksi Ağustos ayı sonundaki 218,3 seviyesinden Eylül ayı sonunda 212,6'ya gerilemiştir.

Dalgalı döviz kuru rejiminin enflasyon hedeflemesinin ana unsurlarından olması, gelişmekte olan ülkelerde yoğun dolarizasyon ve yüksek kur riskini beraberinde getirmektedir.

Yoğun dolarizasyon ve yüksek kur riskinin hakim olduğu ekonomide dalgalanmaya bırakılan döviz kurlarının artırdığı volatilité, ekonomideki bütün sektörler için kaygı verici olabilmekte ve bu durum kırılabilirliği da artırabilmektedir.

Döviz kurundaki günlük yüzde değişimlerin yıllık yüzde ortalama değişim düzeyi ile arasındaki farkın açılması, yabancı para pozisyonlarında risk yönetimi kriterlerine göre hareket etmeyen ve özellikle reel sektörde faaliyet göstermekte olan kesimler için daha büyük önem arz etmektedir.

Türkiye’de de 2001 yılı sonundan 2005 yılı sonuna kadar ulusal para sürekli olarak değer kazanan bir süreç yaşamıştır. 2008 Eylül ayında ise YTL, dolar ve Euro karşısında değer kaybetmiş bunun sonucunda reel kur endeksi Ağustos ayı sonundaki 218,3 seviyesinden, Eylül ayı sonunda 212,6’ya gerilemiştir.

6.4. Fiyat Gelişmeleri

Fiyat gelişmelerinin hedefle uyumlu gitmesi Merkez Bankasının kredibilitésini artıran bir unsurdur.

2008 yılında, uluslararası piyasalarda yaşanan petrol ve diğer hammadde fiyatları baskısı ve kredi piyasalarında yaşanan dalgalanmalara bağlı olarak, enflasyon düzeyi artış göstermiştir.

Gelişmekte olan ülke piyasalarından önemli miktarda sermaye çıkışının yaşanması ekonomileri olumsuz etkilemiştir. Sermaye çıkışına bağlı olarak yaşanan ulusal para birimindeki değer kayıpları ülkemizde olumsuz bir eğilim içine girmiş olan enflasyon beklentisini negatif etkilemiştir.

TÜFE’deki artış, para politikasını belirleyen en önemli unsurdur.

2008 yılı Ekim ayında TÜFE beklentilerin oldukça üstüne çıkarak %2,60 oranında artmıştır. TÜFE’deki 12 aylık artış ise Eylül ayındaki 11,13 seviyesinden %11,99’a yükselmiştir. Ekim ayında piyasanın TÜFE artış beklentisi TCMB anketine göre %1,18 idi.

ÜFE, Ekim ayında %0,57 oranında artarak piyasa beklentilerinin altında kalmıştır. Bu dönemde ÜFE’nin ana alt kalemleri olan tarım kesimi fiyatları %0,26 oranında gerilerken, sanayi kesimi fiyatları %0,76 oranında artmıştır.

Ekim ayı TÜFE artışı, gıda, konut ve çeşitli mal ve hizmetler kalemlerindeki yüksek oranlı artışların etkisiyle piyasa beklentilerinin üzerinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde giyim ve ayakkabı sektörü mevsimsel etkilerle en yüksek artış kaydedilen kalem olmuştur.

Ekim ayında işlenmiş gıda fiyatlarındaki gerileme sürerken işlenmemiş gıda fiyatlarındaki yüksek oranlı artışlar nedeniyle gıda fiyatları %3,91 oranında artmıştır. Böylelikle geçen yılki Ramazan ayı etkisine rağmen gıda fiyatları bir önceki yılın aynı dönemine göre yüksek oranda artış göstermiştir. Ekim ayında yansıyan elektrikteki %9,14’lük, doğal gazdaki %4,18’lik ve kömürdeki %10,42’lik fiyat artışları konut sektörünün %3,79 artmasına neden olmuştur. Çeşitli mal ve hizmetler kalemindeki %3,93’lük artışta ise Ekim ayında altın fiyatında görülen %17,9’luk artış belirleyici olmuştur.

Döviz kurlarındaki artışa rağmen uluslararası ham petrol fiyatlarındaki gerilemeyle mazot ve benzin fiyatları sırasıyla %2,26 ve %3,86 oranında azalmıştır. Bu gelişmeyle ulaştırma fiyatları Ekim ayında %0,59 oranında gerilemiştir.

TABLO 21. Ekim Ayı İtibariyle Fiyat Endekslerinde Gelişmeler (2003=100)

	Aylık		Ocak-Ekim		12 Aylık		Yıllık Ort.	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
TÜFE								
Genel	1,81	2,60	6,08	9,60	7,70	11,99	8,98	10,12
Gıda ve Alkolsüz İç.	3,41	3,91	11,01	10,59	14,71	11,60	12,19	12,86
Alkollü İç.ve Tütün	0,00	0,01	10,04	0,34	10,06	6,88	8,32	9,88
Giyim ve Ayakkabı	8,22	8,46	1,06	-0,15	3,80	2,83	4,33	3,18
Konut	0,65	3,79	6,15	21,01	8,30	27,08	11,61	17,55
Ev Eşyası	0,25	0,39	3,52	8,25	3,17	8,92	8,24	5,89
Sağlık	0,07	0,04	2,21	2,28	2,40	0,91	5,91	0,30
Ulaştırma	-0,41	-0,59	2,78	6,45	2,86	9,02	6,30	8,31
Haberleşme	-0,02	-0,04	-3,14	5,03	-3,42	6,50	-0,20	0,36
Eğlence ve Kültür	0,26	1,32	-0,55	4,46	-1,23	3,71	5,07	0,80
Eğitim	-0,19	-0,22	6,15	7,19	6,07	7,00	7,50	6,54
Lokanta ve Oteller	1,54	1,11	8,62	12,07	9,73	14,38	11,66	12,91
Çeş.Mal ve Hizmet	1,02	3,93	3,80	10,01	4,51	11,36	6,85	8,77
ÜFE								
Genel	-0,13	0,57	4,84	12,11	4,41	13,29	7,23	12,03
Tarım	1,28	-0,26	14,83	4,16	13,50	4,95	5,81	13,86
Sanayi	-0,47	0,76	2,63	14,08	2,38	15,36	7,57	11,60
Madencilik	3,82	1,21	11,20	20,39	11,17	25,03	9,06	21,92
İmalat Sanayi	0,11	-0,05	3,06	11,19	2,75	12,50	6,82	11,08
Elektrik, Gaz, Su	-8,94	9,72	-5,03	52,73	-4,59	51,84	17,68	15,52

Kaynak: DPT,TÜİK

Ekim ayında özel kapsamlı TÜFE göstergelerinde genel itibariyle TÜFE'nin altında kalmakla birlikte, yüksek oranlı artışlar kaydedilmiştir. Eylül ayında %0,61 oranında artarken yıllık bazda 7 aydır koruduğu yükseliş trendini, Ekim ayında da sürdürmüştür.

Ekim ayında, tarım, avcılık, ormancılık alt sektörü fiyatlarının %0,06 oranında, balıkçılık alt sektörü fiyatlarının ise %10,29 oranlarında azalması neticesinde tarım sektörü fiyatlarında %0,26 oranında gerileme kaydedilmiştir.

Sanayi sektöründe fiyatların Ekim ayındaki gelişimi incelendiğinde, sektör içinde en yüksek paya sahip olan imalat sanayi fiyatlarının %0,05 oranında gerilediği görülmektedir. Bu dönemde imalat sanayi içinde en yüksek ağırlığa sahip olan kalemlerden; gıda ürünleri imalatı %0,24, kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri %6,62, ana metal sanayi %4,74 oranında azalmıştır. Diğer kalemlerin tamamında ise artış gerçekleşmiştir. Bu dönemde elektrik gaz ve su fiyatlarında %9,72, madencilik fiyatlarında ise %1,21 oranında artış kaydedilmiştir.

7. KRİZ VE TÜRKİYE – YAPILMASI GEREKENLER

Dünya ekonomisinin milli gelir açısından yarısından fazlasına sahip bir bölümünde yaşanan ekonomik sorunlar hiç kuşkusuz bizi etkiler. Çünkü ülkemiz dış finansmana dayalı bir ekonomik büyüme yapısına sahiptir. Bu durum da risk oranımızı arttırmaktadır.

Şu anda hakim olan güven bunalımı ile finansal krizin derinleşmesi kredi kanallarını daraltmıştır. Kredi kanallarının daralması mali kaynak bulmayı zorlaştırmaktadır. Alacağımız önlemler bu zorlukları aşabilecek nitelikte olmalıdır.

Söz konusu daralmanın atlatılması, durgunluğu aşmak ve üretim için gerekli fakat yeterli bir adım değildir. Bankaya borcu olan şirket ve firmalar eğer nakitleri varsa bankalara olan borçlarını kapatmalıdırlar. Kapatamayanlar ise borçlarını mümkün olan en uzun vade ve en düşük faiz düzeyine uzatmaya çalışmalıdırlar.

Yaşanan krizin aslında iki ayağı vardır;

İlki şu anda yaşamakta olduğumuz mali kesimin yaşadığı sorunlardır. İkincisi ise bu sorunların reel kesime yansımaları kısmıdır. Mali kesimdeki sorunların reel kesime yansımaları durgunluk şeklinde ortaya çıkacaktır.

Bu yüzden reel kesim kendini durgunluğa hazırlamalıdır. Bu dönemde bireysel anlamda yapılması gereken en doğru şey tasarruf yapmaktır. Fakat makro bazda düşündüğümüz zaman bu tasarruf ekonomiyi yavaşlatacağı için krizi derinleştirecektir.

Kur şimdilik kısa vadede yukarı gidebilir. Fakat önümüzdeki dönemde durgunluk olacağı için ithalat talebi düşecektir. Petrol fiyatları da küresel durgunlukla beraber düşeceği için kur uzun vadede eksi eğilim gösterebilir. Döviz bazında alacağı olmayan firmalar döviz cinsinden borçlanmamalıdır.

İhracat Pazarlarını çeşitlendirmek gerekmektedir. Böyle zamanlarda bilançolardaki uyumsuzluklar (vade, kur vb.) potansiyel risk doğuran alanlardır.

Gayrimenkul ve Emtia fiyatları gevşeyecektir. Ama gayrimenkul almak için acele etmemek gerekir. Reel sektör verimli alanlara yönelmelidir. Özellikle “Küçük olsun benim olsun” veya “Ne iş olsa yaparız, biz her iş’te varız” mantığını artık unutmamızdır.

Firmalarımızın mevcut kriz ortamındaki faaliyetlerini etkinleştirebilmelerinin sağlanması noktasında düşünülmesi gerekenler sadece finansal destekler değildir. Şirketlerin “bilgi”yi tüm faaliyetlerinin merkezi kılmaları, bu anlamda yeniden yapılanmaları ve bir vizyon değişikliğine gitmeleri gerekmektedir.

KOBİ'ler ise profesyonel yönetim anlayışını benimsemek mecburiyetindedirler. Ayrıca KOBİ'lerde mesleki ve hizmet içi eğitim büyük önem taşımaktadır. Bu işletmelerde çalışanlara, günün şartlarına uygun olarak bilgilerin aktarılması ancak etkin bir eğitimle sağlanabilecektir. Ayrıca ülkemizde girişimcinin ve KOBİ'lerin "Danışmanlık" hizmetlerinden yararlanmalarını cazip hale getirmek, KOBİ'lere danışma ücretleri konusunda yardım yapılması ve onların teşvik edilmesi gerekmektedir. KOBİ'lerin yönetimde uzmanlaşmaları da çözmeleri gereken bir unsurdur.

KOBİ'ler leasing gibi yeni finansal ürünlerden faydalanmalı ve faydalandırılmalıdırlar.

Tüm bunların yanı sıra ülkemizdeki enflasyonun tek haneli rakamlarda devam etmesinin sağlanması ekonomik istikrarın iyi inşa edilmesi ve faiz oranlarının düşürülmesi KOBİ'lerimizin sorunlarının giderilmesine sağlayabileceğimiz en etkili çözüm olacaktır.

KOBİ'ler tüm faaliyetlerinde ileri teknolojilerden optimum düzeyde yararlanmalıdırlar. Türkiye'deki KOBİ'lerin verimliliğinin, rekabet gücünün artırılması ve etkinliğinin sağlanması için, tasarım ve üretim sistemlerinde bilgisayar teknolojisinin hakim kılınması ve işletmelerin üretim birimleri arasında otomasyon ağının yaygınlaştırılması gerekmektedir. KOBİ'lerin yüksek rekabet gücüne sahip olmaları ve tüketici isteklerine eksiksiz ve istenilen zamanda cevap verebilmeleri için, imalatçı KOBİ'lerin yoğun otomasyon ağını geliştirerek bilgisayar destekli üretim teknolojilerini kullanarak ve üretimde esnekliği sağlayarak müşterilerin taleplerini karşılamaları gerekir.

İçerisinde bulunduğumuz kriz atmosferinde KOBİ'lerin stok politikalarının tutarlı bir yapıya kavuşturulması ve etkin bir stok politikası daha da önem kazanmıştır. KOBİ'lerde stoklar konusunda, yöneticilere bilgi akışının zamanında sağlanması, stok yönetiminin sürekli kontrol altında tutularak stoklardaki istenmeyen gelişmelerin önlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Yatırımda modernizasyon, üretimde verimlilik ile ileri teknolojik sistemlerin kullanımı, ürünlerde uluslararası norm ve standartlara uygunluk bakımından gerekli ISO 9000 ve CE işareti gibi işletme içi yapısal düzenlemelere gitmelerinin özendirilmesi ve bu anlamda desteklenmeleri gerekmektedir.

Sonuç olarak her kriz sistemdeki bir bozukluğu ortaya koyar ve düzeltme fırsatı verir. Yapılacak olan her düzeltmenin bir yan etkisi mutlaka olacaktır. Kriz yönetiminin amacı bu etkiyi en asgaride tutmak olmalıdır.

Küresel rekabette ayakta kalmak için, yatırım yapmak, büyümek gerekir. Yatırım yapmak için de finansman gerekir. Ama kayıt dışı kalan bir firmanın, bundan sonra banka veya benzeri finans kaynaklarına ulaşması mümkün olmayacaktır. Kayıt dışı kalan, küçük kalmaya mahkumdur. Küçük kalan da ancak taşeron olur. Kayıtdışılık oranı azaltılmalıdır.

Tekrar etmekte fayda var. Küresel finansal kriz ülkemiz büyümesini olumsuz etkileyecektir. Ülke sınırları dışında talep azalınca ihracatımız düşecektir. Büyümemizin yavaşlaması ithalat talebimizi de düşürecektir.

Türkiye, medeniyetleri birleştiren İpek yolu'nun merkezindedir. Avrupa'nın enerji güvenliğini sağlayacak bağlantıların kavşak noktasındadır. Ve en önemlisi, Türkiye bu özellikleriyle Avrupa'yı 21. yüzyılda küresel güce dönüştürecek bir ülkedir. Bugün Türkiye'nin Avrupa'ya ne kadar ihtiyacı varsa, Avrupa'nın da Türkiye'ye o kadar ihtiyacı vardır.

Avrupa Birliği hedefini unutmamalı, reformlara devam edilmelidir.

Şirketler; değişimden korkmadan, yarıştan kopmadan, hedeften sapmadan yollarına devam etmelidirler.

III. EKONOMİK SEKTÖRLERDE MEVCUT DURUM VE SEKTÖREL DEĞERLENDİRMELER

- Aylık Sanayi Üretim Endeksi, 2008 yılı Eylül ayında bir önceki yılın aynı ayına göre % 5,5 oranında düşmüştür.
- 2007 yılında büyümenin lokomotifini olan mali aracı kurumlar, 2008 yılının ilk altı aylık döneminde en hızlı büyüyen sektör olmuştur.

1. SANAYİ SEKTÖRÜ

2008 yılının on aylık ortalamasına göre toplam sanayi sektörü endeksi bir önceki yılın on aylık ortalaması ile karşılaştırıldığında %-5,5 oranında azalış göstererek 151,1'den 142,8'e düşmüştür.

2008 yılının Eylül ayında Aylık Sanayi Üretim Endeksi, 2007 yılının Eylül ayına göre % 5,5 daralma göstermiştir.

2008 yılının Ocak-Eylül döneminde Madencilik sektörü %-4,3 azalarak 132,0'dan 126,3'e, imalat sanayi sektörü endeksi % -6,4 oranında azalarak 149,1'den 139,6'ya düşmüştür. Elektrik, gaz ve su sektörü endeksi ise % 1,6 oranında artarak 183,6'dan 186,5'e yükselmiştir.

TABLO 1. Aylık Sanayi Üretim Endeksi

Eylül 2008	2008		2007	
	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)
Toplam Sanayi	142,8	-5,5	151,1	2,5
Madencilik Sektörü	126,3	-4,3	132,0	18,5
İmalat Sanayi Sektörü	139,6	-6,4	149,1	1,2
Elektrik,Gaz ve Su Sektörü	186,5	1,6	183,6	9,1

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

1.1. İmalat Sanayii

a. Mevcut Durum Analizi

2007 Eylül ayında imalat sanayi kapasite kullanım oranı %83,2 olarak gerçekleşirken, bu oran 2008 yılının aynı ayında %79,8 olarak gerçekleşmiştir. Kamu sektörünün kapasite kullanımını geçen yılın aynı dönemine göre artış göstermiştir. Özel sektörünün kapasite kullanım oranında ise bir düşüş yaşanmıştır.

Kamu sektörü kapasite kullanım oranı en fazla artan ürün grubu petrol ürünleri olmuş ve 2008 Eylül ayında kapasite kullanım oranı %95,7 olarak gerçekleşmiştir. Petrol ürünlerini %92,5'lik kapasite kullanım oranı ile ana metal sanayisi takip etmektedir.

Özel sektörde ise en fazla artış yine ana metal sanayisinde olmuş ve sektörün 2008 yılının Eylül ayında kapasite kullanım oranı %81 olarak gerçekleşmiştir. Onu %79,7'lik kapasite kullanım oranı ile taşıt araçları takip etmektedir.

TABLO 2. Aylık Kapasite Kullanım Oranları (%)

	Yıllık		2007		2008	
	2006	2007	Ağustos	Eylül	Ağustos	Eylül
İmalat Sanayi	81,0	81,0	80,3	83,2	76,2	79,8
Kamu	89,4	88,4	87,1	91,2	93,5	94,2
Petrol Ürünleri	93,0	89,7	86,8	93,6	95,7	95,7
Gıda	79,0	79,5	84,5	76,4	89,9	88,9
Kimya	89,0	90,3	90,5	96,2	94,3	90,3
Ana Metal	86,4	91,4	92,6	88,7	89,7	92,5
Özel	79,6	80,8	79,2	82,0	73,8	77,9
Gıda, İçecek	70,7	72,5	75,9	76,7	71,8	73,9
Tekstil	80,6	81,7	82,6	81,6	75,7	75,7
Giyim	82,5	83,6	84,5	84,3	80,4	79,5
Petrol Ürünleri	65,8	68,1	70,6	72,4	59,3	55,0
Kimya	74,9	74,7	73,2	74,3	74,2	75,3
Toprak Ürünleri	83,2	82,3	86,5	85,5	80,5	77,9
Ana Metal	82,8	84,8	83,8	82,9	83,6	81,1
Makine-Teçhizat	78,9	76,9	76,5	75,8	72,7	73,0
Taşıt Araçları	85,4	88,0	73,5	92,6	49,9	79,7

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

b. Değerlendirme ve Öneriler

Son yaşanan krizle birlikte sanayi sektöründe düşüş yaşanmıştır. Sorunlar genel olarak firmaların ve sektörlerin yapısından kaynaklanmaktadır. Faizlerin ise dünyada düşmesine karşın ülkemizde yüksek olması iş dünyası için ek maliyet taşımıştır.

Türk imalat sanayine bakıldığı zaman belirli sektörler hariç olmak üzere genel olarak teknolojik gelişim, markalaşma, kalite ve verimlilik bilincinin eksikliği özellikle KOBİ niteliğindeki firmalar için başlıca sorunlardır. Türkiye genel sanayi itibariyle emek yoğun endüstrilerde yoğunlaştığı için sermaye yoğun ve teknolojiye dayalı endüstrilerin gelişimi sınırlı kalmıştır.

1.1.1. Otomotiv Sektörü

a. Mevcut Durum Analizi

Son yıllardaki teknolojik gelişme sonucu, dünya otomotiv üretiminde yoğunlaşma ve beraberinde artan bir rekabet getirmiştir. Türkiye'nin pazardaki payı ise %1'dir.

Dünya otomotiv üretiminde gelişmiş ülkeler başı çekmektedir. Son yıllarda artan şirket birleşmeleri ile şirketler rekabet üstünlüğü kurmaya çalışmaktadır. Dünya otomotiv ihracatının %83'ünü Almanya, Japonya, ABD, Fransa, İtalya ve İspanya gerçekleştirmektedir.

Son ekonomik krizle otomotiv sektörü ciddi bir daralmanın içine girmiştir. Özellikle ihracatta en büyük pazarımız olan Avrupa'da Ekim ayında yaşanan sipariş iptalleri ile ihracat rakamlarında düşüş yaşanmıştır. Taşıt üretimi, Haziran ayında %7,9, Ağustos'ta %15,4, Eylül ve Ekim'de %14,5 oranında azalmıştır. 2008 yılının Ocak-Eylül ayında üretim, 1,05 milyon adet gerçekleşmiştir. En sert düşüş yaşayan ülkeler sırasıyla; İzlanda %85.8, Letonya %55.1, İrlanda %54.6, İspanya %40, Estonya %33.8, İsveç %22.7, İngiltere %23 şeklinde gerçekleşmiştir. Satışlarda az da olsa bazı ülkelerde artış yaşanmıştır. Bu ülkeler; Avusturya, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya'dır.

Hafif ticari araç üretiminde Avrupa Birliği ve EFTA ülkelerinde üretim, %18.7 gerilemeyle 160,000 adede düşmüştür. Türkiye'de ise düşüş daha sert olmuş ve %35 daralmayla 13,000 adede gerilemiştir. En fazla düşüş yaşayan ülkeler sırasıyla; İzlanda %85.3, Letonya %65.5, İspanya %52,7, Estonya %51.3 olarak gerçekleşmiştir.

Ticari araçta ise Avrupa Birliği ülkelerinde Ekim ayında %18,7, Türkiye'de ise %34.6 düşüş olmuştur.

Avrupa piyasasına dört büyük ekonomi hakim durumdadır. Toplam üretimin %70'ini Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya gerçekleştirmektedir. Ancak son yıllarda yeni üye ülkeler de otomotiv sektörüne yönelik yatırımların artmasıyla üretimde paylarını arttırmaktadırlar. Örneğin Polonya'da yatırım yapan otomobil üreticileri Batı Avrupa'ya göre daha ucuz Polonya işgücünden yararlanmak istemekte ve yeni yatırımlarını Polonya gibi yeni AB üyesi ülkelere kaydırmaktadırlar. Bundan dolayı kendi ülkelerindeki fabrikalarını kapatmaya gitmektedirler.

Japon otomotiv pazarı da Amerikan merkezli krizden en çok etkilenen ülkeler arasındadır. İhracatının %65'ini Amerika'ya yapan Japonya, krizden en çok etkilenen ülkelerin başında gelmektedir.

Ayrıca otomotiv sektörü, yan sanayisi ve otomotiv ürünlerini tüketiciye ulaştırırken sağladığı pazarlama, bayilik, sigorta hizmetleri gibi birçok sektörü kapsamaktadır. Yelpazesinin geniş olması da otomotiv sektörünü merkezi bir konuma koymaktadır.

Türkiye'nin 2008 Ekim ayında gerçekleşen aylık üretimi, toplam 97.653 adet olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılının Ekim ayına göre %-1 azalma görülmüştür. 2008 Ekim ayında açıklanan yıllık otomobil üretimi ise 569 bin adet olmuştur. 2007 yılına göre yıllık olarak %11,6 artış göstermiştir.

b. Ocak-Ekim Ayı Toplam Üretim ve Otomobil Üretimi

- 2008 yılının Ocak-Ekim ayında taşıt araçları üretimi, 2007 yılının aynı dönemine göre:

✓ Midibüste	yüzde 3 artmıştır
✓ Büyük Kamyonunda	yüzde 8 artmıştır
✓ Otobüste	yüzde 10 artmıştır
✓ Otomobilde	yüzde 11,6 artmıştır.
✓ Minibüste	yüzde 13 artmıştır.
✓ Kamyonette	yüzde 33 artmıştır.

c. Ocak-Ekim Ayı Toplam Üretim ve Otomobil İhracatı

- 2008 yılı Ocak-Ekim döneminde 441 bin adedi otomobil olmak üzere toplam 772 bin adet motorlu araç ihraç edilmiştir. 2008 yılı Ocak-Ekim döneminde gerçekleşen taşıt aracı ihracatı 2007 yılı aynı dönemine göre yüzde 31 oranında artış göstermiştir.
- Uludağ İhracatçı Birlikleri'nin verilerine göre, 2008 yılı Ocak-Ekim döneminde sektör ihracatı 2007 yılının aynı dönemine göre yüzde 28 artarak 20,7 milyar \$ değere ulaşmıştır.
- Otomotiv sanayii ihracatı, 2007 yılı Ocak-Ekim dönemi itibariyle, toplam ihracat içinde 1. sırada yer almıştır.

Türkiye'de otomobil üreten 5 firma mevcut olup 2008 yılı itibariyle üretimi 524 bin adede ulaşmıştır. Bu firmaların payları ise sırasıyla; O.Renault %46, Toyota %20, Hyundai Assan %12, Tofaş %12, Honda%7'dir.

Türkiye'de kamyon üretiminde 6 firma bulunmaktadır. Bu firmaların 2008 yılındaki üretimleri toplam 27 bin olarak gerçekleşmiştir. Bu firmaların payları ise sırasıyla; Mercedes Benz Türk %46, Ford Otosan %18, BMC %15, Anadolu Isuzu %9, Temsa %8, Karsan %1'dir.

d. Değerlendirme ve Öneriler

Türk otomotiv sanayi yurtiçi talepten fazla üretim yapmakta ve talep fazlasını Avrupa pazarına ihraç etmektedir. Türk otomotiv sanayisinin ana ihraç pazarı olan Avrupa'da yaşanan talep daralması, rakamlara yansımış ve düşüşlerin ana sebebi olmuştur.

Sektörün önemli sorunları bulunmaktadır. Bu sorunlar; kapasite fazlalığı, yetersiz ve istikrarsız iç talep, ithalat artışı, satış vergilerinin yüksekliği ve ana ve yan sanayi arasında işbirliği eksikliği olarak sıralanabilir.

Otomotiv sektörünün küresel perspektif içinde daha etkin olabilmesi için önerilerimiz ise şunlardır:

- Yaşanan krizle otomotiv sektörüne yönelik program hazırlanıp krizi sürecine yönelik önlem paketi alınmalı,
- Küresel otomotiv üreticilerine yönelik yeni teşvikler getirilerek başka modellerini de Türkiye'de üretmesi için uygun altyapı sağlanmalı,

- Türkiye’yi araç ve parça üretim merkezi olmaktan ziyade, teknoloji üretim merkezi yapmanın yolları araştırılmalı,
- Ar-ge yatırımlarında %90'lara varan destek bir an önce hayata geçirilmeli,
- Vergilendirmede Avrupa’da uygulanan prensipler uygulanmalı,
- Motorlu taşıtlar vergisi yeniden düzenlenmeli.
- Türkiye araç portföyü gençleştirilmeli, 2005 yılında çıkarılan blog muafiyeti kanunu revize edilerek yürürlüğe konulmalıdır.

1.1.2. Tekstil Sektörü

a. Mevcut Durum Analizi

Türkiye’nin en büyük sanayisi konumundaki tekstil sektörü, üretimde Avrupa’da ikinci, dünyada ise Çin ve İtalya’dan sonra üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye de üretimdeki hızı, fiyatı ve kalitesi ile markalaşmış bir sektör konumundadır.

Ayrıca, üretim ve istihdama katkısı yanında ihracatta da önemli oranda döviz kazandırması nedeniyle tekstil sektörü, lokomotif sektörlerden birisidir.

TABLO 3. Genel İhracat Performansı İçinde Tekstil ve Hammaddeleri İhracatının Payı

(1000 \$)	2007 Ocak- Eylül	2008 Ocak- Eylül	2008 / 2007 Değişim (%)
Türkiye Genel İhracatı	75.666.815	102.472.723	35,4
Tekstil ve Hammaddelerin İhracatı	4.752.886	5.381.693	13,2
Tekstil ve Hammad. İhracatının Payı (%)	6,3	5,3	-
Sanayi İhracatı	66.087.456	90.126.536	36,3
Tekstil ve Hammaddeleri İhracatının Sanayi İhracatındaki Payı (%)	7,2	6,0	-

Kaynak: İhracatçı Birlikleri Kayıtları (Türkiye İhracatçıları Meclisi)

2008 yılının Ocak-Eylül döneminde Türkiye’nin tekstil ihracatı 2007 yılının aynı dönemine göre %13,2 artarak 5,4 milyar dolara ulaşmıştır. 2007 yılının aynı döneminde %18,2’lik artışa rağmen, ihracat artışının ivme kaybettiği görülmektedir. Aynı şekilde, toplam ihracattaki payında da bir azalma görülmektedir.

İhracatta AB ülkeleri önemini korumuştur. Toplam tekstil ihracatının %49,7’si AB ülkelerine gerçekleşmiştir. Ancak artış oranı %4,3 olmuş ve %13,2’lik artış kaydeden toplam ihracatın gerisinde kalmıştır.

Avrupa Birliği’nin eski üyelerini içine alan AB 15 ülkelerine yönelik ihracat Ocak-Eylül döneminde %2,2 artarak 1,8 milyar dolara ulaşmıştır. Artış oranı azalsa da AB ülkeleri halen Türkiye’nin en büyük ihraç pazarı konumunu sürdürmektedir.

Bulgaristan, Estonya gibi sonradan katılanların oluşturduğu AB 12 grubuna yapılan ihracat ise Ocak-Eylül döneminde %9 artarak 877 milyon dolara çıkmıştır. Bu ülkelerin toplam ihracattaki payı ise %16,3’tür.

Rusya, 2008 yılında Türkiye'nin yıllık ihracatında ilk sıraya yerleşmiş ve 632 milyon dolarlık ihracat kapasitesine ulaşmıştır.

Türkiye'nin ihracatında 2007 yılına kadar İtalya önde iken bu konumunu Rusya'ya bırakarak ikinci sıraya gerilemiştir. İtalya'ya ihracat, ilk dokuz ayda 2007'nin aynı dönemine göre %4 artarak 514 milyon dolara ulaşmış ve toplam tekstil ihracatından %9,6 pay almıştır.

Türkiye'nin Almanya'ya yönelik ihracatı ise %6 artarak 298 milyon dolara ulaşmış, toplam tekstil ihracatında payı (%5,5) ile 3. olmuştur.

Son yıllarda ihracatta Romanya ve Polonya'nın payı da giderek artmıştır. Polonya en çok ihracat yapılan dördüncü ülke olurken tüm ülkeler içerisinde beşinci sıradadır.

TABLO 4. Türkiye'nin 2008 Ocak- Eylül döneminde En Fazla Tekstil ve Hammaddeleri İhracatı yaptığı ülkeler (\$)

Rusya Federasyonu	632.100.000
İtalya	514.200.000
Almanya	298.500.000
Romanya	265.500.000
Polonya	236.300.000
Bulgaristan	221.100.000
İngiltere	184.200.000
Yunanistan	156.441.000
İspanya	149.099.000
Fransa	139.376.000

b. Değerlendirme ve Öneriler

En önemli sorun Avrupa'da yaşanan durgunluktur. Bu durum, Türkiye'nin ihracatına da yansımıştır.

Üretimi ve ihracatı etkileyen diğer değişken ise YTL'nin diğer paralar karşısında değerlendirilmesidir. Kurda yaşanan yükselmeler, ihracattaki artış oranımızın düşmesine sebep olmaktadır.

Tekstil ve konfeksiyon sektörlerindeki diğer sorunlar ise şöyle özetlenebilir:

- Kapasite fazlalığı olmasına karşın sektörün verimli çalışmaması ve markalaşma olgusunun yeterince yerleşmemesi,
- Sektörde ayrıca Uzakdoğu merkezli malların sektörü olumsuz etkilemesi,
- Geleceğe yönelik vizyon ve strateji eksikliği,
- Dünyada rekabet açısından rakiplerine göre girdi maliyetlerinin yüksek olması.

2. TARIM SEKTÖRÜ

a. Mevcut Durum Analizi

Türkiye'nin kuruluş yıllarında milli hasılda %70'lere varan tarım, günümüzde milli hâsılanın ancak %7'sini oluşturmaktadır.

Tarım Sektörünün dünyadaki uygulamalarına bakıldığında ekonomi geliştikçe ve ekonominin gelişme hızı arttıkça tarımsal üretimin toplam üretim içindeki payı azalmaktadır.

Sanayi geliştikçe tarımın toplam üretimdeki payı azalmaktadır. 2007 yılının 2. çeyreğinde %-1,0 küçülen tarım sektörü 2008 yılının 2. çeyreğinde de -3,1 gerilemiştir. Bu süreçte emtia fiyatları ve petrol fiyatları da önemli rol oynamaktadır.

Yapısal değişimde önce sanayi sektörü sonra hizmetler sektörü öne çıkmıştır. Bu değişim sadece üretimde değil işgücünde de kendini göstermektedir. Tarımsal istihdam azalırken sanayi kesiminde istihdam artmıştır.

TABLO 5. Sektörel Büyüme Hızları (%)

	2006	2007	2007 (2. çeyrek)	2008* (2.Çeyrek)
Tarım	1,4	-6,9	-1,0	-3,1
Sanayi	8,3	5,8	4,6	2,8
İmalat	8,4	5,6	4,1	2,5
İnşaat	18,5	5,7	7,3	0,9
Ticaret	5,8	5,3	2,4	3,1
Ulaştırma	6,8	6,9	5,3	3,2
Sektörlerin toplamı	7,5	4,8	4,3	3,2
GSYH	6,9	4,6	4,1	1,9

Kaynak: DPT, TÜİK

* Tahmini rakamlar

Dünya'da son dönemde emtia fiyatlarındaki artışla birlikte gıda ürünlerinde de yüksek artışlar yaşanmıştır. 2008'in başlarında yaşanan spekülasyon hareketleri gıda ürünlerinin önemini bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Küresel ısınma nedeniyle ekilebilir tarım arazileri giderek azalmakta ve gıda maddelerinin geleceği konusunda endişeler artmaktadır. Bu nedenle, gelişmiş ülkeler az gelişmiş ülkelere tarımsal üretim için arazi satın almakta ve ihtiyacı olan gıda ürünlerini yetiştirme yoluna gitmektedirler.

Türkiye ise gıda ürünleri çeşitliliğinde zengin ülkeler arasında yer almaktadır. Ancak tarımsal üretimde etkinliğin olmaması ve bilinçli üretim yapılamaması nedeniyle her yıl onlarca verimli toprak ekilemez duruma gelmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumunun 2008 tahmini üretim rakamlarına bakıldığı zaman; 2008 yılına ilişkin tahmininde bir önceki yıla göre tahıl üretiminde bir değişim beklenmezken, sebze ve meyve üretiminde artış beklenmektedir.

Tahıl üretiminin 2007 yılına göre %0,2 artarak 29,3 milyon ton olması beklenmektedir. Bu grupta sadece arpa üretiminde bir düşüş beklenmektedir. Buğday, mısır ve çeltik üretiminde artış beklenmektedir.

Baklagiller grubunda ise; fasulye, nohut üretiminde artış, kırmızı ve yeşil mercimek üretiminde ise azalış beklenmektedir.

Sebze üretiminde ise 2007 yılına göre %5,6 artışla 27,1 milyon ton üretim olacağı beklenmektedir. Alt gruplar incelendiğinde, yumru ve kök sebzelerin %5, meyvesi için yetiştirilen sebzelerin %5,9 ve sınıflandırılmamış diğer sebzelerin %2,6 oranında artması beklenmektedir.

Meyve üretiminde ise 2008 ilk tahminlerinde 2007 yılına göre %9,8 artışla 15,8 milyon ton üretim olacağını öngörülmektedir. Alt gruplarda ise en çok artış kayısı (%27) ve zeytin (%48)'de öngörülmektedir.

b. Değerlendirme ve Öneriler

AB müzakerelerinde en çok zorlanacağımız konuların başında tarım ve kırsal kalkınma faslı gelmektedir. Bu süreçte, Türkiye'nin tarımsal nüfusunun fazlalığı en önemli problemdir. Müzakerelere yönelik Ortak Tarım Politikasına uygun altyapı geliştirilmelidir.

Bu çerçevede Türkiye'de tarım sektörünün geliştirilmesi için önerilerimiz şunlardır:

- Tarımda öncelikle kurumsal altyapının geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun başlıca unsurları ise; mülkiyet hakkı, tarımsal finans, tarımsal araştırma ve bilgi sisteminin yaygınlaştırılmasıdır.
- Tarım sektörünün rekabet edilebilir bir seviyeye gelmesi ve doğal kaynakların etkin kullanımı için tarımsal bir yapının oluşturulması gerekmektedir.
- Tarımsal destekler tarım kesiminin daha verimli şekilde çalışmasına yönelik olmalıdır.

2.1. Hayvancılık Sektörü

a. Mevcut Durum Analizi

2007 yılında büyükbaş hayvan sayısı 11,121,000 baş olarak gerçekleşmiştir. Bu başlık altında sığır sayısı 11,37 milyon baş, manda sayısı 84 bin baş olmuştur.

Küçükbaş hayvanda ise koyun sayısı 25 milyon baş, keçi sayısı ise 6,2 milyon baştır.

2007 yılında kırmızı et üretimi 576 000 ton'a ulaşmıştır. Bunun %74'ü sığır eti, %20,4'ü koyun eti, %4,2'si keçi eti, %0,34'i manda eti olarak gerçekleşmiştir.

Su ürünleri grubunda; 632 bin tonu avcılıkla, 140 bin tonu yetiştiricilikle olmak üzere toplam 772 bin ton su ürünleri üretilmiştir. Su ürünlerinin yaklaşık %67'si deniz balıklarından, %9'u diğer deniz ürünlerinden, %5'i iç sulardan ve %18'i yetiştiricilik yoluyla elde edilmiştir.

Deniz ürünlerinde bölgeler itibariyle, ilk sırayı %59'la Doğu Karadeniz almakta onu %20,7 ile Batı Karadeniz, %8,3 ile Ege, %7,9 ile Marmara ve %3,5 ile Akdeniz izlemektedir.

Yem üretiminde, 28 milyon ton kaba, 6 milyon ton kesif yem üretilmektedir. Tarım sektöründe 3.075.516 tarım işletmesi bulunurken, bunlardan yüzde 2,3'ünde (72.582'sinde) sadece hayvancılık yapılmaktadır.

b. Değerlendirme ve Öneriler

Hayvancılık sektöründe de ülkemizdeki diğer sektörlerde olduğu gibi yeni bir anlayışın hakim olması gerekmektedir.

Bu sektörün canlandırılması için yapılması gerekenler şöyle sıralanabilir:

- İlk önce milli bir politika oluşturulmalıdır.
- Başta yem olmak üzere, hayvancılığa yönelik girdiler devlet tarafından desteklenmelidir.
- Hayvancılık için yatırım teşvik politikaları geliştirilmelidir.
- Hayvancılığa yönelik entegre tesis gibi sanayi kuruluşları kurulumu teşvik edilmelidir.
- Hayvan ırkları ıslah edilerek verimlilik yakalanmalıdır.
- Sürü idaresi, döl verimini artırıcı ve iklimsel denetimi sağlayacak işlemlerin denetimi ve kullanımı özendirilmelidir.

3. MADENCİLİK SEKTÖRÜ

a. Mevcut Durum Analizi

Sanayi sektörüne hammadde sağlayan madencilik sektörü ülkemizin önemli sektörleri arasında yer almaktadır. Türkiye sahip olduğu zengin yataklarla dünyanın sayılı ülkelerindedir. Bazı madenlerde en büyük rezervlere sahiptir.

Türkiye, zengin maden yataklarına sahip olmasına rağmen, mevcut madenlerin etkin işletilememesi yüzünden dünya ölçeğinde geride kalmaktadır.

Türkiye Madencilik sektörü yıllar itibariyle gelişimini sürdürmektedir. 2007 sonuna göre GSMH'nin %1,2'sini oluşturmaktadır ve 10 milyar dolarlık bir değere ulaşmıştır. 2008'in ilk çeyreğinde ise 5,2 milyar dolar değer üretmiştir ve 2008 yılının sonunda 10 milyar doları aşacağı beklenmektedir.

Türkiye, bor ve linyite ilave olarak; mermer, trona, barit, krom, manyezit gibi madenlerde de dikkate değer rezervlere sahiptir. Ancak, Türkiye petrol, doğal gaz ve taşkömürü başta olmak üzere enerji hammaddelerinde kendine yeterli değildir.

Günümüzde dünyada ticareti yapılan 90 çeşit madenden sadece 13'ü ülkemizde bulunmamaktadır. Geri kalan 50 çeşit maden açısından ülkemiz, zengin ya da çok zengin, 27 çeşit maden bakımından ise yetersiz kaynaklara sahiptir.

Maden ihracatında en büyük payı mermer oluşturmaktadır. 2008 yılı Eylül verilerine göre 1,2 milyar dolar mermer ihracatı yapılmıştır. İkinci olarak krom madeninde 484 milyon dolarlık ihracat yapılmıştır. Üçüncü olarak bakır madeninde 280 milyon dolarlık ihracat yapılmıştır.

Bugün Türkiye’de maden üretiminde kamunun ağırlığı devam etmektedir. Son yıllarda yaşanan özelleştirmelerle özel sektörün payı %20’lere kadar çıkabilmiştir.

b. Değerlendirme ve Öneriler

Türkiye’nin önemli rezervleri olmasına karşın iyi değerlendirilmemesi sonucu sektör istenen katma değeri yakalayamamıştır. Örneğin Türkiye önemli miktarda bor madenine sahip olmasına karşın, işlenmiş bor türevlerinde üretim yapılamadığı için katma değeri düşük kalmaktadır.

Türkiye’de sektörün yaşadığı sorunlar; bürokratik işlemlerin çok olması, yeterli yatırımların yapılmaması, değerli madenlerin işlenerek değil hammadde olarak satılmasıdır.

Madencilik sektörüne ilişkin önerilerimiz şunlardır:

- Hammaddenin arz güvenliği sağlanarak ekonomiye yurtiçi katkı artırılmalı ve dışa bağımlılık azaltılmalı,
- Son yıllarda petrol ve gaz arama çalışmalarını hızlandıran Türk Petrol Anonim Ortaklığı’nın faaliyetlerine tam destek sağlanmalı,
- Madencilikte yaşanan özelleştirmeler dikkatli ve dünyadaki konjunktüre uygun yapılmalı,
- Sektörün tüm alt birimlerinde etkin ve verimli üretim sağlanmalı,
- Ülkemizin enerjide dışa bağımlılığı düşünülecek olursa yerli kaynaklarımız artırılmalı ve çeşitliliğe gidilmelidir.

4. ENERJİ SEKTÖRÜ

a. Mevcut Durum Analizi

Enerji ekonominin ve hayatın vazgeçilmez kaynaklarından bir tanesidir. Ama, günümüzde ülkelerarası çıkar çatışmaları enerji güvenliğini tehlikeye düşürmektedir.

Piyasada gündemde iki önemli husus vardır. Birincisi kamunun yapmış olduğu özelleştirmeler, ikincisi yeni enerji alanlarıdır.

1980’lerde ülke gündemine giren nükleer enerji, o zaman için yüksek maliyetli olması ve yatırımın uzun sürmesi nedeniyle askıya alınmış ve doğalgaz santrallerinin yapımına karar verilmiştir. Ancak nükleer santral, son yıllarda ülkenin gündemine tekrar gelmiş ve 2 adet santral yapımına karar verilmiştir.

Enerji Sektörü, eğer iyi yönetilir, ciddi teknik ve politik yanlışlar yapılmaz ise Türkiye bölgesel güç haline getirilebilir.

Enerji ve Tabii kaynaklar bakanlığının öngörülerine göre, ilki 2015 yılında olmak üzere, 5000 megavatlık iki adet nükleer santral kurulması kararlaştırılmış olup Mersin Akkuyu’da kurulacak olan ilk santral için lisans alınmıştır. Sinop’ta kurulması planlanan ikinci santral için de lisanslama çalışmaları devam etmektedir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanlığının verilerine göre, ülkemizin elektrik talebinde yıllık ortalama %7,5 oranında artış yaşanacağı beklenmektedir. 2020 yılında ise 406-500 milyar kWh düzeyine ulaşacağı öngörülmektedir. 2007 yılında mevcut kurulu kapasitemiz 40.836 MW, tüketimimiz ise 191,6 milyar kWh olarak gerçekleşmiştir.

Ham petrol ve doğal gaz: 2008 yılında petrol üretimimizin 1,518 milyon tona ulaşması beklenmektedir. Doğalgaz üretimimiz ise 2008 Ocak-Eylül döneminde 893 bin ton gerçekleşmiştir.

Taşkömürü: Türkiye’nin taşkömürü rezervi, 527 milyon tonu görünür olmak üzere, toplam 1,316 milyar ton civarındadır. Üretimi Türkiye Taşkömürü Kurumu (TTK) tarafından, Zonguldak havzasındaki 5 işletmede sürdürülmektedir.

Ülkede tüketilen taşkömürünün büyük bir bölümü ithal edilmektedir. Özellikle, demir çelik fabrikalarında kullanılan yüksek ısı değerli taşkömürü bu yolla karşılanmaktadır.

Jeotermal: Türkiye’nin jeotermal enerji potansiyeli 31.500 MW gücündedir. Potansiyelin %77,6 ile büyük kısmı Batı Anadolu’da bulunmaktadır. Bugüne kadar potansiyelinin ancak %13’ü Maden Tetkik Arama tarafından hazır hale getirilmiştir.

Türkiye’deki jeotermal enerjinin %55’i ısıtmaya uygundur. Jeotermal enerji kullanılarak 1200 dönüm sera ısıtması yapılmaktadır. 15 yerleşim biriminde 65.000 konut ısıtılmaktadır.

Güneş: Ülkemizin yıllık ortalama güneşlenme süresi 2.640 saat/yıldır. Bu gücün enerji potansiyeli ise 380 milyar kWh/yıldır. Bu potansiyel de toplamda 56.000 MW güçte elektrik santralinden üretilen enerjiye eşdeğerdir. Ancak bu potansiyel elektrik üretiminde henüz kullanılmamaktadır.

Rüzgâr: 2007’de yayınlanan Türkiye Rüzgâr Enerjisi Potansiyeli Atlasına göre yıllık rüzgâr hızı 8,5 m/s ve üzeri olan bölgelerde 5000 Megawatt, 7,0 m/s olan bölgelerde ise 48.000 Megawatt rüzgâr enerjisi potansiyeli vardır. 2004 yılına kadar sadece 18 Megawatt kurulu kapasiteye ulaşılmış ve 2008 yılının sonunda 400 Megawatt enerjiye ulaşacağı beklenmektedir. Halen, Çeşme, Çeşme-Alaçatı ve Çanakkale-Bozcaada’da kurulu toplam 19MW gücünde 3 adet rüzgâr türbini çiftliği bulunmaktadır.

Biyokütle: Ülkemizde 160.000 ton biyoetanol kurulu kapasitesi mevcuttur. Türkiye’nin hayvansal atık potansiyeline karşılık gelen biyogaz miktarı 1,67 milyar m³/yıl olarak hesaplanmaktadır.

b. Değerlendirme ve Öneriler

Türkiye’nin enerjide büyük oranda dışa bağımlılığı bulunmaktadır. Son yıllarda yeniden yapılandırılarak, Orta Doğu’dan Kafkasya’ya kadar, Hazar Denizi’nden kıyılarımıza kadar birçok alanda enerji kaynakları arama tarama faaliyetlerini arttırmıştır.

Enerji’de global olarak bir çatışma söz konusudur. Bu nedenle, Türkiye’nin dış politikasında enerji etkili olmaktadır.

Sonuçta, yerel kaynakların verimli bir şekilde kullanılmaması ve dışa bağımlılığın artacak olması ülkemizin gelişiminin önünde en büyük riski oluşturmaktadır.

Bu bağlamda getirilebilecek çözüm önerileri şunlardır:

- Enerji’de verimliliğe önem verilerek dışa bağımlılığı kabul edilebilir bir seviyeye çekmek gerekmektedir.
- Elektrik enerjisi sektöründe yaşanan son özelleştirmelere devam edilmelidir.
- Doğalgazda %70’e varan dışa bağımlılık risk oluşturduğu için tedarikçi çeşitliliğine gidilmelidir.
- Nükleer santralının kurulmasına bir an önce başlanmalı ve Sinop’ta planlanan tesisin lisanslama çalışmaları bir an önce bitirilerek ihale aşamasına gelinmelidir.
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının üretimi artırılmalı ve kurulu tesis sayısı artırılmalıdır. Bunun için de özel sektöre yönelik teşvik edici bir yol izlenmelidir.
- Yerli kaynakların kullanımını özendirerek teşvik uygulamalarında yasal olarak destek sağlanmalıdır.

5. HİZMET SEKTÖRÜ

Hizmet sektörü gelişmenin öncüsü konumundadır. Başlıca alt sektörleri; turizm, inşaat, ulaştırma olarak sıralanabilir.

2008 yılı 2. çeyreği itibariyle hizmet sektörü %2,1 olarak büyürken, 2007 yılının aynı döneminde bu oran % 4,6 olarak gerçekleşmiştir. Sektörde tüm alt sektörler itibariyle bir düşüş yaşanmıştır. En fazla düşüş yaşayan sektör ise inşaat sektörü olmuştur.

Bunun ardından ulaştırma ve konut sektörü gelmektedir. Ticaret ve finansal hizmetler sektöründe az da olsa bir artış yaşanmıştır.

5.1. Ulaştırma Hizmetleri

a. Mevcut Durum Analizi

Türkiye ulaşım sektörü, 2008 ikinci çeyreğinde %3,2 artış göstermiştir. 2007 yılının aynı döneminde %5,3 olarak artış kaydetmiştir. Ulaştırma sektörü; kara, deniz, hava ve demiryollarını kapsamakta ve geniş bir alanı etkisi altına almaktadır.

Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde maliyetleri azaltması ve kalitesinin artırılması, rekabet üstünlüğünü sağlamada yardımcı olacaktır. Avrupa Birliği’ne giden yolda en önemli gündem maddesi olan “sürdürülebilir kalkınma” kavramı, modern ulaşım ağı ve ulaştırma modellerini ön plana çıkarmaktadır.

Ülkemizde ulaştırma sektörüne yönelik verilerin eksikliği aslında bu sektöre yönelik gerçekçi politikaların oluşturulmasını zorlaştırmaktadır.

Kalkınma yolunda en önemli adımlardan birisi de ulaştırma altyapılarının iyileştirilmesi ile ticaret hacminin genişletilmesidir. Aslında Türkiye'nin geçiş koridorunda olması ve üç tarafının denizlerle çevrili olması bir avantaj sağlamaktadır. Ancak bu avantajı alternatif ulaşım modellerine uygulayamamıştır.

Karayolu taşımacılığı: Türkiye'de yük taşımacılığı %90'lara varan oranda karayolu ile karşılanmaktadır. Bu nedenle bu yoğunluk ağır taşıt trafiğini yükseltmekte ve trafik güvenliğini azaltmaktadır.

Türkiye'nin 2007 başında köy yolları hariç toplam 63.751 km olan devlet ve il yollarının 4.266 km'si stabilize, toprak ve geçit vermez yollardan oluşmaktadır. 560.5 km olan Doğu Karadeniz Sahil yolu ve 25 km Bolu dağı tüneli 2007 yılı itibariyle tamamlanmıştır. Marmaray tünelinin yapımı devam etmektedir.

Karayolu ulaşımının sorunları:

- Altyapının yetersiz olması,
- Geçiş belgeleri sorunu,
- Akaryakıt fiyat ve kalitesi,
- Veri eksikliği,
- Genel vize problemleri,
- Trafik güvenliği.

Bu bağlamda getirilebilecek çözüm önerileri şunlardır:

- Ulaşım altyapıları iyileştirilmeli,
- Türkiye'nin geçiş güzergahında olması nedeniyle karayolunun diğer ulaşım türleriyle birlikte ortak çerçevede gelişimi sağlanmalı,
- Hızlı tren projeleri bir an önce bitirilmelidir.

Demiryolu taşımacılığı: Türkiye'deki demiryolları devlet tarafından işletilmektedir. Türkiye'deki demiryollarının uzunluğu 10.984 km.dir. Bunun 2.366'sı elektrikli, 3.111'i sinyallidir. Türkiye'de elektrikli trenin toplam demiryollarına oranı %21 iken, Avrupa Birliğinde bu oran %50'dir.

Ulaştırma Bakanlığı'nın devam etmekte olan bazı projeleri şu şekildedir; Marmaray, Kars-Ahılkek-Tiflis demiryolu yapımı, Toprakkale-Habur hattı, Sivas-Kars demiryolu. Ankara-İstanbul arası hızlı tren deneme sürüşleri devam etmektedir.

Demiryolu ulaşımının sorunları:

- Taşımacılığa uygun tesislerin azlığı,
- Demiryolu kullanımının yeterince yerleşmemesi,
- Sanayileşmeye paralel gelişmemesi,
- Elektrikli hatların eksikliği,
- Önemli limanlara bağlantı yolunun olmaması.

Bu bağlamda getirilebilecek çözüm önerileri şunlardır:

- Taşımacılığa uygun istasyonlar yapıp limanlara bağlantı yolları yapılmalıdır,
- TCDD'nin özelleştirilme sürecine bir an başlanıp, sektör serbest piyasaya açılmalıdır,
- Hızlı tren taşımacılığının yük ve yolcu taşımacılığındaki payı arttırılmalıdır,
- Organize Sanayi Bölgelerinin demiryolu bağlantıları oluşturulmalıdır,
- Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan gibi hatların yapılarak uluslararası demiryolu ağına daha fazla entegre olunmalı.

Havayolu taşımacılığı: Türkiye'de bulunan havaalanlarından hem yük hem de yolcu taşımacılığı yapılabilmektedir. Farklı büyüklükte olan 34 adet havaalanı sivil havacılığa açık durumdadır. Başlıca uluslararası havaalanları İstanbul-Atatürk, Ankara-Esenboğa ve İzmir-Adnan Menderes havaalanlarıdır. Yük taşımacılığının yarıdan fazlası Atatürk Havaalanı'ndan gerçekleştirilmektedir. Ulaştırma Bakanlığının yeni 3 tane projesi tamamlanmış ve ihale sürecini beklemektedir. Bunlar arasında; Elazığ havalimanına yeni pist yapımı, Balıkesir-Körfez havaalanının geliştirilmesi, Kütahya-Afyon-Uşak bölgesel havaalanı gelmektedir.

Havayolu ulaşımının sorunları

- Uluslararası hava trafiğine uygun havalimanı sayısının az olması,
- Havalimanlarının pist uzunluğu ve elektronik donanımının yeterli olmaması,
- Kalifiye personel eksikliği,
- Uçak filosu, sayısı ve kalitesinin yeterli olmamasıdır.

Denizyolu taşımacılığı: Üç tarafı denizler ile çevrili olan Türkiye limanların gelişimine ve deniz taşımacılığına büyük önem vermektedir. Türkiye'nin kıyı şeridi 8.333 km. uzunluğundadır. 1980 yılında 2 milyon DWT (geminin taşıma kapasitesi) kapasiteye sahip olan deniz filosu kapasitesini 2003 itibariyle 8.2 milyon DWT'ye yükseltmiştir. Başlıca limanlar İstanbul, İzmir, Samsun, Trabzon, Mersin ve İskenderun'da bulunmaktadır.

Ulaştırma bakanlığı'nın hali hazırda bekleyen projeleri bir an önce bitirilip yapımına geçilmelidir. Denizyoluna ilişkin projesi veya ihale süreci biten 22 balıkçı barınağı, 8 adet liman, 6 adet yat limanı bulunmaktadır.

Denizyolu ulaşımının sorunları:

- Denizyolu ulaşımına ilişkin bir politikanın olmaması,
- Türkiye'de limanların altyapı ve üstyapı sorunları,
- Yurt içi taşımacılıkta denizyolu ulaşımının çok az kullanılması.

Bu bağlamda getirilebilecek çözüm önerileri şunlardır:

- Sektörde yeni teşvikler geliştirilmeli,
- Limanların özelleştirilmesine devam edilmeli,
- Seyir emniyeti ve deniz güvenliği açısından ulaşım araçları gençleştirilmelidir.

b. Değerlendirme ve Öneriler

Türkiye'nin ulaşım sektörünün gelişiminin, ekonomik büyümeye ve dolayısıyla ülkenin refahına olumlu katkı yapacağı düşünülmektedir. Sektörde hala kamunun ağırlığı devam etmektedir. Özelleştirme süreciyle ulaşım yollarında rekabet artacak ve dolaylı yoldan ülkenin kalkınması sağlanacaktır.

Bu sektörde yapılması gerekenler şöyle sıralanabilir:

- Yapılacak bir plan çerçevesinde ulaşım sistemlerinin nasıl bir gelişim göstereceğine yönelik program hazırlanmalıdır,
- Karayoluna alternatif olarak diğer ulaşım yollarında da gelişme stratejileri ortaya konulmalıdır,
- Bölünmüş yol yapımlarının tamamlanması ve standartlarının yükseltilmesi ile mevcut karayolu alt yapısı iyileştirilmelidir,
- Karayollarında trafik güvenliği artırılmalıdır,
- Yük taşımacılığında demiryoluna ve denizyoluna ağırlık verilmelidir,
- Ulaştırma alt yapısı ihtiyaçlarının karşılanmasında özel sektör katılımını artıracak modeller geliştirilmelidir.

5.2. İnşaat Hizmetleri

a. Mevcut Durum Analizi

2008 ikinci çeyreğinde inşaat sektörünün büyümesi sert biçimde düşmüştür. Kriz en çok inşaat sektöründe kendini göstermiştir.

2007 yılının Ocak-Eylül döneminde inşaat sektörü önceki döneme göre %11,5'lik büyüme ile en hızlı büyüyen sektör iken, 2008 ikinci çeyreğinde 0,9 büyüme sağlayarak son yılların en sert düşüşünü yaşamıştır.

İnşaat sektörü; toprak ürünlerinden cam sanayine, boya sanayisinden çimento sanayisine kadar birçok alanı kapsamaktadır. Türkiye çimento ihracatında Dünya'da üçüncü sıradadır. 2007'de %4 artışla 579 milyon \$ ihracat geliri elde edilmiştir. Türkiye, demir çelik sektöründe ise 5,6 milyar dolarlık ihracatı ile dünyada sayılı ülkeler arasında yer almaktadır.

2007'den beri devam eden emlak piyasasındaki daralma, 2008 Ekim ayında çökme noktasında gelmiştir. 2008'de sektörün büyümesi %0,9 olarak kalmış ve durgunluğa girebileceğinin sinyallerini vermiştir.

b. Değerlendirme ve Öneriler

2008'in ilk çeyreğinde daralma yaşayan sektörün ilerleyen günlerde daha da durgunlaşacağı beklenmektedir. İnşaat sektöründe 2004'ten bu yana kaydedilen büyümenin temel sebebi konut talebi artışları olmuştur. Ancak, son yaşanan emlak krizi de tüketicilerin satın alma davranışlarını olumsuz etkileyecektir. Ayrıca sektör üzerinde etkili olan bir diğer konu da, artan emtia ve demir çelik fiyatlarıdır.

Son yıllarda kamu tarafından yapılan altyapı yatırımları da sektörün gelişimini destekleyen temel unsurlardan biri olmuştur.

Türk müteahhitlik hizmetleri yurtdışında önemli hizmetler yapmaktadır. Dünya müteahhitlik hizmetlerinde Amerika ve Çin'den sonra üçüncü ülke konumundayız. Başta Rusya olmak üzere Irak ve Suriye pazarlarında etkinliğimiz artmaktadır.

Türkiye'de inşaat sektörünün büyümeye devam edebilmesi için önerilerimiz ise şunlardır:

- Yap-işlet-devret gibi alternatif modellerin hayata geçirilmesini sağlayacak yasal ve kurumsal altyapı eksiklikler giderilmeli,
- Yatırım ortamı iyileştirilmeli,
- Özel sektörü teşvik edici önlemler alınmalı,
- Kamu altyapı yatırımları istikrarlı bir şekilde devam edilmeli,
- Bitirilemeyen projeler için öncelik sırasına göre kaynak yaratılmalı,
- Yurtdışı inşaat hizmetleri hükümet tarafından desteklenmeli,
- Son krize yönelik önlemler alınmalıdır.

5.3 Turizm Hizmetleri

a. Mevcut Durum Analizi

TABLO 6. Türkiye'deki tesis, oda ve yatak sayısı

Yıl	Turizm yatırım belgeli			Turizm işletmesi belgeli		
	Tesis sayısı	Oda sayısı	Yatak sayısı	Tesis sayısı	Oda sayısı	Yatak sayısı
2005	1.039	128.005	275.255	2.412	231.123	483.330
2006	869	123.326	274.687	2.475	241.702	508.632
2007	776	112.541	254.191	2.514	251.987	532.262

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

Kültür ve turizm bakanlığı verilerine göre turizm işletme belgesine sahip olan işletme sayısı son yıllarda artış göstermiştir. Yatırım alan tesis sayısı azalış gösterse de yatak sayısı son üç yıl içerisinde sürekli artış göstermiştir.

Çıkış yapan ziyaretçiler anketine göre 2008 yılında Temmuz-Ağustos-Eylül aylarını kapsayan III. dönem Turizm Gelirlerinde 2007 yılının aynı dönemine göre %14,4 artarak 9,9 milyar dolar olmuştur. Bunun 7,4 milyar doları yabancı ziyaretçilerden, 2,4 milyar doları ise yurtdışında oturan vatandaş ziyaretçilerden gelmektedir. 3. çeyrekte toplam çıkış yapan ziyaretçi sayısı 13,3 milyon kişidir. Bunun 11,2 milyonu yabancı, 2 milyonu yurtdışında ikamet eden vatandaşlarımız oluşturmaktadır.

Devletin yatırım teşviki verdiği miktar 157 adettir. Verilen teşviklerle 1,5 milyar YTL sabit yatırım yapılmıştır. Ayrıca 12.000 kişiye de istihdam imkânı verilmiştir.

2010 Kültür başkenti seçilen İstanbul, turizm açısından büyük önem taşımaktadır. Türkiye'ye ucuz turizm imajından kurtulma imkânı doğacaktır.

2023 yılında Ulusal Turizm Konseyi kurulması çalışmaları devam etmektedir. Turizmi çeşitlendirmeyi amaçlayan bu strateji sonucunda, 65 milyon turist ve 65 milyar dolar gelir hedeflenmektedir.

b. Değerlendirme ve Öneriler

Turizm gelirleri ihracat kesiminde yer aldığı için bütçemizde ve cari işlemlerimiz hesabımızda büyük öneme haizdir. Turizmde sağlanacak büyüme mevcut cari açığımızın düşürülmesine yardımcı olacaktır. Turizmin katkısı sanayiden daha fazla durumdadır.

5.4. Finansal Hizmetler

a. Mevcut Durum Analizi

T.C. Merkez Bankası'nın finansal istikrar raporuna göre, Haziran 2008 itibariyle %12 oranında büyüyen mali sektörün toplam aktif büyüklüğü 746 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Sektör aktiflerinin %88'ini bankalar oluşturmaktadır.

Bankacılık sektörü; mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile kar payı esasına göre faaliyet gösteren katılım bankalarından oluşmaktadır.

2008 yılı Eylül ayı itibariyle bankacılık sektöründe çalışan personel sayısı, 2007'nin sonuna göre 13.769 kişi artarak 181,529'a ulaşmıştır. 50 olan banka sayısı aynı kalmıştır. Bu 50 bankanın; 33'ü mevduat bankası, 13'ü kalkınma ve yatırım bankası, 4'ü ise katılım bankasıdır. Bankacılık sisteminde mevduat bankacılığının ağırlığı devam etmektedir.

2008 yılı Eylül ayı itibariyle toplam varlıkları, 2007 sonuna göre %9 reel artışla 680 milyar YTL'ye, dolar cinsinde ise %10 artarak 552 milyar dolara yükselmiştir.

Bankacılık sektörünün bilanço büyüklüğünün GSYH'ye oranı, 2007 sonunda %68,1 iken, 2008 yılı Haziran ayında %71,5'e yükselmiştir. Avrupa Birliği ülkeleri ile karşılaştırıldığında, Türkiye sadece Romanya'dan yüksektir.

Finansal sektör içindeki kurumlar incelendiğinde bankacılık sektörü GSYİH içindeki %87,2'lik payı ile en ağırlıklı sektör durumundadır

Ödenmiş sermaye payları esas alındığında, 2007 sonunda %24,8 olan yabancı hissedarların aktif büyüklüğü içindeki payı, yabancı sermayeli bankaların daha hızlı büyümesi nedeniyle 2008 yılı Eylül ayında %25,4'e yükselmiştir. Öte yandan halka açık

paylar içindeki yabancı payları sektörün aktif toplamına göre %17,5'tir. Bu paylar eklenince toplam yabancı payı %42,9'a ulaşmıştır. Bankacılıkta yabancıların payı 2007 yılı sonu itibariyle Euro bölgesinde %20, AB27'de ise %29'dur.

Aktifler içinde en büyük paya sahip olan ve artış eğilimini sürdüren kredilerin payı, 2008 yılı Eylül itibariyle %53'e ulaşırken, menkul kıymetlerin payı %26'ya düşmüştür.

Küresel kriz nedeniyle bankaların sermayelerin güçlülüğü büyük önem taşımaktadır. 2001 yılında Türkiye'de yaşanan bankacılık krizinin ardından alınan önlemler Türk mali yapısının kriz karşısında dayanıklılığını arttırmıştır.

b. Değerlendirme ve Öneriler

Türkiye'de finans sektörünün etkinliğinin artırılması için yapılması gerekenler şöyle sıralanabilir:

- Mevduattaki devlet güvencesinin kademeli olarak kaldırılması, devletin krizle etkin mücadelesini zorlaştıracaktır.
- Sisteme krizden etkilenmemesi için bir önlem paketi alınmalıdır.
- Etkin bir risk yönetimi ve denetim sistemi geliştirilmelidir.

IV. TÜRKİYE - AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ

I. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE 2008 YILI GELİŞMELERİ VE TÜRKİYE

2008 yılını Türkiye ve AB açısından parlak bir yıl olarak değerlendirmek zordur. Türkiye'nin iç politika gündemi ile ilgili yaşadığı sorunlar AB yolunda bir engel oluştururken, Avrupa Birliği'nde kendi içinde çözemediği sorunlardan dolayı “ortak bir karar alamama” durumu ön plana çıkmıştır.

2008 yılında Türkiye-AB ilişkileri iç politikada yaşanan gelişmelerin gölgesinde kalırken, Avrupa Birliği'nde Lizbon Anlaşması'nın onaylanması sürecinde ortaya çıkan problemler ön plana çıkmıştır.

Birlik içinde Lizbon Anlaşması, Rusya-Gürcistan Savaşındaki AB'nin tutumu ve dünya çapında yaşanan ekonomik krizde AB'den krizle ilgili ortak bir açıklamanın gelmemesi 2008 yılının başlıca gündem maddeleridir. 2008 yılı boyunca gündemi en fazla işgal eden madde ise Lizbon Anlaşması'dır. Avrupa Birliği'nin bir

anayasası olması fikri uzun süre tartışılmış ve yeni anayasa ile AB'ye kurumsal bir yapı ve işleyiş kazandırılması amaçlanmıştır. 2005 yılında anlaşmayı bazı üye ülkelerin onaylamaması AB içinde bir krize neden olmuş ve bu durum genişleme konusunun da tartışılmasını beraberinde getirmiştir. Bu nedenle yeni bir anayasa olarak oluşturulan Lizbon Anlaşması, Avrupa Parlamentosu tarafından Şubat 2008'de kabul edilerek üye ülkelerin onayına sunulmuştur.

Lizbon Anlaşması; karar alma sürecinde parlamenter denetiminin artırılması, Avrupa Parlamentosu'nun rolünün güçlendirilmesi, Avrupa seçimlerine yeni bir boyut kazandırılması ve vatandaşların girişimine olanak tanınması bakımından AB'yi demokrasiye biraz daha yakınlaştıracak yapıdadır. Etkinlik açısından bakıldığı zaman ise nitelikli çoğunluğun genişletilmesi karar alma sürecini hızlandıracaktır. Anlaşma ekonomik ve siyasal yapılanmaya son noktayı koymamakta, kurumsal yapıdaki son düzenlemelerin genişleme sürecine bağlı olarak değişebileceği yorumunu da beraberinde getirmektedir.

Anlaşmanın 1 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe girmesi için tüm üye ülkeler tarafından onaylanması gerekmektedir. AB'ye üye ülkelerin büyük bir çoğunluğu anlaşmayı onaylamakla birlikte, İrlanda halkı tarafından anlaşma reddedilmiştir. İrlanda anlaşmayı onaylamadığı için AB'deki mevcut kriz henüz çözümlenmemiştir.

Avrupa Birliği içinde krize neden olan bir başka konu Rusya ile ilgilidir. Rusya-Gürcistan savaşında aşırı güç kullanan Rusya'ya karşı yaptırım konusu Birlik içinde tartışmaya neden olmuş, Birlik içindeki bazı ülkelerin yaptırım olması gerektiği şeklinde görüş bildirmelerine rağmen, gerçekleştirilen Zirve'de Rusya'ya yaptırım kararı çıkmamıştır.

Türkiye’de 2008 yılının AB açısından parlak bir yıl olduğunu söylemek zordur. Hükümet 2008 yılını “AB Reform Yılı” ilan etmesine rağmen, iç politikada yaşanan gelişmelerden dolayı AB’nin gündemde ikinci planda değerlendirilmesine yol açmıştır.

1 Temmuz 2008 tarihinde AB Dönem Başkanlığını devralan Fransa, Türkiye-AB müzakere sürecinde dönüm noktası olmuştur. Türkiye’nin üyelik sürecine soğuk bakan ve bunu her platformda dile getiren Fransa, Türkiye’ye dönem başkanlığı süresince Türkiye’ye ayrımcılık yapmayacağını açıklamıştır.

Fransa AB Dönem Başkanlığını devralmakla birlikte gündemindeki en önemli madde “Akdeniz İçin Birlik” projesi olmuştur. İlk etapta sadece Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy tarafından dile getirilen Akdeniz Birliği, Almanya Başbakanı Angela Merkel’in projede aktif rol almak istemesi ile proje Akdeniz’e kıyısı olan ülkelerle birlikte AB ülkelerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Sarkozy’nin ilk etapta Türkiye’nin tam üyeliğine alternatif olarak geliştirdiği Akdeniz Birliği, tüm AB ülkelerini kapsamayı ve projeye Almanya’nın da dahil olması ile bir anlamda projenin amacı değişmiştir. Türkiye tam üyeliğe alternatif teşkil edebilecek “Akdeniz İçin Birlik” projesine öncelikle soğuk bakmış, Sarkozy tarafından “Akdeniz İçin Birlik” projesinin bir alternatif proje olmayacağı garantisinin verilmesi üzerine, Türkiye 13 Temmuz 2008 tarihinde Paris’te düzenlenen Zirve’ye katılmaya karar vermiştir.

Fransa faktörü ve iç politikada yaşanan sorunlar Türkiye’de AB gündeminin ikinci planda değerlendirilmesine yol açmıştır. Durgun bir seyirde giden AB gündeminin 2008 İlerleme Raporu’nun açıklanması ile hareketlenmesi bekleniyordu. ABD seçimleri ile Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan İlerleme Raporu’nun aynı tarihte açıklanması ve gündeme ABD seçimlerinin yerleşmesi, İlerleme Raporu’na ilişkin değerlendirmelerin askıya alınmasına neden olmuştur.

2. 2008 YILI TÜRKİYE İLERLEME RAPORU

2008 Türkiye İlerleme Raporu’nun diğer yayınlanan raporlardan en önemli farkı, Türkiye’de işleyen piyasa ekonomisinin varlığının vurgulanması ve Türkiye’nin izlediği dış politikaya övgünün yer almasıdır. Komisyon’un hazırladığı 2008 İlerleme Raporu’nda genel olarak dengeli bir üslup kullanılmakla birlikte, Türkiye’den ilerleme yolunda yapılması istenilen reformlar dolambaçsız bir şekilde söylenmiştir.

2008 İlerleme Raporu siyasi kriterler, ekonomik kriterler ve müktesebata ilişkin değerlendirmeler içermektedir. Raporun ekonomik kriterler bölümünde genellikle Türkiye’nin sağlam bir ekonomiye sahip olduğuna ilişkin vurgu yapılırken, Komisyon siyasi kriterler bölümünde önemli eksikliklerin varlığına dikkat çekmektedir.

Raporun siyasi kriterler alanında ekonomik kriterlerle kıyaslandığında daha fazla reformun uygulanacağı başlık sayısı yer almaktadır. Özellikle insan hakları, ifade özgürlüğü, kadın ve çocuk hakları başlıklarında önemli eksiklikler yer almaktadır.

2008 İlerleme Raporu siyasi ve ekonomik kriterlere ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

2.1 Siyasi Kriterler

Raporda siyasi kriterler başlığında; demokrasiyi güvence altına alan kurumların istikrarı, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlıklara saygı gösterilmesini gerektiren Kopenhag siyasi kriterlerini karşılama yönünde Türkiye'nin kaydettiği ilerleme incelemektedir.

➤ **Yeni Anayasa**

Raporda Hükümet'in bir grup akademisyene 1982 Anayasası'nı gözden geçirme görevini vermesine rağmen, yeni anayasanın tartışılması için bir zaman çizelgesi oluşturulmadığı belirtilmektedir.

➤ **Reform Süreci**

Raporda Hükümet'in AB katılım sürecine ve siyasi reformlara bağlılığını açıkça ifade etmesi ile birlikte, reform sürecinde sınırlı bir ilerlemenin yaşanmasından dolayı Hükümet'ten reformları hızlandırması gerektiği çağrısında bulunmaktadır.

➤ **Yolsuzluk**

2008 yılında yapılan çalışmalarda yolsuzluk alanında ilerlemenin yaşanması ile birlikte, yolsuzluğun halen bir sorun olduğunu belirten Komisyon, yolsuzlukla mücadele kapsamında bir strateji hazırlaması gerektiğini vurgulamaktadır.

➤ **İnsan Hakları**

İnsan haklarına ilişkin hukuki araçların onaylanmasına dair herhangi bir gelişmenin olmadığı belirtilen raporda, BM İşkenceyle Mücadele Sözleşmesine ek İhtiyari Protokol (OPCAT), Birleşmiş Milletler (BM) Özürlü Kişilerin Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin üç ek protokolünün onaylanmadığını belirtmektedir. Genel olarak Türkiye AİHM kararlarında ilerlemenin olması ile birlikte, Komisyon bu alanda çok fazla çaba harcanılmasına gerek olduğunu vurgulamaktadır.

➤ **İfade Özgürlüğü**

İfade özgürlüğü açısından mevcut çalışmaların genişletilmesi ve artırılması gerektiği belirtilen raporda, internet sitelerine getirilen yasağın kapsam ve süre açısından orantısız bir yasak olduğu açıklanmaktadır.

➤ **İstihdam**

Raporda kadınların önceki yıllara göre ticaret, akademi ve devlet memurluğu alanlarında yüksek oranda katılımı ile birlikte, bu oranın AB ülkeleri ile kıyaslandığında oldukça düşük olduğu belirtilmektedir. Komisyon kadınların iş hayatında daha fazla yer alması için gerekli reformların yapılmasını istemektedir.

➤ **Kıbrıs**

2008 İlerleme Raporu'nda bölgesel konular ve uluslar arası yükümlülükler bölümünde; Türk hükümetinin Kıbrıs sorununun BM himayesi altında çözümüne bağlılığını ifade etmeyi sürdürmekle birlikte, Ek Protokol'ün tamamıyla uygulamaya geçmesine yönelik hiçbir ilerlemenin yaşanmadığını vurgulamaktadır.

2.2 Ekonomik Kriterler

2008 İlerleme Raporu ekonomik kriterler bölümü, işleyen bir piyasa ekonomisinin varlığı, Birlik içinde rekabetçi baskı ve piyasa güçleri ile baş edebilme kapasitesi olmak üzere iki alt başlıktan oluşmaktadır. Raporda ekonomik kriterlerdeki mevcut durum genel olarak olumlu değerlendirilmekte, siyasi istikrarsızlık ve kriz olmasına rağmen, ekonominin birkaç yıl öncesine göre sağlam bir zemine oturduğu vurgulanmaktadır. Raporda Türkiye'de yaşanan iç siyasi krizin reformlara yönelik karar alma sürecini olumsuz etkilemesi ile birlikte, belirlenen ekonomik politika büyük ölçüde uygulanarak, ekonomik politikanın temel unsurları üzerindeki düşünce birliğinin korunduğu açıklanmaktadır.

➤ **Ekonomik Büyüme Hızı**

Raporda 2007 yılında büyümenin bir önceki yıla göre %6,9'dan %4,6'ya gerilediği belirtilmektedir. Bu dönemdeki büyümenin yavaşlamasının temel nedeni; toplam talepte azalma ve tarım sektörünün küçülmesidir. 2008 yılında büyüme rakamlarının % 4,2 oranında daha da gerileyerek ekonomik büyümenin yavaşladığı belirten Komisyon, bu olumsuz durum ile birlikte ekonomik performansın ve dayanıklılığın birkaç yıl öncesine göre daha sağlam olduğunu açıklamaktadır. Raporda Türkiye'de yaşanan iç siyasi krizin reformlara yönelik karar alma sürecini olumsuz etkilemesine rağmen, belirlenen ekonomik politika büyük ölçüde uygulanarak, ekonomik politikanın temel unsurları üzerindeki düşünce birliği korunarak uyum sağlandığı belirtilmektedir.

➤ **Cari Açık**

Raporda petrol fiyatlarındaki keskin artışın Türkiye'nin cari hesabına baskı yaptığını ve 2008'in ilk yarısında GSYİH'nin %6,3'ü oranında gerçekleşerek cari açıkta bir önceki yıla göre artış yaşandığını açıklamaktadır. Komisyon cari açıkta yaşanan artışın olması ile birlikte, uzun vadeli sermaye girişleri yüksek kalmaya devam ettiğini ve bu durumun da resmi döviz rezervlerini artırdığını belirtmektedir.

➤ **Dış Borçlar**

Komisyon dış borçlar konusunda Türkiye'yi potansiyel bir risk ile karşı karşıya kalabileceği noktasında uyarılmaktadır. Türkiye'nin dış borçları %20 oranında arttığını ve 2008 yılının ortası itibarıyla yaklaşık GSYİH'nin %45'ine ulaştığı belirtilen raporda, özel sektörün dış borçları toplam borcun üçte ikisini oluşturduğu vurgulanmakta ve bu oranın hızla artması potansiyel bir riski meydana getireceği açıklanmaktadır.

➤ **İşsizlik**

Rapor Türkiye’de işsizliğin önemli bir problem olduğunu belirtmektedir. İşsizliğin %10 ile %11 arasında seyrettiği belirtilen raporda, çalışan nüfustaki kadın istihdam oranının oldukça düşük olduğu açıklanmaktadır. Bir çok insanın tarım sektöründe aile işçisi olarak çalıştığını ve bu durumun da işsizlik rakamlarını azalttığını belirten Komisyon, iş gücü piyasasının yeniden yapılanması, kadınların işgücüne dahil edilmesini ve vasıf uyumsuzluğunun giderilmesini önermektedir.

➤ **İnsani ve Fiziksel Sermaye**

Komisyon Ulusal Kalkınma Planı’nın bir parçası olan 2007-2013 eğitim reformuna 2008 yılında da devam edilmesini eğitime katılım üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu, özellikle 2007 yılında okullara kayıta kız öğrencilerde bir artış yaşandığı açıklamaktadır. Bu olumlu gelişmeler ile birlikte, raporda tarım sektörünün küçültülmesi ve yetersiz eğitimden dolayı işgücü piyasalarındaki arz ve talep güçleri arasındaki uyumsuzluğun düzeltilmesinde az bir ilerleme kaydedildiği belirtilmektedir.

➤ **Sektör ve İşletme Yapısı**

Komisyon Türkiye’de tarımdan hizmetlere sektörel kaymanın devam ettiğini, toplam işgücünde hizmetlerin payı %48’e çıkarak istihdamın çoğunluğunun hizmetler sektöründe olduğunu ve istihdamda tarımın payının azaldığını belirtmektedir.

Raporda KOBİ’lerde kayıt dışının yaygın olduğunu, KOBİ’lerin mali kaynaklara ve bilgiye yetersiz erişimleri sorunlarının bulunduğunu ve çoğunlukla gri ekonomide faaliyet gösterdiğini açıklamaktadır. Raporda KOBİ’ler bu sorunların etkisi ile katma değerinin %25’ini, ihracatın %10’unu ve banka kredisinin %5’ini oluşturduğu belirtilmektedir.

➤ **AB’yle Ekonomik Bütünleşme**

Raporda Türkiye’nin AB’ye yaptığı ihracatın küçük bir oranda arttığını, ithalatta ise bir azalmanın yaşandığını vurgulamaktadır. Türkiye’nin AB’ye yaptığı ihracat 2006 yılında %56 iken, bu oran küçük bir artışla 2007 yılında 56,4’e yükselirken, İthalatta ise 2006 yılındaki %42,6 oranından %40,4’e düşmüştür. Komisyon bu durumun temel nedeni olarak enerji fiyatlarındaki artış ve Türkiye’nin AB üyesi olmayan ülkelerden ithal ettiği enerjiden kaynaklandığını belirtmektedir. Raporda doğrudan yabancı sermaye girişinde AB ülkelerinden kaynaklanan pay 2006 yılında %82 iken, 2007 yılında bu oran %66, 2008 yılının ilk çeyreğinde bu oran daha da düşerek %53 dolaylarında gerçekleştiği açıklanmaktadır. 2007 yılında kişi başına GSYİH ise, AB-27 ortalamasının %43,3’ü oranında gerçekleşmiştir.

3. MÜZAKERE SÜRECİNDE MEVCUT DURUM

Müzakeresi Açılan ve Geçici Olarak Kapatılan Fasıllar

- Bilim ve Araştırma

Müzakeresi Açılan Fasıllar

- Şirketler Hukuku
- Fikri Mülkiyet Hukuku
- İstatistik
- İşletme ve Sanayi Politikası
- Trans-Avrupa Şebekeleri
- Tüketicinin ve Sağlığının Korunması
- Mali Kontrol

AB Konseyi'nde Onaylanıp Açılış Kriteri Belirlenmeyen ve Müzakerelere Açılması Beklenen Fasıllar

- Ekonomik ve Parasal Politika
- Eğitim ve Kültür

Türkiye'nin Müzakere Pozisyonunu Sunmaya Davet Edildiği Fasıllar

- Sermayenin Serbest Dolaşımı
- Bilgi Toplumu ve Medya

AB Konseyi'nde Onaylanıp Açılış Kriteri Belirlenen Fasıllar

Malların serbest dolaşımı, iş kurma hakkı ve hizmet sunumu serbestisi, mali hizmetler, tarım ve kırsal kalkınma, gümrük birliği, balıkçılık, taşımacılık politikası ve dış ilişkiler fasılları Kıbrıs sorunu nedeniyle askıya alınmıştır. Ekonomik ve parasal politika, tarım ve kırsal kalkınma, bölgesel politika ve yapısal araçların koordinasyonu, mali ve bütçesel hükümler ile kurumlar fasılları ise Fransa'nın tam üyelik ile ilgili olduğu gerekçesi ile engellemesinden dolayı müzakerelere açılmamaktadır.

Kıbrıs sorunu ve Fransa'nın engellemesi ile müzakereye açılmayan fasıllar şunlardır:

- Malların Serbest Dolaşımı
- İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi
- Kamu Alımları
- Rekabet Politikası
- Mali Hizmetler
- Tarım ve Kırsal Kalkınma

- Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı
- Vergilendirme
- Sosyal Politika ve İstihdam
- Çevre
- Gümrük Birliği

AB Konseyi'nde Görüşülmesi Süren Fasıllar

- İşçilerin Serbest Dolaşımı
- Balıkçılık
- Taşımacılık Politikası
- Enerji
- Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu
- Yargı ve Temel Haklar
- Adalet, Özgürlük ve Güvenlik
- Dış İlişkiler
- Mali ve Bütçesel Hükümleri

Taslak Tarama Sonu Raporlarının Henüz Türkiye'ye İletilmediği Fasıllar

- Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları

4. 2008 YILI TÜRKİYE - AB İLİŞKİLERİ

1 OCAK 2008	Slovenya Portekiz'den AB Dönem Başkanlığı görevini devralmıştır.
18 ŞUBAT 2008	AB Katılım Ortaklığı Belgesi'ni onaylamıştır. Konsey kararları ve Komisyon'un 2007 ilerleme raporu çerçevesinde gözden geçirilen Katılım Ortaklığı Belgesi'nde Türkiye'nin müzakere sürecinde yerine getirmesi gereken yükümlülükler yer verilmiştir.
20 ŞUBAT 2008	Avrupa Parlamentosu Lizbon Anlaşması'nı onaylamıştır. Anlaşmanın hedeflenen tarih olan 1 Ocak 2009'dan önce yürürlüğe girebilmesi için, Avrupa Parlamentosu üye ülkelere anlaşmayı hızlı bir şekilde onaylamaları çağrısında bulunmuştur.

13 MART 2008	Fransa ve Almanya'nın "Akdeniz İçin Birlik" konusunda uzlaşmaya varmasının sonucunda; Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy "Akdeniz İçin Birlik" projesi'ni AB Zirvesi'nde sunmuştur.
13-14 MART 2008	AB Konseyi Bahar Zirvesi gerçekleştirilmiştir. Slovenya'nın başkanlığını yaptığı Zirve'nin gündemini Lizbon Stratejisi, iklim değişikliği, enerji ve mali piyasaların istikrarı oluşturmuştur.
3 NİSAN 2008	Kıbrıs'ta Türk ve Rumları ayıran, başkent Lefkoşe'yi ikiye bölen Lokmacı kapısı açılmıştır. Kıbrıs'ta bölünmüşlüğü en önemli simgelerinden biri olarak görülen Lokmacı Kapısı'nın açılması ile birlikte, 45 yıl aradan sonra Türk ve Rumların karşılıklı geçişlerine imkan tanımıştır.
10-11 NİSAN 2008	Türkiye-AB Karma İstişare Komitesi'nin 24. toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantı sonrası yayınlanan ortak bildiriye reform sürecinin Türkiye'yi AB'ye yakınlaştıracak bir fırsatlar penceresi olarak görülmesi gerektiği vurgulanmıştır.
21 NİSAN 2008	Avrupa Parlamentosu Türkiye Taslak Raporu AP Genel Kurulu'nda onaylanmıştır. Türkiye'nin 2007 İlerleme Raporu'na ilişkin taslak raporda Kıbrıs, ordu-sivil ilişkileri ve yargı alanında yaşanan gelişmeler ele alınmıştır. Türkiye'den reform sürecinin hızlandırması istenen raporda, reform sürecinin fırsatlar penceresi olarak görülmesi gerektiği vurgulanmıştır.
29 NİSAN 2008	Kıbrıs sorununun çözümü kapsamında Çalışma Grupları ve Teknik Komitelerin oluşturulması kararlaştırılmıştır. KKTC Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat ve GKRY Lideri Dimitris Hristofyas arasında gerçekleştirilecek toplantı sonrasında, 6 Çalışma Grubu ve 7 Teknik Komite olarak çalışmaların yürütülmesi kararlaştırılmıştır.

<p>6 MAYIS 2008</p>	<p>AB-Türkiye Troyka toplantısı Dışişleri Bakanı Ali Babacan, AB Dönem Başkanı Slovenya'nın Dışişleri bakanı Dimitrij Rupel, bir sonraki AB Dönem Başkanı Fransa'nın Avrupa İşlerinden Sorumlu Devlet Bakanı Jean Pierre Jouyet ve Avrupa Komisyonu Genişlemeden Sorumlu Üyesi Olli Rehn'in katılımıyla Ankara'da gerçekleşmiştir. Troyka toplantısında, Türkiye-AB müzakere sürecinde yaşanan son gelişmeler başta olmak üzere, kapatma davası, Ermeni soykırım iddiaları, 1 Mayıs'ta yaşanan olaylar ve 301. maddedeki değişiklik ile ilgili düzenlemeler ele alınmıştır.</p>
<p>27 MAYIS 2008</p>	<p>Türkiye-AB Ortak Konsey Toplantısı Brüksel'de gerçekleştirilmiştir. Toplantının gündeminde Türkiye-AB müzakere süreci ve reformlar ele alınmıştır. Avrupa Komisyonu Genişlemeden Sorumlu Üyesi Olli Rehn Türkiye'nin reformların üzerine odaklanarak, bazı fasılların açılış kriterlerini yerine getirmesi gerekliliğini belirtmiştir. Toplantıda ayrıca Türkiye'deki kapatma davalarında Venedik Komisyonu ilkeleriyle uyumlu bir şekilde verileceğine olan inanç da dile getirilmiştir.</p>
<p>27-28 MAYIS 2008</p>	<p>Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu 59. toplantısı Brüksel'de gerçekleştirilmiştir. Toplantının gündemini Gümrük Birliği, Türkiye-AB ilişkileri ve kültürler arası diyalog oluşturmuştur.</p>
<p>12 HAZİRAN 2008</p>	<p>Lizbon Anlaşması İrlanda'da gerçekleştirilen referandumun sonucunda reddedilmiştir. AB üye ülkelerin onaylaması ile yürürlüğe girecek olan Lizbon Anlaşması'nın İrlanda tarafından reddedilmesi, AB içinde yeni bir krizin oluşmasına neden olmuştur.</p>
<p>17 HAZİRAN 2008</p>	<p>Avrupa Birliği ile Fikri Mülkiyet Hakları ve Şirketler Hukuku fasıllarında müzakereler açılmıştır. İki yeni faslın müzakereye açılması ile birlikte, 3 Ekim 2005 yılından bu yana açılan fasıl sayısı 8'e yükselmiştir.</p>

23 HAZİRAN 2008	Fransa Senatosu Türkiye'nin AB üyeliğine yönelik referandum zorunluluğunu iptal etmiştir.
1 TEMMUZ 2008	Fransa altı ay sürecek AB Dönem Başkanlığını görevini devralmıştır. Fransa'nın AB Dönem Başkanlığı döneminde ele alacağı önemli konu maddelerinin tarım, enerji, iklim değişikliği, göç, savunma politikası ve Lizbon Anlaşması olacağını açıklamıştır. Ayrıca Fransız yetkililer Türkiye'nin AB üyeliğine karşı olduklarını belirtmekle birlikte, dönem başkanlığı süresince Türkiye ile müzakerelerin engellenmeyeceğini belirtmişlerdir.
13 TEMMUZ 2008	"Akdeniz İçin Birlik" Zirvesi Paris'te gerçekleştirilmiştir. Zirve'de "Akdeniz İçin Birlik" projesi ile yasadışı göç, enerji, çevre, içme suyu, sürdürülebilir kalkınma alanlarında yakın işbirliği ve dayanışmanın gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.
25 TEMMUZ 2008	KKTC Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat ile Kıbrıs Rum Lideri Dimitris Hristofyas, kapsamlı çözüm müzakerelerine gidebilecek olan süreç çerçevesinde bir araya gelmiştir. Toplantıda Kıbrıs için müzakere tarihi 3 Eylül 2008 olarak belirlenmiştir.
18 AĞUSTOS 2008	Ulusal Program'ın taslak metni açıklanmıştır. 22 Şubat 2008 yılında yayımlanan Katılım Ortaklığı Belgesi'ne cevap niteliği taşıyan Ulusal Program, hükümetin önümüzdeki dört yıl boyunca AB yolunda atacağı adımların tarihini ve bütçesi içermektedir.
1 EYLÜL 2008	Rusya ile müzakere sürecinin değerlendirilmesi için AB üye ülkeler Zirve'de bir araya gelmiştir. Rusya-Gürcistan savaşı ile ilgili her iki ülke hakkında kararın görüşüldüğü Zirve'de, Rusya Güney Osetya'dan çekilinceye kadar müzakere sürecinin askıya alınması kararlaştırılmıştır.

3 EYLÜL 2008	KKTC Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat ile Rum Yönetimi Başkanı Dimitris Hristofyas Kapsamlı Müzakere Süreci için bir araya gelmiştir. Kıbrıs'ın tek uluslararası kimlikli, federal bir hükümet olması konusunda liderler anlaşmışlardır.
15 EYLÜL 2008	Türkiye-AB Troykası toplantısı Ali Babacan, AB Komisyonu'nun genişlemeden sorumlu Üyesi Olli Rehn, dönem başkanı Fransa'nın AB İşlerinden Sorumlu Bakanı Jean-Pierre Jouyet ve gelecek dönem başkanı Çek Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Karel Schwarzenberg'in katılımıyla Brüksel'de gerçekleştirilmiştir. Toplantıda katılım müzakerelerindeki süreç ve Kafkaslardaki sorunlar ele alınmıştır. Olli Rehn toplantıda Türkiye'nin tüm enerjisi ile reformlara dönmesi gerektiğini ve bu kapsamda gerçekleşecek reformların açılacak yeni fasıllardaki açılış kriterlerini de karşılayacağını vurgulamıştır.
15-16 EKİM 2008	AB devlet ve hükümet başkanları küresel finansal kriz ve Lizbon Anlaşması'nı görüşmek için Brüksel'de bir araya gelmiştir. Zirve'de kriz ortamında bankalara devlet güvencesi verilerek bankaların garanti altına alınması kararlaştırılmıştır.
5 KASIM 2008	2008 Türkiye İlerleme Raporu ve 2008-2009 AB Genişleme Stratejisi açıklanmıştır.
18 KASIM 2008	Türkiye-Avrupa Birliği Karma İstişare Komitesinin (KİK) 25. toplantısı Paris'te gerçekleşmiştir. Toplantıda Türkiye'de sivil toplum örgütlerinin katılım sürecindeki rolü, KOBİ'lerin finansmana erişimi, tüketici ve sağlık politikaları konuları ele alınmıştır.
3 ARALIK 2008	Avrupa Dış İlişkiler Komisyonu'nda Türkiye Raporu tartışılmıştır. Raporda tartışılan temel konu, Türkiye-AB müzakere sürecindeki mevcut durumdur. AP Dış İlişkiler Komisyonu'nda 16 Aralık'a kadar değişiklik önergelerinin verilebileceği raporun, Ocak 2009 sonunda Dış İlişkiler Komisyonu'nda tekrar görüşülmesi ve Mart ayında AP genel kurulunda oylanması beklenmektedir.

V. İLİMİZİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI

1. GİRİŞ

Konya ilinin nüfusu açıklanan son resmi veriler itibarıyla 1 milyon 959 bin 82'dir. 2000 yılı nüfus sayımına göre 2 milyon 192 bin olan Konya'nın nüfusu, son sayımla birlikte 2 milyonun altına düşmüş oldu.

2007 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre şehir nüfusu 1 milyon 412 bin 343, köy nüfusu ise 546 bin 739 kişidir. Şehirde yaşayanların oranı %72, köyde yaşayanların oranı %28'dir. Şehirdeki nüfusun 701 bin 737'si erkek, 710 bin 606'sı ise kadındır. Köy nüfusunun 266 bin 929'u erkek, 279 bin 810'u kadındır.

Nüfus yoğunluğu olarak ifade edilen bir kilometrekareye düşen kişi sayısı, Türkiye genelinde 92 iken, yüzölçümü büyüklüğüne göre ilk sırada yer alan Konya ilindeki nüfus yoğunluğu 50'dir. 2000 yılında yapılan sayımda nüfus yoğunluğu 57 idi.

TABLO 1. Cinsiyete Göre Şehir-Köy Nüfusu Ve Nüfus Yoğunluğu, 2007

İl	Toplam			Şehir	Köy	Nüfus Yoğunluğu
	Toplam	Erkek	Kadın			
Türkiye	70.586.25	35.376.53	35.209.72	49.747.859	20.838.397	92
Konya	1.959.082	968.666	990.416	1.412.343	546.739	50

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Konya'nın en kalabalık ilçe merkezi Selçuklu, en az nüfusa sahip ilçe merkezi ise Ahırlı'dır. Konya'nın merkez 3 ilçesinin toplam nüfusu ise 967 bin 55'dir. 2000 nüfus sayımına göre kent merkezi nüfusunda %30 oranında bir artış oldu.

TABLO 2. Konya İli Gelişmişlik Performansı

DEĞİŞKEN	YIL	BİRİM	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	TÜRKİYE	SIRA 81 İL İÇİNDE
DEMOGRAFİK						
Toplam Nüfus	20	Kişi	2.192.166	11.608.868	67.803.927	4
Şehirleşme Oranı	20	Yüzde	59,07	69,25	64,90	23
Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı	1990-	Binde	22,38	15,79	18,29	16
Nüfus Yoğunluğu	20	Kişi/K	56,39	63	88	45
Doğurganlık Hızı	20	Adet	3,00	2,54	2,53	22
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	20	Kişi	4,97	4,42	4,50	37
İSTİHDAM						
Tarım İşk. Çalış. Topl. İst. Or.	20	Yüzde	62,42	46,81	48,38	38
Sanayi İşk. Çalış. Topl. İst. Or.	20	Yüzde	9,05	10,55	13,35	28
Ticaret İşk. Çalış. Topl. İst. Or.	20	Yüzde	6,87	8,90	9,67	31

Mali Kurum. İşk. Çalış.Top.İst. Or.	200	Yüzde	1,90	4,01	3,11	21
Ücretli Çalış. Top.İst. Or.	20	Yüzde	29,65	45,07	43,52	46
Ücretli Çalış.Kadın Top.İst.	20	Yüzde	3,48	8,52	8,81	56
İşverenlerin Top.İst. Oranı	200	Yüzde	2,22	2,53	2,61	17
EĞİTİM						
Okur Yazar Nüfus Oranı	20	Yüzde	90,07	90,32	87,30	15
Okur Yazar Kadın Nüf.T.Kadın	20	Yüzde	84,74	84,96	80,62	17
Üniversite Bitir.Okul Bitirenlere Or.	20	Yüzde	6,39	10,31	8,42	32
İlköğretim Okullaşma Oranı	2000-	Yüzde	80,35	92,95	98,01	67
Liseler Okullaşma Oranı	2000-	Yüzde	29,77	41,58	36,92	53
Meslek-Teknik Liseleri Okullaşma	2000-	Yüzde	13,34	21,69	20,49	58
SAĞLIK						
Bebek Ölüm Oranı	20	Binde	35,00	41,77	43,00	70
Onbin Kişiye Düşen Hekim Sayısı	20	Hekim	8,20	17,22	12,70	44
Onbin Kişiye Düşen Diş Hekimi	20	Diş	1,51	2,86	2,22	26
Onbin Kişiye Düşen Eczane Sayısı	20	Adet	2,57	3,12	2,97	33
Onbin Kişiye Düşen Hastane Yatağı	20	Adet	14,99	26,29	23,04	57
SANAYİ						
Organize San. Bölgesi Pars.	20	Adet	903	16.399	28.726	4
Küçük Sanayi Sitesi İşyeri Sayısı	20	Adet	4.409	17.106	81.302	2
İmalat Sanayi İşyeri Sayısı	20	Adet	264	1.620	11.118	8
İmalat Sanayi Yıllık Çal.Ort. Sayısı	20	Adet	18.270	148.070	1.130.488	13
İmalat San. Kurulu Güç Kapasite	20	Beygir	455.687	1.711.732	13.478.078	9
Fert Başına İm. San. Elek.Tüketimi	20	Kws	710	348	550	17
Fert Basına İm. San. Katma Değeri	20	Milyon	127	251	350	35
TARIM						
Kırsal Nüf. Başına	20	Milyon TL.	1.407	1.410	1.124	25
Tar. Üretim Değ. Türkiye'deki Payı		Yüzde	4,72	18,81	100,00	1
İNŞAAT						
Daire Sayısı	2000	Adet	469.894	2.783.819	16.235.830	5
Borulu Su Tesisatı Bulunan Daire	2000	Yüzde	90,82	95,80	96,60	69
MALİ						
GSYİH İçindeki Pay	2000	Yüzde	2,49	16,96	100,00	9
Fert Başına GSYİH	2000	Milyon TL.	1.414	1.820	1.837	38
Banka Şube Sayısı	2000	Adet	149	1266	7786	7
Fert Basına Banka Mevduatı	2000	Milyon TL.	251	1.347	939	49
Toplam Banka Mevduatı İçindeki	2000	Yüzde	0,86	24,57	100,00	11
Toplam Banka Kredileri İçindeki	2000	Yüzde	0,69	21,29	100,00	14
Kırsal Nüfus Basına Tarımsal	2000	Milyon TL.	69	192	138	43

Fert Başına Sınai. Ticari Ve Turizm Kredileri	2000	Milyon TL.	66	489	392	52
Fert Başına Belediye Giderleri	2000	Milyon TL.	73	90	82	20
Fert Başına Genel Bütçe Gelirleri	2000	Milyon TL.	91	449	464	40
Fert Başına Gelir ve Kurumlar Vergisi	2000	Milyon TL.	50	198	165	41
Fert Başına Kamu Yatırımları Miktarı	1995-2000	Milyon TL.	119	276	248	55
Fert Başına Teşvik Belgeli Yatırım T.	1995-2000	Milyon TL.	1.240	2.002	2.668	36
Fert Başına İhracat Miktarı	1995-2000	ABD Dolan	170	407	2.249	36
Fert Başına İthalat Miktarı	1995-2000	ABD Doları	162	1.345	3.967	41
ALTYAPI						
Kırsal Yerleş. Asfalt Yol Oranı	2000	Yüzde	70,34	60,74	45,23	26
Yeterli İçme Suyu Götü. Nüfus Oranı	2000	Yüzde	91,92	94,90	84,98	34
TCK Asfalt Yol Oranı	2000	Yüzde	96,86	95,80	91,28	30
DİĞER GÖSTERGELER						
Onbin Kişiye Düşen Özel Oto Sayısı	2000	Adet	505	884	652	33
Onbin Kişiye Düşen Mot. Kara Taş.Sa.	2000	Adet	1.026	1.288	1.056	29
Fert Basına Elektrik Tüketim Miktarı	2000	Mws	1,31	1,13	1,43	27
Fert Basına Telefon Kontür Değeri	2000	Adet	1.150	1.860	1.852	41
Yeşil Kartlı Kişi Oranı	2000	Yüzde	13,68	14,22	14,93	55

Kaynak: DPT

2. TARIM VE HAYVANCILIK

Konya ilinin toplam 38.257 km² olan yüzölçümünün 2.659.890 hektar alanı tarıma elverişli durumdadır. Tarıma elverişli arazinin ise 346.445 hektarı sulanmakta olup KOP (Konya Ovaları Projesi) ile sulanması planlanan arazi miktarı ise 645.205 hektardır. Bu proje gerçekleştirildiğinde il ekonomisine önemli bir katkı sağlayacaktır (Tablo 3).

TABLO 3. İlin Arazi Varlığı

İlin Yüzölçümü	38.257 Km ²
Tarıma Elverişli Arazi	2.659.890 Ha
Sulanan Arazi	346.445 Ha
Sulanması Planlanan Arazi (KOP Projesi)	645.205 Ha

Kaynak: Konya İl Tarım Müdürlüğü

İlimiz, özellikle tahıl, şeker pancarı ve baklagiller alanında ülkemiz ihtiyacının büyük kısmını karşılayarak bu alanda önemli rol oynamaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2007 yılı verilerine göre, ilimizde ekili alan 12 milyon 688 bin 570 dekar, nadasa bırakılan alan 8 milyon 172 bin 768 dekadır. Sebze ekili alan 217 bin 522 dekar, meyve alanı ise 329 bin 305 dekadır.

TABLO 4. Konya İli 2007 Yılı Önemli Sebze Ürünleri Üretim Değerleri*

Ürün Adı	Üretim (Ton)
Havuç	430.668
Domates	186.467
Karpuz	44.980
Kavun	32.366
Kabak	10.506
Fasulye (Taze)	7.580

En çok üretimi gerçekleştirilen sebzeler arasında; 430 bin 688 tonluk üretim ile havuç başta gelmektedir. Havucu 186 bin 467 tonluk üretim ile domates, 44 bin 980 ton ile karpuz, 32 bin 366 ton ile kavun, 10 bin 506 ton ile kabak ve 7 bin 580 ton ile taze fasulye takip etmektedir (Tablo 4).

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

* Sebzelerde, birden fazla ekilişlerin oluşturduğu mükerrer alanlardan dolayı, ürün ekiliş alanları verilmemektedir. Sebze üretimine, örtüaltı üretimi de dahildir (açıkta sebze+örtüaltı)

TABLO 5. Konya İli 2007 Yılı Tarla Bitkilerinin Ekim Alanı, Üretim ve Verim Değerleri

Ürün Adı	Ekilen Alan (Dekar)	Hasat Edilen Alan (Dekar)	Üretim Miktarı (Ton)	Verim (Kg/Da)
Buğday (Durum)	1.397.408	1.361.892	251.202	184
Buğday (Diğer)	5.353.912	4.874.132	775.363	159
Arpa (Biralık)	580.110	543.110	80.843	149
Arpa (Diğer)	2.999.696	2.743.688	525.787	192
Nohut	293.130	287.230	29.582	103
Şeker pancarı	746.816	746.478	3.593.540	4.814
Fasulye (kuru)	130.585	130.585	21.072	161
Yeşil mercimek	16.478	16.478	1.130	69
Kırmızı mercimek	8.375	8.375	1.296	155

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Konya'da üretimin büyük bir kısmı endüstriyel bitkilerde gerçekleştirilmektedir. Endüstriyel üretimin içinde, en büyük paya sahip olan bitki ise şeker pancarıdır. Konya Türkiye'de şeker pancarı üretimini en yüksek oranda gerçekleştiren ilimizdir. 2007 yılı üretim miktarı 3 milyon 593 bin 540 ton'dur (Tablo 5).

Tahıllarda Türkiye üretiminin yaklaşık %10'luk kısmı Konya'da yapılmaktadır. Burada buğday ve arpa ilk sırada gelmektedir. 2007 yılı verilerine göre ilimizde ekili alan bakımından 6 milyon 751 bin 320 Dekar ile buğday ilk sırada yer almakta olup, üretim miktarı 1 milyon 26 bin 565 ton'dur. Bu üretimden elde edilen verim ise 343 Kg/Da'dır. Baklagillerde ise nohut, kuru fasulye, yeşil mercimek ve kırmızı mercimek başı çekmektedir (Tablo 5).

Konya, Türkiye meyve üretiminin %4'ünden fazlasını gerçekleştirmektedir. Önemli meyve ürünleri elma, kiraz, vişne, armut ve kayısıdır. (Tablo 6).

TABLO 6. Konya İli 2007 Yılı Meyve Ürünleri Ağaç Sayısı ve Üretim Değerleri*

MEYVE ADI	TOPLU MEYVELİKLER			TOPLAM AĞAÇ SAYISI	ÜRETİM (Ton)
	KAPLADIĞI ALAN-Dekar	AĞAÇ SAYISI (Adet)			
		Meyve	Meyve		
Armut	7.284	278.555	15.401	293.956	7.644
Elma	98.010	2.732.522	177.679	2.910.201	65.010
Kayısı	4.185	210.100	39.460	249.560	4.661
Kiraz	48.456	917.133	532.043	1.449.176	28.135
Vişne	27.476	595.182	70.890	666.072	21.580

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

*Meyve alanları, plantasyon (toplu) alanlar olup, dağınık ağaçların alanları dahil edilmemiştir. Ağaç sayılarına dağınık ağaçlar dahildir.

Tarımsal sanayi alanında çok önemli bir yere sahip olan Konya, Türkiye'nin en fazla un, tuz ve şeker üreten ilidir. Toz şeker üretiminde ikisi özel, 4 adet şeker fabrikası ile en önemli illerden birisidir. Türkiye'nin tuz ihtiyacının %65'inden fazlasını Konya karşılamaktadır. Aynı zamanda en fazla un üretimi yapılan il Konya'dır. Ülkemiz tahıl fiyatlarının belirlenmesinde, Konya tahıl piyasası çok önemli bir fonksiyona sahiptir.

Diğer taraftan Organik tarım konusunda da Konya söz sahibi olmaya aday bir ildir. Organik Tarım; üretimde kimyasal gübre ve ilaç kullanmadan yönetmelikler çerçevesinde izin verilen girdiler kullanımı ile yapılan, üretimden tüketime kadar her aşaması kontrollü ve nihai ürünü sertifikalandıran bir tarımsal üretim biçimidir. Organik tarımda amaç; toprak ve su kaynakları ile havayı kirletmeden çevre, bitki, hayvan ve insan sağlığını azami derecede korumaktır.

Ülkemizde organik tarım faaliyetleri 1986 yılında Avrupa'daki gelişmelerden farklı şekilde, ithalatçı firmaların istekleri doğrultusunda ihracata yönelik olarak başlamıştır. İlimizde ise organik tarım çalışmaları; Tarım İl Müdürlüğü'nün öncülüğünde özellikle Akşehir, Ereğli, Doğanhisar ilçeleri ile merkez köylerinde yapılmaktadır. 2007 yılı organik tarımsal üretim verilerini incelediğimizde; 907 adet çiftçinin 1.908 hektarlık üretim alanında organik üretim gerçekleştirdiğini görmekteyiz. 2006 yılında 784 adet çiftçi 1.393 hektarlık bir alanda üretim gerçekleştirmekte idi. Rakamlarda artış görünmekle birlikte bu oranların daha yüksek seviyelere çıkarılması sağlanmalıdır.

Türkiye İstatistik Kurumu 2006 yılı verilerine göre; ilimizde toplam bir milyon 455 bin 677 adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Küçükbaş hayvanların bir milyon 322 bin 382 adeti koyun, 133 bin 295 adeti keçiden oluşmaktadır. İlimizde 337 bin 662 adet büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Bunlardan 337 bin 399 adeti sığır, 263 adeti mandadan oluşmaktadır. Yine 2006 yılı itibarıyla toplam 10 milyon 522 bin 467 adet tavuk, 72 bin 697 adet arı kovanı bulunmaktadır.

3. SANAYİ VE TİCARET

Konya benimsediği medeniyeti, kültürel birikimi, ticari potansiyeli ve insan gücü ile büyük bir şehirdir. İlimiz ticari potansiyeli ile ülkemize örnek gösterilebilecek bir şirketleşme ve dayanışma içindedir. Konya Selçuklular zamanından itibaren ticari faaliyetin çok yoğun olduğu bir merkez durumundadır. Diğer coğrafi bölgelerimizin istikametlerinden gelen yolların Konya'da birleşmesi şehre ticari bir canlılık katmaktadır.

İlimizdeki en eski sanayi ürünleri; dokuma ürünleri halı, kilim, ipek, keten, kahve değirmeni, tabanca, makas, her türlü deri ve deri mamulleri, ayakkabıcılık, bezir-susam-haşhaş yağları ve baruttur. 17. yy. sonlarında kurulduğu sanılan barut fabrikası bilinen en eski fabrikadır. 1906 yılında ilk buharlı un fabrikası ve 1909'da Konya eşrafi tarafından "Eşrafi Şirket-i İktisadiye-i Milliye" adıyla komandit şirket olarak bir banka kurulmuştur. Bu şirket, 1911 yılında Konya İktisad-ı Milli Anonim Şirketi adını almıştır. 1920 yılına gelindiğinde 19 adet anonim şirket vardır. Bu yıllarda Konya'da sanayi alanında büyük atılımlar yapılmış ve Anadolu'da milli uyanışın merkezi olmuştur. 1925 yılına gelindiğinde 7 buharlı un fabrikası ve meram çayı üzerine kurulu 22 değirmen vardır. Konya'da un fabrikasından başka tesis olmadığı için şeker fabrikası kurulması için çalışılmış ve 1953 yılında ilk şeker fabrikası kurulmuştur.

1933 yılında uygulamaya konulan 1.Sanayi Planında Konya, sanayi şehri olarak düşünülmüş ve Ereğli Et Kombinesi'nin kurulması kararlaştırılmıştır. 1950'li yıllar Konya'da yenileşme hareketlerinin başladığı ve sanayileşmede temellerin atıldığı yıllar olmuştur.

Ülkemizde 1960'lı yıllarda organize sanayi bölgeleri kurulmaya başlanmıştır. İlimizde de I. Organize Sanayi Bölgesi 1967 yılında, II. Organize Sanayi Bölgesi 1976 yılında ve son olarak da III. Organize Sanayi Bölgesi 1995 yılında kurulmuştur. 1 Mayıs 2006 tarihi itibarıyla II ve III. Organize Sanayi Bölgeleri Konya Organize Sanayi Bölgesi (KOS) olarak birleştirilmiştir. IV. Organize Sanayi Bölgesi çalışmalarında ise gelinen son duruma göre, imar ve parselasyon çalışmaları tamamlanmış olup, İl Özel İdaresi tarafından onaylanmıştır. Tapu Sicil Müdürlüğünden tapusu çıkarılmıştır ve altyapıya ilişkin proje çalışmaları devam etmektedir.

Konya sanayisi, yapısı itibarıyla diğer ülke illeri sanayilerinden farklı olarak aynı anda bir çok alanda faaliyet gösteren sektörleri içerisinde barındırmaktadır. Konya'daki gelişmiş sektörlerin başında, aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi otomotiv yan sanayi ve makine sanayi gelmektedir. Ziraat alet makineleri imalat sanayi, döküm sanayi, plastik boya ve kimya sanayi, inşaat malzemeleri sanayi, kağıt ve ambalaj sanayi, gıda ve ayakkabıcılık sektörü ilimizin diğer gelişmiş sektörleridir.

2008 yılı verilerine göre LOSB'de 150, Konya Organize Sanayi Bölgesi'nde ise 297 adet olmak üzere Organize Sanayi Bölgelerimizde toplam 447 firma faaliyet göstermektedir (Tablo 7).

TABLO 7. Organize Sanayi Bölgelerindeki Firmaların Sektörel Dağılımı (2008)

Sıra	Sektör	1.OSB	KOS (2 ve 3. OSB)	TOPLAM
1	Otomotiv Yan Sanayi	27	57	84
2	Oto Dış Aksamı, Damper, Karasör Sanayi	-	9	9
3	Ziraat Alet Makineleri İmalat Sanayi	16	21	37
4	Makine ve Yedek Parça İmalat Sanayi	13	27	40
5	Döküm Sanayi	11	31	42
6	Kağıt ve Ambalaj Sanayi	4	11	15
7	Sondaj Boru ve Sulama Sistemleri	13	3	16
8	Plastik, Boya ve Kimya Sanayi	12	23	35
9	İnşaat Malzemeleri Sanayi	4	21	25
10	Deri ve Tekstil Ürünleri İmalat Sanayi	5	7	12
11	Değirmen Makineleri İmalat Sanayi	6	8	14
12	Demir Dışı Metaller (Alüminyum Sanayi)	5	15	20
13	Gıda Sanayi	-	12	12
14	Ağaç, Mobilya ve Orman Ürünleri	-	8	8
15	Diğer	34	44	78
	Toplam	150	297	447
	Genel Toplam		447	

Kaynak: 1-2-3.OSB Müdürlükleri

Organize Sanayi Bölgesi'nde yaklaşık olarak 3.323 kişi, 2. ve 3. Organize Sanayi Bölgesi'nde ise yaklaşık 15 bin kişi istihdam edilmektedir. Konya merkezde kurulu olan 60'ın üzerindeki küçük sanayi sitesinde ve ilçelerdeki küçük sanayi sitelerinde çalışan sayısı yaklaşık olarak 40.000'dir.

Ticaret Odası'na, Sanayi Odası'na, Ticaret Borsası'na ve Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği'ne toplam 162.320 faal üyenin kayıtlı bulunduğu ilimizde, 21.000 üye Ticaret Odası'na, 1.480 üye Sanayi Odası'na, 1.077 üye Ticaret Borsası'na ve de 138.763 üye de Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği'ne kayıtlıdır.

T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı verilerine göre; ülke çapında 2008 yılı Ocak-Eylül aylarını kapsayan dönemde verilen toplam yatırım teşvik belgesi sayısı 2 bin 63'tür. 2007 yılının aynı döneminde bu sayı 1.865 idi (Tablo 8).

TABLO 8. Türkiye Geneline Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı

YIL	Tarım	Madencilik	İmalat	Enerji	Hizmetler	Toplam
2003	84	123	2.559	38	1.072	3.876
2004	82	168	2.558	41	1.229	4.078
2005	96	157	2.305	84	1.661	4.303
2006	94	132	1.615	55	1.194	3.090
2007	62	131	1.426	102	643	2.364
2007*	52	103	1.110	74	526	1.865
2008**	62	128	1.267	109	497	2.063

Kaynak: TC.Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı

* 2007 yılı Ocak-Eylül ayı itibariyle ** 2008 yılı Ocak-Eylül ayı itibariyle

Aynı dönemde Konya’da verilen toplam yatırım teşvik belgesi sayısı ise 33’tür. Toplam yatırım tutarı 139 milyon 865 bin 618 YTL, döviz kullanımını 48 milyon 559 bin dolar ve istihdam edilen kişi sayısı ise 845’dir. 2007 yılının Ocak-Eylül döneminde teşvik belgesi sayısı 37, toplam yatırım tutarı 183 milyon 610 bin 867 YTL, istihdam 888 kişi idi.

TABLO 9. Konya İli Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı, Yatırım ve İstihdam Verileri*

Sektörler	Belge Sayısı	Top.Yatırım (YTL)	Döviz (Bin Dolar)	İstihdam (Kişi)
Tarım	0	0	0	0
Enerji	1	15.000.000	1.933	100
İmalat	22	92.928.540	44.631	525
Hizmet	10	31.937.078	1.995	220
Toplam	33	139.865.618	48.559	845

Kaynak: TC. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı

*2008 yılı Eylül ayı itibariyle

4. DIŞ TİCARET

Uluslararası pazarlarda daha fazla söz sahibi olmayı hedefleri arasına koymuş olan Konya sanayisi ve ticaretinde faaliyet gösteren işletmeler bu anlamda sürekli değişim ve gelişme içerisinde olan uluslararası konjonktüre uyum sağlama yönünde geçmiş yıllara oranla daha isteklidirler.

İlimizin dış ticareti, ülkemiz dış ticaretinde yaşanan olumlu gelişmelere paralel olarak yükselişini sürdürmektedir. Bilindiği üzere ülkemizde birçok firma ihracatını, faaliyet gösterdiği il dışındaki illerde yer alan Gümrük Müdürlüklerinden yapmaktadır. Bu gerçek Konya için göz önüne alındığında ilimizin yıllık ihracat rakamının 1 milyar doların üzerinde olduğu tahmin edilmektedir.

Konya Ticaret Odası 2008 yılı Kasım ayı verilerine göre ilimizin ihracat yaptığı ülkelerin başında İran gelmektedir. İhracatta önde gelen diğer ülkeler ise sırasıyla şöyledir: Irak, Libya, Almanya, Gürcistan, Arabistan, Kıbrıs, Özbekistan, Rusya Federasyonu ve Birleşik Arap Emirlikleri (Tablo 10).

TABLO 10. 2008* Yılında Konya Firmalarının İhracat Yaptığı İlk On Ülke

Sıra	Ülke	Sıra No	Ülke
1.	İran	6.	Arabistan
2.	Irak	7.	Kıbrıs
3.	Libya	8.	Özbekistan
4.	Almanya	9.	Rusya Federasyonu
5.	Gürcistan	10.	Birleşik Arap Emirlikleri

Kaynak: Konya Ticaret Odası Kayıtları

* 2008 yılı Kasım ayı itibariyle

İlimiz ihracat yapısı içinde makine alet ve parçaları ile motorlu kara taşıt aksamı kalemleri önemli bir potansiyele sahiptir. Diğer taraftan ilimizin ihracatında yer alan ürün yelpazesi oldukça geniştir (Tablo 11).

TABLO 11. 2008* Yılında Konya'dan En Fazla İhraç Edilen İlk On Ürün

Sıra	İhracatta İlk On Ürün	Sıra	İhracatta İlk On Ürün
1.	Kazanlar, Makineler ve Aksamı	6.	Demir ve çelikten eşya
2.	Motorlu Kara Taşıtı, Aksamı	7.	Plastikler ve mamulleri
3.	Süt ürünleri,yumurta, bal.	8.	Muh.Yağlı tohum ve meyveler
4.	Alüminyum ve Alüminyum Eşya	9.	Muhtelif kimyasal maddeler
5.	Değirmencilik Ürünleri	10.	Kağıt ve karton ve mamül eşya

Kaynak: Konya Ticaret Odası Kayıtları

*2008 yılı Kasım ayı itibariyle

5. ENERJİ

MEDAŞ Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre 2004 yılında Konya ilinde elektrik abonesi sayısı 762 bin 469 iken 2007 yılında bu sayı 829 bin 326'ya yükselmiştir. 2004 yılında toplam 2 milyar 4 milyon 431 bin 242 Kwh'lık elektrik enerjisi tüketilirken, 2007 yılı elektrik tüketimi 3 milyar 58 milyon 379 bin 103 Kwh olarak gerçekleşmiştir. 2004 yılında abone başına tüketim 2 bin 628 Kwh ve kişi başına tüketim 859 Kwh iken, 2007 yılında abone başına tüketim 3 bin 687 Kwh ve kişi başına tüketim bin 561 Kwh olarak gerçekleşmiştir (Tablo 12).

2008 yılının 8 aylık toplamında gerçekleşen elektrik tüketim oranına bakıldığında; 2 milyar 201 milyon 162 bin 651 Kwh'lık elektrik tüketimi gerçekleştiğini görüyoruz. Aynı dönemde kişi başına tüketim 1.124 Kwh'a tekabül etmektedir. Abone sayısı 840 bin 595 iken, abone başına tüketim ise 2 bin 619 Kwh'dir (Tablo 12).

TABLO 12. Konya İlnde Son Beş Yıllık Enerji Tüketimleri

Yıllar	Tüketimler (Kwh)	Abone Sayıları (Adet)	Kişi Başına Tüketim (Kwh)	Abone Başına Tüketim (Kwh)
2004	2.004.431.242	762.469	859	2.628
2005	2.444.363.560	782.864	1.030	3.122
2006	2.664.236.878	807.465	1.105	3.300
2007	3.058.379.103	829.356	1.561	3.687
2008 (8 aylık)	2.201.162.651	840.595	1.124	2.619

Kaynak: MEDAŞ Genel Müdürlüğü

Elektrik tüketiminin sektörlere göre dağılımı incelendiğinde, 2007 yılında Konya sanayinde elektrik tüketiminin 2006 yılına göre %19,4 oranında artış göstererek 916 milyon 654 bin 902 kwh'a ulaştığı görülmektedir. 2008 yılı sekiz ayı toplamında ise sanayide bir önceki yıla oranla en yüksek artış %47 ile Ocak ayında olurken, bir önceki yılın 8 aylık toplamına oranla değişim %1,3 olmuştur.

Konya'da 2007 yılında tarımsal sulamada toplam elektrik tüketimi %67,8 artışla 638 milyon 841 bin 7 kwh olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılı sekiz aylık toplamı itibariyle tarım sulamada toplam elektrik tüketimi 527 milyon 200 bin 691 kwh olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın sekiz aylık toplamına göre %27 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir (Tablo 13).

TABLO 13. Konya İli Elektrik Tüketimlerinin Sektörlere Göre Dağılımı

	2006 Kwh	2007 Kwh	2008
Resmi	101.076.181	93.452.441	70.229.040
KİT	20.576.079	9.769.256	10.184.715
Sanayi	767.396.831	916.654.902	613.860.709
Ticaret	305.346.002	356.702.018	255.903.935
Meskenler	678.069.778	720.617.429	506.609.029
Şantiye	46.176.819	66.039.120	54.909.212
Tarımsal sulama	464.295.349	638.841.007	527.558.864
Hayır kurumu	31.012.949	25.428.403	14.991.143
Hayır kurumu (bdlsiz)	3.882.975	4.178.634	3.617.416
Genel aydınlatma	100.692.450	96.535.266	41.995.541
Köy içme suyu	35.253.391	46.175.981	29.923.788
Belediye	71.960.455	79.537.311	60.416.906
Diğer	8.497.619	4.447.337	10.962.352
Toplam	2.664.236.878	3.058.379.102	2.201.162.651

Kaynak: MEDAŞ Genel Müdürlüğü

Gaznet'in verilerine göre; Konya'da, 31 Eylül 2008 tarihi itibariyle mevcut doğalgaz abone sayısı üretim ve ısınma amaçlı 41 bin 587 adet, ocak/şofben amaçlı 20 bin 812 adet olmak üzere toplam 62 bin 399 adettir. Gaznet Şehir Doğal Gaz Dağıtım A.Ş. bu tarih itibariyle toplam 55 milyon Türk Lirası alt yapı yatırımı yapmıştır. 2009 yılında ilave 20 bin BBS (Bağımsız Bölüm Sayısı. Mesken ve ticari kullanımlar için kabul edilen, farklı birimlerden oluşan daire ve dükkanlardan her biridir) adet abone sayısına ulaşılması hedeflenmektedir.

6. İÇ PİYASALAR

İlimizin büyüyen ekonomisi için gösterge niteliği taşımakta olan vergi gelirlerinin son beş yıl itibariyle durumunu incelediğimizde; özellikle 2005 yılından bu yana tahakkuk tutarlarında yaşanan artışın onun kadar olmasa da tahsilat tutarında da yaşandığı gözlemlenmektedir.

Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerine göre, İlimizde tahakkuk tutarı 2007 yılında 1 milyar 291 milyon 24 bin YTL olarak gerçekleşmiştir. Tahsilat ise 1 milyar 18 milyon 846 bin YTL olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılı Eylül sonu itibariyle ise tahakkuk tutarı 1 milyar 237 milyon 49 bin YTL, tahsilat ise 892 milyon 471 bin YTL'dir (Tablo 14).

Tahakkuk tutarlarında gözlenen bu artış ülke ekonomisinde yaşanan olumlu gelişmelerin Konya ekonomisine yansıdığı ve ilimize yeni mükelleflerin katıldığı bir göstergesidir.

TABLO 14. Konya İlinin Vergi Gelir Durumu

Yıl	Tahakkuk (Bin YTL)	Tahsilat (Bin YTL)	Tah.Art. (%)	Tahs.Art. (%)
2002	416.228	343.584	47	49
2003	641.290	541.340	54	57
2004	632.721	527.958	-1	-2
2005	795.466	643.996	26	22
2006	1.067.793	863.426	34	34
2007	1.291.024	1.018.846	21	18
2008 (Ekim Ayı itibariyle)	1.237.049	892.471	-	-

Kaynak: T.C. Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü

TÜİK verilerine göre, 2008 yılı Ekim ayında ülkemizde 2003=100 Temel Yıllı Tüketici Fiyatları Endeksi'nde bir önceki aya göre %2,60, bir önceki yılın Aralık ayına göre %9,60, bir önceki yılın aynı ayına göre %11,99 ve on iki aylık ortalamalara göre %10,12 artış gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın aynı ayına göre TÜFE'de en yüksek artış %8,46 ile giyim ve ayakkabı grubunda gerçekleşmiştir.

2008 yılı Ekim ayında ülkemizde 2003=100 Temel Yıllı Üretici Fiyat Endeksi'nde bir önceki aya göre %0,57, bir önceki yılın Aralık ayına göre %12,11, bir önceki yılın aynı ayına göre %13,29 ve on iki aylık ortalamalara göre %12,03 artış gerçekleşmiştir. Geçen yılın aynı ayına göre artışın en yüksek olduğu tarım sektöründe aylık değişim %-0,26, sanayi sektöründe %0,76 olarak gerçekleşmiştir.

Konya Ticaret Odası verilerine göre, Konya ilinin 2008 yılı Kasım ayı başında alınan tüketici fiyatlarında bir önceki aya göre değişim oranı ise %0,72'dir. Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı ise % 15,21'dir. 10 aylık ortalamalara göre değişim oranı %13,72'dir.

7. BANKACILIK

Türkiye Bankalar Birliği verilerine göre 2007 yılında tüm Türkiye'nin toplam banka mevduatı 331 milyar 402 milyon 20 bin YTL iken, Konya ilinin toplam banka mevduatı 3 milyar 388 milyon 282 bin YTL'dir (Türkiye genelinde 11.sıradadır).

TABLO 15. Banka Mevduatları ve Banka Kredileri - 2007

	Banka Mevduatı (Bin YTL)	Banka Kredisi (Bin YTL)	Banka Sayısı (Adet)	Banka Şubesi (Adet)
Türkiye	331.402.020	229.672.929	46	7.568
Konya	3.388.282	2.995.211	20	133

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Ülkemizde kullanılan banka kredisi 2007 yılı verilerine göre 229 milyar 672 milyon 929 bin YTL iken, ilimizde kullanılan toplam banka kredisi 2 milyar 995 milyon 211 bin YTL'dir (Türkiye genelinde 10.sıradadır). İlimizde kullanılan kredilerin 403 milyon 810 bin YTL'si ihtisas kredisi olarak, 2 milyar 591 milyon 401 bin YTL'si ise ihtisas dışı kredi olarak kullanılmıştır (Tablo 14).

Türkiye genelinde 46 banka ve 7 bin 568 adet banka şubesi bulunurken, İlimizde ilçeler dahil 20 banka ve 133 banka şubesi bulunmaktadır. Konya ili için şube başına mevduat 25 milyon 475 bin YTL olup Türkiye'de 29.sırada yer almaktadır. Şube başına kredi tutarı 22 milyon 520 bin YTL olup Türkiye genelinde 23.sırada yer almaktadır. Konya şube başına kişi sayısı 14 bin 730 olup 54. sırada yer almaktadır. Kişi başına kredi miktarı bin 528 YTL olup Türkiye genelinde 42. sırada yer almaktadır.

TÜİK verilerine göre ülke çapında 2008 yılı Ekim ayında; 2007'nin aynı ayına göre kurulan şirket ve kooperatif sayısı % 26,7 azalarak 4 bin 126'dan 3 bin 26'ya düşmüştür. Bu ayda yeni kurulan 3 bin 26 şirketin; bin 141'i İstanbul, 314'ü Ankara, 198'i İzmir ve 1373'ü diğer illerde bulunmaktadır. 2008 yılı Ekim ayında kurulan toplam 3 bin 26 şirket ve kooperatifin % 93,1'i (2.818) limited şirket, % 5'i (152) anonim şirket, % 1,8'i (54) kooperatif ve % 0,1'i (2) kolektif şirkettir.

TABLO 16. Şirket, Kooperatif ve Ticaret Ünvanlı İşyerlerinin Bir Önceki Yıl Aynı Dönemine Göre Değişimi

	Ekim			Ocak-Ekim		
	2007	2008	Değişim	2007	2008	Değişim %
Şirketler ve kooperatifler						
Kurulan	4.126	3.026	-26,7	46.664	43.239	-7,3
Kapanan	607	568	-6,4	9.063	7.748	-3,9
Ticaret ünvan işyerleri						
Kurulan	3.306	2.994	-9,4	41.358	40.707	-1,6
Kapanan*	1.174	1.930	64,4	19.349	33.347	72,3

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

* Kapanan ticaret unvanlı işyerleri sayısı, yapılan tebligatlarla ticari faaliyeti bulunmadığı tespit edilen ticaret unvanlı işyerlerinin kayıtlarının ilgili ticaret sicil memurlukları tarafından Ticaret Sicili Tüzüğü'nün 41. maddesine istinaden re'sen silinen işyerlerini de kapsamaktadır. 2008 yılı Ekim ayında 687, Ocak-Ekim döneminde 10668 ticaret unvanlı işyeri re'sen kapatılmıştır.

T.C. Merkez Bankası verilerine göre 2008 yılı Eylül sonu itibariyle tüm Türkiye'de protesto edilen senet sayısı 1 milyon 124 bin 689 adettir. Türkiye genelinde protesto edilen senetlerin toplam tutarı ise 4 milyar 622 milyon 585 bin 370 YTL'dir (Tablo 16).

TABLO 17. Türkiye ve Konya'da Protesto Edilen Senet Sayısı-Tutarı (Ocak-Eylül 2008)

	Türkiye		Konya	
	Protesto Edilen Senet Sayısı	Protesto Edilen Senet Tutarı YTL	Protesto Edilen Senet Sayısı	Protesto Edilen Senet Tutarı YTL
Ocak	132.510	566.295.313	4.001	17.456.200
Şubat	122.227	451.171.271	3.361	15.615.726
Mart	116.417	470.456.607	3.496	14.880.389
Nisan	122.182	496.908.794	3.710	16.236.757
Mayıs	123.614	498.969.306	3.840	15.549.608
Haziran	116.749	490.520.002	3.836	15.879.846
Temmuz	131.652	558.566.025	4.330	19.877.387
Ağustos	126.926	537.565.255	4.637	20.100.150
Eylül	132.412	552.132.797	4.808	21.848.996
TOPLAM	1.124.689	4.622.585.370	36.019	157.445.059

Kaynak: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

İlimizde aynı dönem itibariyle protesto edilen senet sayısı 36 bin 19 iken, bu senetlerin toplam tutarı ise 157 milyon 445 bin 59 YTL'dir. Konya'da protesto edilen senet sayısı Türkiye genelinde protesto edilen senetlerin %3,2'sini oluşturmaktadır. Protesto edilen senet tutarı ise Türkiye genelinde protesto edilen senet tutarının %3,4'üne tekabül etmektedir (Tablo 17).

8. SAĞLIK

Konya'da toplam 32 hastane mevcuttur. Bunun 9 tanesi özel hastane, 2'si üniversite ve 21'i Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastanelerdir. Konya ilindeki devlet hastanelerinin toplam yatak sayısı 3.062, üniversite hastanelerinin yatak sayısı 1.410 ve özel hastanelerin yatak sayısı 395'dir (Tablo 18).

TABLO 18. Konya’da Bulunan Hastane ve Yatak Sayısı

Hastane Sayısı	32
- Özel Hastane	9
- Üniversite Hastanesi	2
- Sağlık Bakanlığı’na Bağlı Hastaneler	21
Devlet Hastanelerinin Yatak Sayısı	3.062
Üniversite Hastanelerinin Yatak Sayısı	1.410
Özel Hastanelerin Yatak Sayısı	395

Kaynak: İl Sağlık Müdürlüğü

Konya İli Sağlık Müdürlüğü’nde çalışan toplam personel sayısı 20 Ekim 2008 tarihi itibarıyla toplam 6 bin 680’dir. Bunlardan 571’i uzman doktor, 1.740’ı hemşire, 1.215’i ebe, 145’i dış tabibidir. Konya ilinde bir Sağlık Ocağına düşen ortalama nüfus 8 bin 987’dir.

2009 yılı sağlık yatırım programında yer alan projelerden 8 tanesi devam etmekte, buna ilave olarak 5 adet yeni proje bulunmaktadır. Devam eden projeler arasında; Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi inşaatı, Akıl ve Ruh Sağlığı Hastanesi İkmal inşaatı, Onkoloji Hastanesi inşaatı yer almaktadır.

Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi bünyesinde açılacak olan onkoloji (kanser) hastanesinin proje başlama tarihi 1995 olup, bitiş tarihi 2010 olarak planlanmaktadır. Toplam maliyeti 33 milyon 269 bin YTL olan hastanenin 2008 yılı ödeneği 12 milyon YTL’dir. Projenin fiziki gerçekleşme oranı %45’dir. Hastane 8 katlı, 200 yataklı ve birer kişilik odalardan oluşacaktır. İşadamları, İl Özel İdare, hayırsever ve üniversitenin desteğiyle yaptırılan hastane modern cihazlarla donatılacaktır. Hastane Isparta, Mersin, Karaman, Aksaray, Niğde gibi çevre illerden gelecek hastalara da hizmet verecektir.

Akıl ve Ruh Sağlığı Hastalıkları Hastanesi projesinin başlama tarihi 1995 olup, bitiş tarihi 2008 olarak planlanmıştır. Projenin bugün itibarıyla fiziki gerçekleşme oranı %75’dir. Toplam maliyeti 42 milyon 650 bin YTL olarak planlanan Hastanenin 2008 yılı ödeneği 14 milyon YTL’dir. Hastane 200 yataklı olacaktır.

Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezinin başlama tarihi 1994 olup, bitiş tarihi 2010 olarak planlanmaktadır. İşin maliyeti 30 milyon 939 bin YTL olup, 2008 yılı ödeneği 10 milyon 500 bin YTL’dir. İşin fiziki gerçekleşmesi %35’dir. Hastane 100 yataklı olacaktır.

9. TURİZM

İnsanlık tarihinin ilk yerleşim yerlerinden biri olan ve tarih akışı içerisinde birçok medeniyetin izlerini bağrında taşıyan eski Selçuklu başkenti Konya, bölgesindeki doğal güzellikleri ve tarihi mekanlarıyla her geçen yıl biraz daha turizme kazandırılan önemli bir potansiyeli barındırmaktadır.

Konya’da, Anadolu Selçuklu devletine başkentlik yapması nedeniyle çok sayıda İslam eseri bulunmaktadır. Selçukludan kalma han, kervansaray, cami, medrese ve kümbetlerle yasayan bir tarihin sahibi olan kent, bugün de dünyaca ünlü düşünce adamı Mevlana’nın

“kim olursan ol gel” çağrısına cevap verenlerin uğrak yeridir. İlimiz Antalya-Kapadokya-Pamukkale üçgeninde bulunması, geniş anlamda İstanbul, İzmir ve Antalya çıkışlı kültür turlarının ana tur güzergahında bulunması ve kültür değerlerinin çokluğu ve çeşitliliği nedeniyle önemli bir turizm potansiyeline sahiptir.

Büyük bir turizm potansiyeline sahip Konya yöresinde, sadece inanç ve kültür turizminden söz edemeyiz. Konya, bu turizm çeşitlerinin yanında alternatif turizm açısından da önemli bir konumda bulunmaktadır. Bu çerçevede doğa turizmi, mağara turizmi, sağlık turizmi, av turizmi, ve kongre turizmi için Konya'nın sahip olduğu potansiyel göz önünde bulundurulursa, Konya'nın turizminin ne kadar gelişebileceği anlaşılabilir.

Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü'nün verilerine göre ilimizde turistik işletme belgesine sahip 19 otel vardır. Bunların 2'si beş yıldızlı, 4'ü dört yıldızlı, 8'i üç yıldızlı ve 3'ü iki yıldızlı ve 1 tanesi de tek yıldızlı ve 1 tanesi özel belgelidir. Bu otellerin toplam oda sayısı bin 541, toplam yatak sayısı 3 bin 185'dir. İlimizde turizm belgesine sahip 18 adet restoran bulunmaktadır. Ayrıca 5 adet yatırım belgeli tesis vardır.

Konya Müzelerinin toplam ziyaretçi sayısı 2006 yılında 1 milyon 391 bin 363 kişi iken bu sayı 2007 yılında 1 milyon 653 bin 289 kişiye yükselmiştir. 2008 yılı Ağustos sonu verilerine göre toplam ziyaretçi sayısı 1 milyon 228 bin 870'dir. Bunlardan 1 milyon 102 bin 570'i Mevlana Müzesi ziyaretinde bulunmuştur. Ziyaretçilerin 1 milyon 7 bin 102'si yerli, 221 bin 768'i ise yabancıdır. Ağustos ayı itibariyle elde edilen toplam gelir ise 1 milyon 199 bin 320 YTL'dir. 2007 yılının aynı döneminde toplam gelir 1 milyon 319 bin 763 YTL idi.

10. ULAŞIM

İlimizde kullanılan motorlu taşıt sayısına bakıldığında, 2008 yılı Ağustos ayı itibariyle toplam 428 bin 737 adet motorlu kara taşıtı bulunduğu görülmektedir.

TABLO 19. Konya Motorlu Araç Sayısı (Motorsuz (römork ve yarı römork) kara taşıtları hariç)

	Türkiye	Konya	Oran (%)
Otomobil	6.715.463	180.347	2.6
Minibüs	381.290	9.090	2.3
Otobüs	196.859	3.898	1.9
Kamyonet	2.023.765	55.980	2.7
Kamyon	742.257	34.004	4.5
Motosiklet	2.137.315	84.024	3.9
Özel Amaçlı Taşıtlar	38.442	1.077	2.8
Traktör	1.350.010	60.317	4.4
Toplam	13.585.401	428.737	3.1

Kaynak: TÜİK *2008 yılı Ağustos ayı itibariyle

Tabloda da görüldüğü üzere ilimizin araç sayısı ülkemizdeki araç sayısının %3,1'ini oluşturmaktadır. En fazla ağırlığı, ülke geneline kıyasla oransal olarak sırasıyla % 4,5 ile kamyon; % 4,4 ile traktör ve % 3.9 ile motosiklet almaktadır. Rakamsal olarak bir sıralama yapılacak olursa, 180 bin 347 adet ile otomobil birinci sırayı alırken, 84 bin 24 adet ile motosiklet ikinci; 60 bin 317 adet ile traktör üçüncü sırada yer almaktadır.

11. EĞİTİM

İlimizde 1 üniversite ve buna bağlı 16 fakülte, 25 meslek yüksek okulu, 1 Yabancı Diller Yüksekokulu, 2 Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, 3 Sağlık Yüksekokulu, 1 devlet konservatuarı, 4 enstitü, 13 araştırma uygulama merkezi ve 90.000'i bulan öğrenci vardır.

Okul öncesi eğitim veren okul ve kurum sayısı 24 olup, ilköğretimde 918 okul, 106 genel lise, 100 meslek lisesi, 9 eğitim merkezi, 220 dersane ve kurs bulunmaktadır. Ayrıca 124 adet özel eğitim veren kurum bulunmaktadır. İlimizde görev yapan personel sayısı ise 23 bin 850'dir (Tablo 20).

TABLO 20. Konya'da Eğitim Veren Okul/Kurum Bilgileri (2008)

Okul/Kurum	Okul Kurum Sayısı	Personel Sayısı
Okul öncesi	24	129
İlköğretim	918	13.841
Ortaöğretim	94	2.437
Meslek lisesi	100	3.017
Eğitim merkezi	9	262
Dershane ve kurs sayısı	220	2.843
Özel eğitim kurum ve kuruluş sayısı	124	1.321
Toplam	1.489	23.850

Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü

VI. KONYA İLİNİN TAMAMLANMASI GEREKEN ÖNCELİKLİ PROJELERİ

1. SEKTÖREL TEŞVİK UYGULAMASINA GEÇİLMESİ

Konya ticaretİ ve sanayisi ile geçmişte olduğu gibi bugün de kendi yağıyla kavrumaya devam etmektedir. Teşvik Yasası kapsamı dışında kalan Konya, çevredeki teşvik alan iller başta olmak üzere Türkiye ve dünya ile rekabet etmeye çalışmaktadır.

Konya, teşvik kapsamında bulunan iller arasında yer almadığı için büyük sıkıntı yaşamaktadır. Konyalı yatırımcılar kendi ili yerine, teşvikten yararlanmak için diğer illere yatırım yapmak, hatta tesislerini taşımak zorunda kalmaktadır.

Yıllar itibariyle yatırım teşvik belgelerinden alınan pay ilimizin durumunu gözler önüne sermektedir. Konya ili yatırım teşvik belgelerinin sayısı 2004 yılında artış göstermeye başlamasına karşın bu trend sonraki yıllarda sürmemiş, tekrar düşüşe geçmiştir. 2004 yılında 185'e kadar çıkan teşvik belgesi sayısı 2007 yılı sonunda 45'e kadar düşmüştür. 2008 yılı Eylül ayı itibariyle yatırım teşvik belgesi sayısı ise 33'tür.

TABLO 1. Konya İli Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı, Yatırım ve İstihdam Verileri

Yıl	Belge Sayısı	Toplam Yatırım (YTL)	İstihdam (Kişi)
2003	79	124.416.042	2.264
2004	185	475.185.272	4.749
2005	180	534.487.020	4.264
2006	120	531.829.404	5.020
2007	45	207.774.838	973
2007 (Ocak-Eylül)	37	183.610.867	888
2008 (Ocak-Eylül)	33	139.865.618	845

Kaynak: TC.Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı

Toplam yatırım miktarı 2007 yılı sonunda 207 milyon 774 bin 838 YTL olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılının Ocak-Eylül döneminde yatırım tutarı 183 milyon 610 bin 867 YTL iken, 2008 yılının aynı döneminde bu tutar 139 milyon 865 bin 618 YTL olarak gerçekleşmiştir (Tablo 1).

Mevcut Teşvik Yasası 2008 yılı sonunda yürürlükten kalkacaktır. Yeni dönemde teşvikle ilgili sorunun ortadan kaldırılabilmesi için sektörel teşvik uygulamasının bir an önce başlatılması ve ilimize hak ettiği teşvikin verilmesi gerekmektedir.

Konya ekonomisi bugün ulaştığı noktaya özel sektörün gösterdiği başarı sayesinde ulaşmıştır. Yeni dönemde sağlanacak teşvik ve desteklerle birlikte bu başarı daha iyi

seviyelere taşınabilecektir. Konyalı tüccar ve sanayicilerin temsilcisi olarak Konya Ticaret Odası sektörel teşviklerin belirlenmesinde söz sahibi olmak amacıyla çeşitleri platformlarda bu konuyu dile getirmeye devam edecektir.

İlimizde sektörel teşviklerden yararlanabilecek önemli bir potansiyel mevcuttur. İlimiz özellikle otomotiv yan sanayi, makine teçhizatı ve gıda sanayinde Türkiye'nin lokomotif illerden biridir. Teşvik edilmesi talep edilen sektörlerle kısaca değinecek olursak;

- **Makine İmalatı:** Makine İmalatı sektörü Konya'da gelişmekte olan ve gelecek vadeden önemli bir sektördür. Ciddi büyüklüklerde firmalar vardır ve oluşturduğu katma değer Konya için önemli boyuttadır. Makine İmalatı sektöründe yüksek katma değerli ürünlerin üretildiği, kalifiye insanların istihdam edildiği bir yapının korunması gerekmektedir. Bu çerçevede vinç üretimi, metal işleme makinelerinin imalatı, kompozit maddelerin üretimi, değirmen makinelerinin üretimi, otomasyon sistemlerinin üretimi ve mekatronik alanında sanayinin desteklenmesi gerekmektedir.
- **Otomotiv:** Yan sanayideki etkin konumunun alt yapı oluşturduğu otomotiv sektöründe, ağır nakliye araçlarının üretimi, iş makinelerinin üretimi, kamyon üretimi, otobüs üretimi, metro, tren vagonları ve lokomotifinin üretimi desteklenmelidir.
- **Tarım ve Hayvancılık:** Konya çevresinde tarım ve hayvancılıkta; hayvancılık organize bölgesinin oluşturulması, organik tarım, Konya'da tarım havzalarının oluşturulması, ihraç amaçlı tasnifli, markalı/katkılı yumurta üretimi, dolu tarıma geçiş, damlama sulama, kaliteli tohumluk kullanımı, uygun, yeterli ve bilinçli gübre kullanımı, arazi toplulaştırma, ağaçlandırma, ekim ve dikim tekniklerinde revizyona gidilmesi, yem bitkileri ve yağlık bitkiler üretimi, biyolojik mücadele, tarımdan sanayiye geçen işçilerin istihdamı ve eğitimi, su ürünlerini, lisanslı depoculuk, kuraklık ve selin de tarım sigortaları kapsamına dâhil edilmesi bu kapsamda yapılması gerekenler arasında sayılabilir.
- **Gıda Endüstrisi:** Konya'ya özellikle süt, süt ürünleri, et, et ürünleri, dondurulmuş ve kurutulmuş gıda tesislerin yapımı, şekerleme ürünlerinin tesisinin kurulması teşvik edilmelidir.
- **Enerji:** Konya civarında özellikle termik santrali yapımı, güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, nükleer enerji santralinin yapımı, türbin yapımı desteklenmelidir.
- **Savunma Sanayi:** Otomotiv yan sanayi, makine sanayi ve döküm sanayi gibi savunma sanayine hizmet edebilecek sektörlerin Konya'da oldukça gelişmiş olması, savunma sanayine yönelik yatırımlar için potansiyel oluşturmaktadır.
- **Sağlık:** Konya, Ankara'da yoğunlaşan sağlık sektörünün yükünü hafifletecek önemli bir merkezdir. Bir sağlık merkezi olması için kurulacak tesisler desteklenmelidir.

- **Turizm:** Konya’da kongre turizmi başta olmak üzere, kültür ve din merkezli turizmin gelişmesi için alt yapı ve otel gibi tesisler desteklenmelidir. Özellikle son yıllarda Mevlana’nın bütün dünyada yeniden anlaşılma gayretleri ile oluşan bir turizm potansiyeli bulunmaktadır. Bu potansiyel desteklerle geliştirilmelidir.
- **Plastik Ambalaj:** Konya’da gelişmekte olan ciddi bir ambalaj sanayi vardır. Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyelik sürecinde ambalaj sanayi çok önemli hale gelecektir. Bu nedenle sektörün Konya’da desteklenmesi gerekmektedir.

2. KAMU YATIRIMLARINDAN YETERLİ PAY ALINAMAMASI

Konya ürettiği katma değer ve ödediği vergilere oranla kamu yatırımlarından çok az bir pay almaktadır. Özellikle son 15-20 yıldır kamu yatırımlarından hak ettiği payı alamayarak sıralamada yıllar itibariyle sürekli gerilemiştir.

2007 yılında kamu yatırımlarında 240 milyon 895 bin YTL kaynak alarak 11.sırada yer alan Konya, 2008 yılında 235 milyon 335 bin YTL pay alarak 13.sıraya gerilemiştir. Türkiye geneli yıllara göre sıralamaya baktığımızda; Konya’nın kamu yatırımları konusunda ne kadar yalnız bırakıldığı görülmektedir.

TABLO 2. Konya’nın Yıllar İtibariyle Kamu Yatırımları ve Sıralamadaki Yeri

YILLAR	SIRA	YATIRIM TUTARI (Bin YTL)	KİŞİ BAŞI TUTAR (YTL)
1999	19.	28.868	13
2000	17.	46.123	21
2001	15.	61.702	28,1
2002	19.	106.328	48,5
2003	14.	155.449	70,9
2004	16.	113.351	51,7
2005	9.	287.265	131,04
2006	9.	265.240	120,99
2007	11.	240.895	109,88
2008	13.	235.335	107,35

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

(Konya Nüfusu : 2 milyon 192 bin 166 olarak baz alınmıştır.)

Kişi başına düşen kamu yatırım tutarlarını incelediğimizde; 2005 yılından bu yana sürekli bir düşüş yaşandığı görülmektedir. 2008 yılında kişi başına düşen yatırım miktarı 107 YTL’dir. 2007 yılında kişi başına düşen yatırım tutarına göre 57. sırada yer alan ilimiz, 2008 yılında 61.sıraya gerilemiştir.

Bugün kamu yatırımlarındaki nominal gerileme Konya açısından ihmal edilmişliğin bir sonucudur. Teşvik Yasasından yararlanamayan, etrafı teşvikli illerle çevrili olan Konya’nın bu durumu kabul edilemez bir hal almıştır.

Elbette ki kamuya ilişkin yatırım tutarları belirlenirken bir dizi faktörler ön plana çıkmaktadır ancak unutulmamalıdır ki Konya ili sürekli gelişen ve değişen bir çehreye sahiptir. Konya nüfusu, yüzölçümü, jeopolitik konumu ve üretimi açısından çok daha büyük yatırımları hak etmektedir.

Sürekli gelişen ve kendini yenileyen ilimiz, yapmış olduğu alt ve üst yapıya dair yatırımlarla ülke içi pozisyonunu ve vizyonunu her geçen gün üst seviyelere taşıma çabası içerisinde.

İlimizin ön plana çıktığı sektörlerde büyük ana sanayi yatırımlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle ilimiz; otomotiv yan sanayi, makine imalat sanayi, ayakkabı, gıda, ambalaj ve döküm sektörü gibi alanlardaki yatırımlarını destekleyecek son derece etkin bir üretim potansiyeline sahiptir. Bu potansiyelin harekete geçirilmesi gerekmektedir.

İlimiz sektörel bir üs haline getirilmelidir. Bir KOBİ başkenti olan Konya'mıza yapılacak olacak her yatırım ülkeye büyük katma değer sağlayacaktır. Bu noktada sadece Konya için değil, Türkiye için de hayati projeler olan KOP ve Hızlı Tren gibi projelere çok daha fazla kaynak aktarılması gerekmektedir.

Konya'nın kamu yatırımlarından 2009 yılında alacağı paya yönelik olarak başta icracı daireler olmak üzere çalışmalar projeler bazında yapılmalı ve istenen paylar üzerinde siyasilerimiz ağırlığını koymalıdır. Konya Ticaret Odası olarak bu konuyu ilgili aktörlere çeşitli platformlarda iletmeye devam edeceğiz.

3. ULAŞIM SORUNLARI

Özel yatırım ve istihdamın üst sınırlara tırmandığı Konya'da, üretilen malların iç ve dış pazarlara ulaşması ulaşım alt yapısının gerçekleşmesi ile mümkün olacaktır. Buna bağlı olarak turizm, tarım ve sanayi alt yapısının sağlam olabilmesi yine ulaşım alt yapısının sağlam olması ile mümkün olacaktır. Bu nedenle aşağıda başlıklar halinde son durumu anlatılan ulaşım ile ilişkin projelerin bir an önce tamamlanması gerekmektedir.

3.1. Konya – Ankara Arası Hızlı Tren projesi

Konya; nüfus, tarım ve sanayi açısından Türkiye'nin büyük şehirlerinden biridir ve gelişen bir il olması nedeniyle zamanını daha verimli kullanmak zorundadır. Ankara-Eskişehir-Afyon koridorundan Ankara-Konya mevcut demiryolu 687 Km, Ankara-Konya karayolu ise 258 Km'dir. Ankara-Konya arasında demiryolu ile yapılan yolcu ve yük taşımacılığı uzun süre aldığından karayolu taşımacılığı tercih edilmektedir. Bu nedenle Konya'nın Türkiye'nin en büyük üç kentine daha kısa sürede ulaşımını sağlayacak hızlı demiryolu ile bağlantısını gerçekleştirmek amacı ile Ankara-Konya demiryolu yapılması planlanmıştır.

Projenin alt yapı inşaatı 2 kesimli olarak gerçekleştirilecek olup, 1.kesim Polatlı'dan başlamak üzere 100. Km'ye kadar, 2.kesim ise 100. Km'den başlamak üzere Konya 212. Km'ye kadar olan güzergahı kapsamaktadır. 1. kesim inşaatına 29.01.2007 tarihinde

başlanılmış olup, güzergah inşaat çalışmaları hızla devam etmektedir. Kümülatif %69 gerçekleştirme sağlanmıştır. İşin tasfiyesine gidilmiş olup, kalan işlerin ihale ilanı 26.09.2008'de yapılmıştır. Bu kesimde de 2009 yılı içerisinde işlerin tamamlanması planlanmaktadır. 2. kesim inşaatına ise 2006 yılında başlanılmış ve ilave işler de dahil olmak üzere %83 gerçekleştirme sağlanmıştır. Projenin üstyapı ve elektromekanik sistemlerinin ihalesi 20.03.2007'de yapılmış ve ihaleyi kazanan firmaya yer teslimi yapılmış olup, 2009 yılı içerisinde bu sistemlerin de tamamlanması planlanmaktadır.

Projenin tamamlanmasıyla birlikte Polatlı'dan başlayarak Güneye doğru inen 250 Km/sa hıza uygun çift hatlı, elektrikli, sinyalli yeni demiryolu inşa edilmiş olacaktır. Ankara'dan başlayarak Konya'ya uzanan toplam 306 Km'lik hattın, 94 Km'lik kesimi Ankara-Polatlı arasındaki halen inşaatı devam etmekte olan Ankara-İstanbul hızlı tren projesinde yer almaktadır.

Yatırımcı ve tüccarların Konya'da yatırım ve ticaret yapabilmeleri için rahat ulaşım imkanlarına sahip olmaları gerekmektedir. Bu nedenle ilimizin ülke içindeki bağlantılarını daha kuvvetli ve işlevsel hale getirecek olan hızlı tren projesinin bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir. Ayrıca söz konusu projenin tamamlanmasıyla birlikte kazaların asgariye inmesi, hava kirliliğinin azalması, arazi tasarrufu, maliyet tasarrufu gibi faydalar da sağlanacaktır.

Alanya, Antalya, Manavgat gibi turizm bölgeleri ile Konya arasında bir hızlı tren projesinin gündeme gelmesi Konya turizmi ve ticareti için önemli bir gelişme olacaktır.

3.2. Double Yol Yatırımı

İlimiz coğrafi konumu nedeniyle diğer bütün illeri birbirine bağlayan önemli bir noktada yer almaktadır. Konya ili ile çevre iller arasındaki bütün yolların double yola dönüştürülmesi hem bölgemiz hem de ülkenin geneli açısından yararlar sağlayacaktır. Üstelik İlimizin yeryüzü şekil yapısı dikkate alındığında Türkiye'deki birçok ile nazaran ulaşım çalışmalarının düşük maliyetlerle yapılabileceği açıktır.

Karayolları tarafından Konya ilinde yapımı programlanan 864 Km bölünmüş yolun 2008 yılı başına kadar 527 Km'si tamamlanmış ve trafiğe açılmıştır. 2008 yılında yapılan çalışmalarla 51 Km daha yol tamamlanmış olup, Konya ilinde yapılan bölünmüş yol toplamı 578 Km'ye ulaşmıştır. Geri kalan 286 Km'lik yolun 177 Km'lik kesiminde bölünmüş yol yapımı çalışmaları ihaleli ve emanet olarak devam etmektedir.

Bölünmüş Yol Projeleri kapsamında;

Konya-Ankara Yolu: 155 Km uzunluğundaki yolun tamamı 2007 yılı sonuna kadar bölünmüş yol olarak tamamlanmış ve trafiğe açılmıştır. Yolun 2008 yılı senebaşı ödeneği 2 milyon YTL, ek ödeneği 12 milyon YTL olmak üzere toplam ödeneği 14 milyon YTL olmasına karşılık 2008 yılında müteahhit firmalarca 26,5 milyon YTL harcama yapılmış ve yolun eski şeridi de sathi kaplama seviyesinde bölünmüş yol standardına getirilmiştir.

Ayrıca 4 Km'lik Cihanbeyli geçişinde BSK yapımı çalışmalarına devam edilmektedir. 2009 yılında yolda BSK yapımı devam edecektir.

Konya-Karaman Yolu: Toplam 100 km uzunluğundaki Konya-Karaman yolu'nun 62 Km'lik kesimi Konya ili, 38 Km'si Karaman ili sınırları içinde yer almaktadır. Yolun 79 Km'lik kesimi bölünmüş yol olarak tamamlanmış ve trafiğe açılmıştır. Yolun 2008 senebaşı ödeneği 2 milyon YTL, ek ödeneği 1,5 milyon YTL olmak üzere toplam ödeneği 3,5 milyon YTL olup, bu ödenekle 2008 yılında ihalesi yapılan Konya-İçeri Çumra arasındaki 21 Km'lik kesimde toprak işleri çalışmaları yapılacaktır. 2009 yılında yolun tamamının bölünmüş olarak trafiğe açılması planlanmaktadır.

Konya-Ereğli-Ulukışla Ayrım Yolu: Toplam 173 km uzunluğundaki yolun 74 Km'si 2008 yılı başına kadar sathi kaplama seviyesinde tamamlanarak bölünmüş yol şeklinde trafiğe açılmıştır. Yolun 2008 yılı senebaşı ödeneği 2 milyon YTL, ek ödeneği 3,4 milyon YTL olmak üzere toplam ödeneği 5,4 milyon YTL olup, bu ödenekle yolun Konya-Karapınar arasındaki 25 Km'lik kesimi ile Ereğli-Ulukışla ayrım arasındaki 9,7 Km'lik kesimi 2008 yılında tamamlanmış ve bölünmüş yol olarak trafiğe açılmıştır. Konya-Ereğli-Ulukışla Ayrımı yolunda 63 Km'lik kesim Konya Valiliğince yapılacak olup, bu amaçla Karapınar-Ereğli arasındaki 44,7 Km'lik kesimde toprak işleri, sanat yapıları ihalesi yapılmıştır. Üstyapı işleri için ihale yapılmıştır. Ereğli-Ulukışla ayrımı arasındaki 19 Km'lik kesimin toprak işleri için Konya Valiliği tarafından ihale hazırlıkları sürdürülmektedir. 2009 yılında yolun tamamının sathi kaplamalı bölünmüş yol olarak trafiğe açılması planlanmaktadır.

Konya-Akşehir Yolu: Toplam 126 Km uzunluğundaki yolun 80 Km'lik kesimi 2007 yılı sonuna kadar tamamlanarak bölünmüş yol olarak trafiğe açılmıştır. Yolun 2008 senebaşı ödeneği 1 milyon YTL, ek ödeneği 2,5 YTL olmak üzere toplam ödeneği 3,5 milyon YTL olup, bu ödenekle Kadınhanı-İlgın arasında ihaleli olarak çalışılan 23 Km'nin tamamı bölünmüş yol olarak bitirilerek trafiğe açılmıştır. 2009 yılında Ilgın-Argıthanı arasının sathi kaplama seviyesinde, Argıthanı-Akşehir arasının ise temel seviyesinde tamamlanması planlanmaktadır.

Konya-Aksaray Yolu: Toplam 135 Km uzunluğundaki Konya-Aksaray yolunun 72 Km'lik kesimi Konya, 63 Km'lik kesimi ise Aksaray hudutları içinde yer almaktadır. 2007 yılına kadar yapılan çalışmalarla 13,3 Km'lik kesimi sathi kaplama seviyesinde tamamlanarak bölünmüş yol olarak trafiğe açılmıştır. Yolun 2008 yılı senebaşı ödeneği 400 in YTL, ek ödeneği 5 milyon YTL olmak üzere toplam ödeneği 5,4 milyon YTL olup, bu ödenekle ihale edilen 90 Km'lik kesimde çalışmalara devam edilmektedir. 2008 yılında yolda Konya ili sınırları içindeki 3,5 Km'lik kesim ile Aksaray ili sınırları içindeki 6 Km'lik kesim bölünmüş yol olarak tamamlanarak trafiğe açılmıştır. Konya-Aksaray yolunda kalan 113 Km'lik yolun 85 Km'lik kesimi tamamlanmış olup, 28 Km'si 2008 yılı sonuna kadar tamamlanacaktır. 2009 yılında; senebaşı itibari ile yeterli ödenek verilmesi

halinde, yolun tamamının sathi kaplamalı bölünmüş yol olarak bitirilerek trafiğe açılması planlanmaktadır.

Bunların yanı sıra Konya-Antalya, ve Konya-Mersin duble yol çalışmalarına da bir an önce başlanarak tamamlanmalıdır.

3.3. Hava Ulaşımı ve Sivil Havaalanı İhtiyacı

Konya sanayisi ve ticareti ile son yıllarda büyük bir gelişme göstermiştir. Konya girişimcisi artık yerel pazarları kendisine yeterli görmemekte ve dış ticaretin kendisi için vazgeçilmez olduğunu düşünmektedir. Bu noktada dış ticarete yönelen firmalarımızın oldukça yüksek sayıda olması ve gün geçtikçe artması, ayrıca ilimizin turizm sektöründe gösterdiği gelişmeler ve bu sektörde sahip olduğu potansiyel değerlendirildiğinde, Konya'dan yapılan uçak seferlerinin yurtdışı bağlantılı seferlere dönüştürülmesi artık bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Konya ve etki alanı düşünüldüğünde en büyük ihtiyaçlarından birisi Sivil Havaalanı Projesidir. İlimizin hali hazırda hava taşımacılığı ihtiyacını askeri hava üssü dahilinde bulunan havaalanı ile karşılaması ve sivil hava taşımacılığının bu şekilde yapılması, ihtiyaca cevap vermemektedir. Bunun yanı sıra sivil hava yolu hizmetlerinin askeri hava üssü dahilinde gerçekleştirilmesinden kaynaklanan sorunlar nedeniyle uçak seferleri bazen aksamakta ve askıya alınabilmektedir. Bu durum Konya halkını ve işadamlarını ulaşım açısından zor duruma düşürmektedir.

Yine Konya'mızda, gelişen sanayi ve ticaret ile eşzamanlı olarak bir çok farklı sektörde uluslararası düzeyde tanıtım fuarları gerçekleştirilmektedir. İnanç ve kültür turizminin yanı sıra, KTO-TÜYAP Uluslararası Fuar Merkezi ile ülkemizin önemli bir fuar şehri olmayı başaran ve 80 ayrı sektörde üretim yaparak dünya pazarlarına açılan Konya'mızda, düzenlenen bu fuar organizasyonlarına yurt içinden ve yurt dışından birçok talep gelmektedir. Ancak katılımcıların fuar organizasyonlarına gösterdikleri bu talebe karşın ulaşım açısından sivil havaalanı eksikliği yine bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sıkıntının çözülebilmesi ise halen kullanılmakta olan askeri havaalanının Konya-Karapınar arasında yer alacak bir bölgeye taşınması ve mevcut askeri havaalanının sivil havaalanına dönüştürülmesi ile mümkün olacaktır.

Ayrıca proje, Konya ile bir bütünlük arz eden Aksaray ve Karaman illerine de hitap edecek bir yapıda hazırlanmalıdır. Aynı zamanda bu sivil havaalanı uluslararası uçuşların yanında her türlü tarım, kargo taşımacılığı, dolmuş uçak uçuşlarına açık sivil havaalanı olmalıdır.

Bugün Konya'dan sadece İstanbul'a uçak seferleri bulunmaktadır. İlerleyen zaman içerisinde İzmir, Gaziantep, Samsun, Diyarbakır gibi diğer illere de uçuşların yapılması beklentiler arasındadır. Bazı şehirlere sefer düzenlemek üzere 40-50 kişilik küçük uçakların ilimizde kullanılması bu sorunun çözümünü sağlayacaktır.

Havayolları ile ilgili bir diğer problem fiyat uygulaması ile ilgilidir. THY özel şirketleri rekabetçi durumdan çıkarıp kendisi tekeli konuma gelmiştir. Bu tekel durumunun önüne geçilebilmesi için, diğer havayolu şirketlerinin teşvik edilmesi veya THY'nin Konya'da mutlaka ciddi bir fiyat düzenlemesi yapması gerekmektedir.

3.4. Şehir İçi Ulaşım

Konya, coğrafik yapısı nedeniyle toplu ulaşım hizmetinin en kolay şekilde verilebileceği Büyükşehirlerden bir tanesidir. İlimizde şehir içi ulaşım otobüs, minibüs ve tramvaylarla sağlanmaktadır. Kentin toplu ulaşım yükünün büyük bir kısmını almakta olan tramvaylar ile günde yaklaşık 100 bin yolcunun ulaşımı sağlanmaktadır.

Bugün bir sanayi ve ticaret merkezi durumuna gelmiş olan Konya'daki gelişmelere paralel olarak ardı ardına açılan Organize Sanayi Bölgelerinin merkez ile raylı sistem yoluyla buluşturulması bir gereklilik haline gelmiştir. Aynı gereklilik havaalanı merkez güzergahı ve Adliye Sarayı, Karatay Üniversitesi'nin bulunacağı güzergah için de geçerlidir. 2007 yılında kampus içine de seferler başlatarak hizmet verdiği alanı genişleten tramvayların bu çalışmaları daha da genişleterek ihtiyaç duyulan tüm güzergahlarda hizmet vermesi sağlanmalıdır.

4. TARIMSAL SANAYİ VE KONYA OVALARI SULAMA PROJESİ (KOP)

Konya tarıma dayalı sanayi, bitkisel ve hayvansal üretim merkezidir. Tarım ve hayvancılık sektörü Konya ilinde, taşıdığı yüksek potansiyel itibarıyla Türkiye için büyük önem arz etmektedir.

Eski çağlardan bugüne kadar medeniyetlerin merkezleri su havzalarına yakın bölgelerde kurulmuştur. Ancak dünya nüfusunun hızla artması nedeni ile mevcut kaynaklar, yükselen talebi karşılayamaz hale gelmektedir. Bu da suyun hayati öneminin ne kadar arttığının ve stratejik bir değer haline geldiğinin çok önemli bir göstergesidir.

GAP'tan sonra Türkiye'nin en önemli sulama projesi Konya Ovalarını Sulama Projesidir. 1908-1913 yıllarına dayanan Konya Ovası Sulama Projesi (KOP) Türkiye'de ihale yolu ile yapılmış ilk projedir. KOP, Konya ve Karaman illerinin tamamını içine almakta ve 12 projeden oluşmaktadır. Bünyesinde 9 adet büyük su projesi, içme suyu projeleri, Göksu Havzası enerji projeleri ve çok sayıda müstakil küçük yerüstü ve yer altı sulamaları bulunmaktadır.

Konya Ovası Projeler Demeti ile bugüne kadar 346.445 hektar alan suya kavuşturulmuş olup, bu miktarın toplam 645.205 hektara çıkarılması planlanmaktadır.

Konya Ovası Projeler Demeti ile bugüne kadar 346.445 hektar alan suya kavuşturulmuş olup, bu miktarın toplam 645.205 hektara çıkarılması için çalışmalar devam etmektedir.

TABLO 3. Konya’da Bulunan KOP Kapsamındaki Projeler ve Sulanacak Alanlar

Sıra	Proje Adı	Sulanacak Alan (Ha)
1	Konya-Çumra Projesi	339.051
2	Ereğli Projesi	42.225
3	İlgın projesi	17.639
4	Karaman Projesi	24.700
5	Ayrancı Projesi	5.438
6	Yunak – Akgöl Projesi	24.520
7	Sarayönü - Beşgözler Projesi	5.630
8	Akşehir - Eber Projesi	9.500
9	Beyşehir – Damlapınar Projesi	1.020
10	Küçük Su Projeleri	175.482
TOPLAM		645.205

Kaynak: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü IV.Bölge Müdürlüğü

TABLO 4. Konya ve Karaman’da Bulunan KOP Kapsamındaki İçme Suyu ve Enerji Projeleri

Sıra	Projenin Adı	Niteliği	Miktarı
4	Karaman Projesi	Hm ³ /Yıl	22,1
11	Konya İçme Suyu Projesi	Hm ³ /Yıl	37,8
12	Göksu Havza Enerji Projeleri	GWh/Yıl	1.47,5

Kaynak: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü IV.Bölge Müdürlüğü

TABLO 5. KOP Kapsamındaki (Konya-Karaman) Projelerin Son Durumu

Niteliksel Durum	Alan (Ha)
İşletmeye Açılan Projeler	346.445
İnşaatı Devam Eden Projeler	6.971
Yatırım Programına Teklif Edilmiş Olan Projeler	16.056
Planlaması Tamamlanan Projeler	251.213
Kesin Projesi Tamamlananlar	-
Planlama Aşamasında Olanlar	24.520
Toplam	645.205

Kaynak: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü IV.Bölge Müdürlüğü

Konya Kapalı Havzası’nda su kaynaklarının yetersiz olması nedeniyle, komşu havzalardan yeni su kaynakları temin etmeye yönelik olarak geliştirilen projelerden birisi olan KOP’un en önemli ayağını ve en büyüğünü oluşturan Konya – Çumra projesidir. 3 Merhaleden oluşan Konya-Çumra projesinin en büyük ve en önemli kısmı da Konya-Çumra III. Merhale Projesi teşkil etmektedir. Konya – Çumra III. Merhale Projesi “Bozkır,

Bağbaşı ve Afşar Barajları, Mavi Tünel ve Hidro Elektrik Santrali(HES), Hotamış depolaması, Dineksaray HES, dineksaray pompaj ve Sakarya havzasına boşaltım May barajına boşaltım tesisleri olmak üzere çok sayıda maliyetli tesisten oluşmaktadır.

Konya-Çumra III. Merhale Projesi ile; Göksu Havzasının Akdeniz'e boşalan sularının yıllık 414 hm³'ü, inşa edilecek olan 3 adet baraj ve 17 km'lik tünel (Mavi Tünel) vasıtasıyla Konya Kapalı Havzasına aktarılacaktır. Bu su ile hem Konya Ovasının yer altı suyu desteklenecek hem de nihai sulama alanı olan 223 bin 410 ha tarım alanının sulama suyu desteklenecektir. Ayrıca proje ile Konya kentinin uzun vadeli içme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyacı karşılanırken toplam 50,6 MW kurulu güçte 3 adet HES ile yıllık 147,5 GWh enerji üretimi gerçekleştirilecektir.

Diğer taraftan yapımına 8 yıl önce başlanan Derebucak Barajı, Gembos derivasyonu ve sulama projesi çalışmalarında son durum ise şu şekildedir: Derebucak Prof. Dr. Yılmaz Muslu Barajı dolusavak deşarj kanalında beton ve riprap imalatları ile dipsavak çıkışındaki çelik mesnetlerin yapımı için 2007 yılında 1 milyon 850 bin YTL harcanarak iş geçici kabule hazır hale getirilmiştir. Beyşehir gölüne yılda ortalama 130 hm³ su aktaracak olan tesisin açılışı 6 Temmuz 2007 tarihinde yapılmıştır. Böylece 3 bin 750 hektar alanın sulanmasının yanı sıra, Beyşehir Gölü'nün ekolojik dengesi korunmuş olacaktır. Proje kapsamındaki bin 520 hektarlık Gembos cazibe sulaması ile bin 697 hektarlık Yeşildağ cazibe sulamasının şebeke inşaatı ise devam etmektedir.

4.1 Mavi Tünel Projesi

Mavi Tünel Projesi, Göksu'nun güneye akan suyunu, tersine kuzeye çevirip, Konya Ovası'nı sulayacak büyük bir tarımsal sulama projesidir. Projeye Yukarı Göksu Havzası'nda Bağbaşı, Bozkır ve Afşar Barajları'nda toplanacak suyun Çumra ve Karaman Ovalarına aktarılması planlanmaktadır. Mavi Tünel Projesi 17 km uzunluğunda, 4,2 m çapında, 400 milyon dolarlık maliyeti olan bir projedir.

Konya Ovası sınırları içerisinde irili ufaklı birçok akarsu bulunmaktadır. Küçük akarsuların çoğundan sulama amaçlı faydalanılırken en büyük debiye sahip olan Göksu Nehri'nden, Mavi Tünel Projesi'nin bu zamana kadar sadece proje olarak kalması nedeniyle sulama amaçlı yararlanılamamıştır. Yani, Göksu'nun Konya Ovası'ndaki tarımsal üretimi canlandırabilecek suları atıl olarak akmaya devam etmektedir. Oysaki Göksu Nehri'nin debisi Konya'da sulamada kullanılan akarsuların tamamının debisinden yüzde 50 daha fazladır.

Yukarı Göksu havzasından Konya kapalı havzasına su aktarımını sağlayacak olan Konya-Çumra 3. Merhale Projesinin en önemli ünitesini teşkil eden Bağbaşı Barajı ve Mavi Tünel projesi, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından dış kredili olarak 5 Aralık 2006 tarihinde ihale edilmiştir. Ve 92.843.000 Euro bedel ile İlcı İnş. A.Ş.'de kalmıştır. İşe başlama tarihi 4 Temmuz 2007, işin bitiş tarihi 16 Ekim 2012'dir.

İhalesi tamamlanmış olan Bağbaşı Barajı ve Mavi Tünel projesi ile yıllık ortalama çevrilecek su miktarı 160-180 hm³'tür. Bu miktar ile Çumra ovasının su ihtiyacının karşılanması ve yer altı sularının beslenimi için kullanılacaktır. 6 Temmuz 2007 tarihinde temeli atılarak çalışmalara başlanılan projenin 2008 yılı ödeneği 45 milyon YTL olup, 17 milyon 300 bin YTL harcanmıştır. Fiziki gerçekleşme %12'dir. Bağbaşı barajı ve Mavi Tünelin bitiminin ardından yap-işlet yönetimi ile ihale edilmesi planlanmaktadır.

Bugüne kadar toplam uzunluğu 6.700 metre olan baraj ulaşım yolunun 5,7'lik kısmının kazısı ile toplam uzunluğu 10.800 metre olan Mavi Tüneli ulaşım yolunun 8.300 metrelik kısmın kazısı yapıldı, yıl sonuna kadar tamamlanması planlanmaktadır. Derivasyon tüneli kazısı bitirilmiş olup beton kaplama devam etmektedir. Yaklaşım tünel, giriş platform kazısı tamamlanmış olup, segment fabrikası kurma çalışmaları devam etmektedir. Enerji nakil hatları tamamlanmış olup, kankasör tesisi kurulmuştur.

Derebucak barajından Derebucak İletim Kanalı vasıtasıyla Gembos havzası sularının Beyşehir gölüne derive edilmesi planlanmıştır. Beyşehir gölüne yılda 130 hm³ su aktaracak olan Gembos derivasyonu 6 Temmuz 2007 tarihinde işletmeye açılmıştır. Böylece 2 bin 655 hektar alanın sulanmasının yanı sıra, Beyşehir Gölü'nün ekolojik dengesi korunmuş olacaktır. Proje kapsamındaki, 1.520 ha'lık Gembos cazibe sulaması ile 1.135 ha'lık Yeşildağ cazibe sulamasının şebeke inşaatı devam etmektedir.

KOP ve Mavi Tünel bölgesel ve ulusal bir proje olduğundan, stratejik kaynak niteliğindeki suyun en iyi şekilde değerlendirilmesinin önemi büyüktür.

Konya Ovaları Sulama Projesi ile birlikte;

- Tarım ve tarıma dayalı endüstride büyük bir ekonomik potansiyel oluşacaktır. KOP'un gerçekleşmesi bölgesel ve sektörel kalkınmayı sağlayacak, bölgelerarası dengesizlikleri azaltacaktır.
- Projenin tamamlanmasıyla birlikte; hububat, şeker pancarı, meyve, sebze, yem bitkileri ve haşhaş yetiştiriciliğinde daha yüksek düzeyde verim alınması sağlanacaktır. Bu gelişmelerle birlikte üretimi yapılamayan ürünler de yetiştirilebilecek ve pek çok yeni sektörel fırsatlar doğacaktır. Ürün çeşitliliğinin artmasının bir sonucu olarak sanayinin hammadde ihtiyacını karşılayacak ürünler yetiştirilmiş olacaktır.
- Farklı ürünler yetiştirilmesi yanında artan ürün miktarı, bunları yerinde işleyen entegre tarım tesisleri ve tarım sanayisi ihtiyacını beraberinde getirecektir. Bunun sonucu olarak bölge, sanayi şehri konumuna gelecek ve yeni istihdam alanları oluşacaktır. Üretim ile birlikte ihracat kapasitesi artacak ve ülkemize döviz girdisi sağlanacaktır. Bu sayede Konya Ovası'nın her yıl milli ekonomiye 1 milyar dolarlık katkı sağlayacağı planlanmaktadır.
- Projeye birlikte yılda 100 GWh enerji üretilebilecektir. Ürün yelpazesi içinde %80-90 olan hububat, %20'lere düşecek, yerini daha yüksek gelir elde edilecek sanayi ürünlerine bırakacaktır.

- Ekonomik değeri daha yüksek olan, yem, yağ bitkileri, bakliyat, sebze ve meyve ile ekolojik ürünlerin üretimi yapılabilecektir. Böylece organik tarımda Konya önemli bir yere sahip olacaktır. Organik ürünlerin yaklaşık %80'inin ihraç amaçlı üretileceği düşünülürse hem ülke hem de ilimiz ekonomisine çok büyük katkı sağlanacaktır.
- Diğer taraftan projenin hayata geçirilmesi ile dondurulmuş ve kurutulmuş gıda sektörü daha da önemli bir sektör olarak öne çıkacaktır.
- Yaşanacak iklim değişikliği ile birlikte bitki örtüsünde meydana gelecek değişiklikler nedeniyle hayvancılık gelişecek ve hayvansal ürünlerde kalite, fiyat ve miktar olarak yüksek standartlar yakalanabilecektir.
- Proje ile Konya Ovası'nın yüzde 70'ini sulanabilir hale getirecek ve bölgede su sıkıntısı çekilmeyecektir.
- Son olarak KOP tamamı devreye girdiği takdirde 3 yılda kendini finanse edeceği öngörülmektedir.

Küresel kuraklık tehdidi ile birlikte, tarımda ve Konya'nın gelişiminde sulama son derece önemli bir yer teşkil etmektedir. KOP tamamlanamadığı için bugün ovada tarımsal üretim ve doğal hayat tehdit altındadır.

Konya'da yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ve Selçuk Üniversitesi uzun zamandan beri Konya Ovası'nı kuraklığın etkisinden kurtarmak, tarımsal üretimi sürdürmek ve tarımsal sanayinin gelişmesini sağlamak için ciddi çaba göstermektedir. KOP'un bir an önce tamamlanması için kamuoyu oluşturmaya çalışılmakta ve projenin tamamlanması talebi sık sık gündeme getirilmektedir. Ancak ilimiz için son derece önemli olan bu projenin tamamlanamamasının en önemli nedeni bugüne kadar projeye yeterli kaynak ayrılmamış olmasıdır. Hükümetin son açıkladığı genelgede GAP'a büyük bir şekilde yer vermekle birlikte, maalesef KOP'un hızlandırılması hususunun dışında proje ile ilgili ayrı bir eylem planı oluşturulmamıştır.

Konya Sulama Projesi İle İlgili Konya Ticaret Odası Olarak Önerilerimiz Şu Şekildedir:

- KOP Projesinin idaresi amacıyla Orta Anadolu Kalkınma İdaresi Kurulmalı,
- KOP Eylem Planı Hazırlanmalı,
- Konya proje bölgesi incelenerek ve araştırmalar yapılarak, dile getirilen taleplerin de dikkate alınması ile birlikte ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla değerlendirme yapılmalı,
- Konya Ovaları Sulama Projelerinin hızlandırılması için takvim belirlenmeli,
- KOP için 2009 yılı bütçe hazırlıklarında yeterli ödenek tahsis edilmeli ve ihtiyaç duyulması halinde yedek ödenek tertiplerinden ilave kaynak tahsisi yapılmalı,
- Mavi Tünel tamamlanması ile birlikte, suyun verimli ve bilinçli kullanılması için ovadaki üretim şimdiden planlanmalıdır.

Ticarette KOBİ Başkenti olan Konya için hazırlanacak KOP eylem planı ile kuraklığın azaltılması, ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi, sosyal gelişmenin sağlanması, alt yapının geliştirilmesi için öngörülen faaliyetlerin gerçekleştirilmesiyle birlikte ilimiz sanayisi ve tarımı daha iyi bir noktaya gelecektir.

KOP'un desteklenmesi ile birlikte, ülkemizin tahıl ambarı olan Konya Ovası, yapılacak stratejik planlarla dünyaya açılacak ve hem Türkiye'nin, hem de dünyanın muhtemel gıda krizinden kurtulmasını sağlayabilecek kapasiteye ulaşacaktır. Projenin sulama ayağının tamamlanmasıyla birlikte Konya ve Karaman gıda sanayinde önemli birer merkez haline gelebilecektir.

5. BÖLGESEL MENKUL KIYMETLER BORSASI

Ekonomik büyümenin tekrar ivme kazandığı ve liberal bir ekonominin uygulandığı ülkemizde istenilen konuma gelebilmek için yapılması gereken yatırımları kısıtlayan en önemli faktörlerden birisi sermaye eksikliğidir. Bu nedenle izlenen hemen hemen bütün ekonomi politikalarında doğrudan yabancı sermaye girişi daima teşvik edilmiştir.

Diğer taraftan halen faaliyet göstermekte olan bazı sermaye şirketlerinin mevzuat açısından var olan eksiklikler nedeniyle hukuki bir zemine oturtulmaması sosyo-ekonomik açıdan muhtemel sorunlara neden olabilecektir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Bölgesel Menkul Kıymetler Borsasının kurulması bahsedilen sermaye şirketlerinin hukuki bir zemine oturtulması açısından oldukça önemlidir.

İlimizde bulunan işletmelerin gerek mevcut yatırımlarını daha fazla büyütmeleri gerekse girişimciler tarafından yapılması planlanan yeni yatırımlar için sermayenin sağlanabilmesi önemli bir sorundur. Serbest piyasa ekonomisinin hakim olduğu bir ortamda, ekonomideki tasarruf seviyesinin yükseltilmesi ve tasarrufların en verimli yatırım alanlarına kaydırılarak

Bölgesel Menkul Kıymetler Borsasının kurulması sermaye şirketlerinin hukuki bir zemine oturtulması açısından oldukça önemlidir

kaynak sorununun çözümlenebilmesi için etkin bir piyasanın olması gereklidir. Ayrıca kısa veya uzun vadeli borç senedi çıkararak borçlanmak isteyen özel sektörün ve hisse senedi çıkararak sermayesine ortak olacak yeni kişi veya kurumlar arayan sınai şirketlerin karşılaştıkları yer menkul kıymetler borsalarıdır.

Konya ilinin her geçen gün gelişen, büyüyen sanayisi ve ticareti ile sahip olduğu dinamik yapısı göz önünde bulundurulduğunda, mahalli bir Menkul Kıymetler Borsası'nın kurulması kentimiz ve bölgemiz ekonomik yapısına büyük katkılar sağlayacaktır.

6. MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİNİN KURULMASI

Sanayicimizin ihtiyaç duyduğu kalifiye eleman eksikliğini gidermek için eğitim sistemi yeniden gözden geçirilmeli ve mesleki eğitim yeniden yapılandırılmalıdır. Bu amaçla ilimizde bir Mesleki Eğitim Merkezi kurulmalıdır. Üniversiteye gidemeyen lise mezunları bu mesleki eğitim merkezi vasıtasıyla sanayiye kazandırılacaktır.

Türkiye’de mesleki eğitim veren okulların tüm ortaöğretim kurumları içerisindeki payı %35 iken, Avrupa’da bu oran %65’ler seviyesindedir. Eğitimde Avrupa düzeyini yakalamak amacıyla öncelikle eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasındaki ilişkiler kuvvetlendirilmelidir. İşgücünün beceri dönüşümünü sağlayan aktif politikalar izlenmelidir. Öğrencilerimizin son teknolojik gelişmeleri takip etmelerini sağlayacak bilgi ve teknoloji donanımları temin edilmelidir. Ancak bu yolla Türkiye’de mesleki eğitimin payı AB standartları seviyesine getirilebilir.

Konya Ticaret Odası Mesleki Eğitim Merkezi kurulmasına yönelik çalışmalara başlamıştır. Bu kapsamda başta Almanya olmak üzere Avrupa’daki mesleki eğitim sistemleri incelenmiştir.

AB ülkeleriyle ülkemizdeki mesleki eğitim sistemini kıyasladığımız zaman önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. Örneğin Almanya’da mesleki eğitimin toplam maliyetinin %70-80’ini özel şirketler finanse ederken, ülkemizde mesleki eğitimde kamu finansmanı ağırlıktadır. Almanya’da mesleki eğitim ayrı bir saygınlık taşımaktadır. Öyle ki “usta” olarak tanımlanan kişi 40-50 kişiyi idare eden ve aynı yaşta olan üniversite mezunundan daha fazla para kazanarak aynı saygınlığı gören kişi olarak algılanmaktadır. Ülkemizde ise meslek liseleri üniversite okuma kapasitesi olmayan gençlerin gönderildiği bir okul haline gelmiştir.

AB’ye üye olmamız halinde paranın ve insanın serbest dolaşımı gündeme gelecektir. Dolayısıyla Türkiye’deki mesleki eğitimin ve buna ilişkin mevzuatın da Avrupa Birliği’ne benzer nitelik arz etmesi verilen belge ve sertifikaların karşılıklı tanınması vatandaşlarımız açısından önemlidir.

Konya Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre Konya’da mesleki eğitim 99 okulda, 2 bin 565 öğretmen ile ve 34 bin 686 öğrenciye verilmektedir. Ancak bu okullarda mevcut eğitimin kalitesindeki yetersizlik, ekipman tedarikinde karşılaşılan güçlükler ve mezun olan öğrencinin vasıfsız işçi psikolojisinde olmasından dolayı yüksek öğretime yönelmesi gibi sorunlar, iş piyasasının talebi olan ara eleman ihtiyacına cevap verememeyi beraberinde getirmektedir.

Diğer yandan ilimizde halihazırda faaliyet gösteren mesleki eğitim merkezleri sanayi alanındaki meslek dallarına yönelik eğitimlerde yetersiz kalmakta, sanayinin işgücü ihtiyacına önemli derecede cevap verememektedir. Bu çerçevede mesleki eğitimde hobi eğitimleriyle meslek kazandırma eğitimleri arasında bir denge kurulmalı ve bu tür kurslardan faydalanan kişilerin ekonomiye katma değer sağlayacak şekilde işgücü piyasasına kazandırılmaları gerekmektedir. Bu açıdan başlatmayı planladığımız Konya

Mesleki Eğitim Merkezi kurma projesi, Konya’da piyasanın ihtiyacı olan nitelikli işgücününün yetiştirilmesinde çok önemli bir adım olacaktır.

Konya Mesleki Eğitim Merkezi, üyelerimizin kalifiye ara eleman ihtiyacının giderilmesine dönük taleplerin karşılanması amacıyla meslek edindirme ve geliştirmeye yönelik eğitim verilmek üzere kurulacaktır. Eğitim verilecek dallar üyelerimizden gelen talepler ve iş dünyasının beklentilerine uygun olarak belirlenecektir. Bu çerçevede gerekli olursa Odamız Meslek Komiteleri Servisi, NACE çerçevesinde oluşturulan yeni komitelerde yer alan firmalara yönelik ek bir çalışma yapacaktır.

Kurulacak olan Mesleki Eğitim Merkezi’nin binasının Organize Sanayi Bölgesi içinde olması kursiyer ile sanayicinin iç içe olmasını sağlayacak ve bu da sanayicinin kursiyerlerin nasıl bir eğitimden geçtiklerini yakından görmelerine imkan sunacaktır. Kuracağımız sistemde, Almanya’da olduğu gibi, iş dünyasının da aktif olarak yer alması planlanmaktadır.

Sonuç olarak kurulacak Mesleki Eğitim Merkezinin ilimize sağlayacağı katkılar şunlar olacaktır:

- Çıracılık yaşında olup okul sistemi dışında bulunan gençlere temel meslek eğitimi vermek ve bunları işe yerleştirmek.
- Çıracılık sistemine girecek gençlerin uygun meslek seçimine rehberlik yapmak.
- 14–22 yaş grubunda olup geleceğini bir işyerinde çalışarak kurtarmayı düşünen gençlere çıracılık sistemi yoluyla meslek eğitim vermek.
- İş hayatı içinde bulunup 14-22 yaş grubunda olan gençleri eğitim süresince sosyal güvenlik şemsiyesi altına almak.
- Teorik dersleri, ders araç ve gereçleriyle zenginleştirilmiş laboratuvar atölyelerde öğretmek.
- Eğitim kurumlarıyla iş hayatı arasında işbirliği geliştirmek, iş hayatının belirli bir düzene bağlanmasına katkı sağlamak.
- Yapılan işlerin teknolojik kalitesinin ve veriminin yükselmesini sağlamak.

7. ENERJİ SORUNLARI

Konya’nın mevcut elektrik ihtiyacı tamamen dışarıdan sağlanmaktadır. Bu durum enerji arz güvenliğini sıkıntıya sokmaktadır. Bu nedenle bu konuda çeşitli önlemler alınması gerekmektedir.

Enerji Sorunlarına İlişkin Konya Ticaret Odası olarak önerilerimiz şu şekildedir:

- Konya’ya ve çevresine hizmet verebilecek ölçekte müstakil bir elektrik santrali yapılmalıdır. Konya bölgesinde Konya’yı besleyebilecek büyük bir enerji santralinin olmaması enerji sıkıntısına yol açmaktadır. Bu olay üretim üssü olan Konya’nın sanayisine zarar vermektedir. Doğalgaz yada su ile yapılacak olan santralin maliyet ve verimliliği göz önüne alındığında Konya için en uygun santral

kömürle çalışacak Ilgın termik santrali olacaktır. Ilgın ilçesinde elektrik üretmeye imkan sağlayacak geniş kömür maden alanları vardır. Geçmiş dönemlerde yapımı düşünülen fakat kamunun alım garantisi olmadığı için özel sektörün üstlenemediği termik santralin yapılması için kanun çıkarılmalıdır. Afşin B ve C santrallerine uygulanan yasal prosedür Konya Ilgın termik santraline de uygulanmalıdır. Bu çerçevede elektrik üretim ihalelerinin yapılarak bir an önce bu sorunun çözülmesi gerekmektedir.

- Konya'daki iletim hatları Konya'nın ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Konya'ya ana enerji taşıyan iletim hatları (380 kv ve 154 kv) oldukça yüklü çalışmaktadır. Zaman zamanda kapasitesinin üzerine çıkılmak sureti ile Konya'nın ihtiyacını da karşılayamamaktadır. Bu olumsuzluğu giderebilmek için :
 - a) Afyon-Temelli-Seydişehir-Konya IV. 380 kv'lık hattın yapımı süratle tamamlanmalıdır.
 - b) Ürgüp'e yapılmakta olan 380 kv indirici merkezden bir hatta yine Konya IV. irtibatlandırılarak alternatif ve ilave güç ihtiyacı karşılanmalıdır.
 - c) Konya ve yakın çevresi (Çumra, Kulu, Ilgın vs) ayrıca 380 kv'lık bir indirici merkez daha yapılmalıdır.
- Doğal Kaynaklarımız daha fazla kullanılmalıdır. Güneş, rüzgar, akarsular, sıcak su kaynaklarımız gibi enerji kaynaklarımızdan bugün aldığımız verim çok düşüktür. Yine mesela demir cevheri gibi madenler hala dışarıdan ithal yolu ile gelmektedir. Ülkemizin kaynakları daha fazla kullanılmalı, bu çerçevede oluşturulacak çalışmalara teknik ve ekonomik destekler verilmelidir. Cevher temini yerli imkanlarla yapılmalı bunun için yeni ocaklar açılmalıdır.
- Güneş enerjisi kullanımı yaygınlaştırılmalı ve yaptırımlar uygulanmalıdır. Konya gibi şehirlerde yılın 9 ayında güneş enerjisinde faydalanılabilir ve faydalanılmalıdır. Büyük sitelerde, büyük pazarlarda, büyük fabrika yada işyerlerinde, otellerde güneş enerjisi kullanımı mecburi hale getirilmelidir. Güneş enerjisinden yatırım maliyetlerinin fazla olması nedeniyle çok az faydalanılmaktadır. Bu konuda devlet tarafından teşvikler yapılarak yatırım maliyeti azaltılırsa birçok işletme kendi enerjisini karşılayarak enerji üretimine katkı sağlamış olacaktır.
- Bor ve kömür gibi zenginliklerimiz mutlaka daha etkin şekilde kullanılmalıdır. Bor madenin sadece hammadde olarak satılması yerine işlenerek katma değeri yüksek hale getirilmesi için çalışmalar artırılmalıdır. Ülkemizin kömür rezervleri mutlaka gün yüzüne çıkarılmalı, özellikle yeni nesil termik santraller kurularak Ilgın kömür madenler enerji üretimine dahil edilmelidir.
- Elektrik fiyatları çok yüksektir. Sanayici için bugün girdi maliyetlerinin büyük kalemını enerjiye ödenen rakamlar oluşturmaktadır. Ülkemizde elektrik fiyatları çok yüksektir. Elektrik fiyatlarındaki yüksekliğin nedenleri iyi araştırılmalı ve

ülkemin enerji potansiyeli araştırılıp daha fazla kullanılmalıdır. Elektrik faturalarından alınan %2'lik TRT payı ve %1'lik belediye hizmet payı kaldırılmalıdır.

- Petrol fiyatları çok dalgalanmaktadır. Bu dalgalanmalar üreticimize, imalatçımıza zarar vermektedir. Bu çerçevede ülkemiz yeni ar-ge çalışmaları ile fosil yakıtların yerini alacak alternatif enerji kaynakları için çalışma yapılmalıdır. Konya gibi geniş arazi alanları olan şehirlere ek desteklerle yağ bitkileri ektirilmelidir. Ayrıca bu bitkilerin laboratuvar ortamında Konya'da yetiştirilecek verimi yüksek yeni enerji bitki türleri geliştirilmelidir.
- Hidro-elektrik ve rüzgar türbinlerinin imalatı artırılmalıdır. Ülkemizde elektrik üretiminde kullanılan türbinlerin Konya gibi şehirlerde yapılması ve yerli malı türbin üretiminin artırılması gerekmektedir. Bugün rüzgar enerjisinden elektrik üretmek isteyen bir girişimci iki yıldan önce türbin yaptıramamaktadır. Hidro-elektrik santrallerinde kullanılan türbinler için bu süre daha da uzamaktadır. Bu teşvik edilirse Konya gibi sanayisi gelişen bölgelerimizde türbin üretilecek, hem dışarıya bağımlılığımız ortadan kalkacak hem de ihtiyaç karşılanacaktır.
- Rüzgar enerjisi için teşvikler artırılmalıdır. Almanya, İspanya gibi ülkelerde yıllık 20 bin megavat rüzgardan elektrik üretilmektedir. Ülkemizde ise bu rakam 300-500 megavatı geçmemektedir. Oysa bu ülkelerde rüzgar enerjisinin kullanımı ve üretimi için çok yoğun teşvikler uygulanmaktadır. Ülkemizde de bu teşvikler getirilmeli ve kısa dönemde rüzgardan elektrik üretiminin 5 bin daha sonra da kademeli olarak 10 ve 20 bin megavat düzeylerine çıkarılması yönünde stratejiler geliştirilmelidir. Konya'da kampus civarında 250 megavat elektrik üretebilecek rüzgar enerjisi olduğu tespit edilmiştir. Buralarda teşviklerle yada kamu desteği ile santraller kurulmalıdır. Bu sağlandığı takdirde ülkemizin enerji ihtiyacı daha farklı alanlardan karşılanmış olacak, ülkemizin atıl enerji alanları kullanılacaktır.
- BOTAŞ tarafından 03.03.2008 tarihinde yayınlanan Mart 2008 ayından itibaren uygulanmak üzere doğalgaz satış fiyat tarifesinde %3'lük iskonto oranı %1'e indirilmiştir. Bu uygulama OSB'lerin işletme giderlerini karşılayamayacak seviyeye getirmiştir. Bu sebeple; BOTAŞ'ın Mart 2008'den itibaren uyguladığı doğalgaz satış tarifesi yeniden değerlendirilerek Şubat 2008 ayına kadar yapılan uygulamanın devamının sağlanması. OSB'lere RMS-A istasyonu kurma hakkı tanınarak taşıma bedelinin kaldırılması gerekmektedir.

8. İLİN DİĞER SORUNLARI

8.1. KOBİ'lerin Finansman Sorunu

Günümüzde iş kurmak isteyen girişimcilerin en büyük sıkıntısı hiç kuşkusuz finansman zorluğudur. KOBİ'ler genellikle öz kaynakları dışında fon kullanmamakta, finansman yetersizliği için ilk etapta aile içi parasal destek sağlama çabasına girmekte, ikinci bir aşama olarak banka yolunu tercih etmekte veya etmemektedir.

Türk şirketlerinin mali yapısına bakıldığında yetersiz kredi hacmi ve risk sorunları nedeniyle birçok büyük firmanın finansman kaynağı olarak kredileri değil ticari borçları kullandığı görülmektedir. Bu nedenle de risk sermayesi ve sermaye ortaklığı gibi modellerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Yeterli mali kaynaklara sahip olmayan girişimciler bankalara başvurduklarında ise teminat göstermekte zorlanmakta ve daha işin başında vazgeçmektedirler. Diğer yandan sunulan kredilerin ticari faiz oranlarının yüksek olması nedeniyle de kredi kullanımı olması gerektiği düzeyde değildir.

Paranın maliyetini tabii ki hesaplamak lazım ama uzun vadeli fonlardan yararlanmadan kısa vadeli borçlanma ile orta vadeli krediyi çevirmek hele uzun vadeli kredi kullanırmak yüksek maliyet nedeniyle mümkün değildir. Ayrıca KOSGEB'in sadece imalat sanayiye yönelik değil, hizmet sektörüne yönelik olarak da finansman desteği sunması sağlanmalıdır.

8.2. Yüksek Girdi Maliyetleri

Anadolu'da KOBİ'lerin rekabet güçlerinin arttırılması, kalite alt yapılarının geliştirilmesine, markalaşma bilincinin ve sayısının artırılmasına, bu da öncü sektörlerin teşvik edilmesine ve yerel girdi maliyetlerinin düşürülmesine bağlıdır. Yüksek girdi maliyetleri nedeniyle firmalarımız pazar paylarını, çok daha düşük işgücü maliyetleri olan Çin, Hindistan, Doğu Avrupa ülkelerine kaptırmaya başlamışlardır. Bu girdi maliyetlerinin en azından rakip ülkeler seviyesine çekilebilmesi ve yeni destek sistemlerinin devreye sokulması gerekmektedir.

Sanayicilerimizin yeniliğe açık olmaları, değişimleri hızlı bir şekilde fark edip bunlara uygun stratejiler oluşturmaları gerekmektedir. Ar-ge çalışmalarına verilen önem artırılarak, teknolojik gelişmeyi özendirici, verimlilik ve etkinliği artırıcı çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Bankaların sağladığı KOBİ'lere yönelik kredi kullandırdıkları kredinin %5'i bile değildir. Ayrıca bilindiği üzere, bankaların sunduğu kredilerin vadeleri kısa, miktar genelde düşük, faiz ise yüksek olmaktadır. Oysa girişimciliğin yeşereceği iklim için uzun vadeli (minimum 60 ay) ve düşük faiz oranlı destek kredisi kullanılmalı, yatırımlarda tercihen en az ilk iki yıl vergiden muaf tutulmalıdır. Hatta bazı illerde uygulamaya geçilen "mikro kredi" çalışmalarına Konya'da da başlanmalıdır.

8.3. İşsizlik ve İstihdam Sorunu

Konya ekonomisi için önemli göstergelerden biri de istihdamdır. 2007 yılı verilerine göre Konya’da kamu ve özel sektörde yaklaşık 176 bin kişi sigortalı olarak istihdam edilmektedir. 2007 yılı ilk 3 ayı toplamında özel sektörde sigortalı olarak çalışan kişi sayısı 439 bin 753 iken, 2008 yılı ilk 3 ayı toplamında özel sektörde sigortalı olarak çalışan kişi sayısı 417 bin 665’e düşmüştür. Yine ilimizde 50 ve üzerinde işçi çalıştıran firma sayısı 263’tür. Bu işletmelerin 8’i kamuya, 255’i özel sektöre aittir.

Konya’da 1970 yılında İŞKUR’a başvurup da bir işe yerleşemeyenlerin sayısı 8 bin 304 iken, 2008 yılında bu rakam 14 bin 704’e ulaşmıştır. Bu rakamlar ilimizde işsizliğin halen yüksek olduğunu göstermektedir.

İşsizliğin azaltılması için devletin istihdam üzerindeki vergi yükünü ve maliyetleri düşürecek özel destekler sağlaması gerekmektedir. Ayrıca Konya ve çevresinden ilimize göç eden tarımsal nüfusun daha nitelikli hale getirilmesi amacıyla çeşitli kurumlarca verilen eğitim çalışmalarının devlet tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

İstihdam hizmetleri sağlayan kamu kuruluşlarının etkinliğinin artırılması ve bu kuruluşlara daha iyi ve hızlı hizmet verebilmeleri için daha iyi bir yapı kazandırılması gerekmektedir. İşsizlere yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin etkinleştirilmesi ve bu tür hizmetlerle işverenler arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Ülkemiz çalışma hayatı ve endüstri ilişkileri sisteminin de yeni bir yapılanma içine girmesi ve gelişmiş ülkelerde bu alanda geliştirilen politikaların hükümet, işçi, işveren ve ilgili tüm kesimlerce yakından izlenip değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Yerel yönetimler ise özel sektör yatırımlarını ve istihdam sağlayıcı çalışmaları kolaylaştırmalı ve alt yapısını oluşturmalıdır.

Özel sektör ayağında ise işletmelerde en fazla hangi nitelikte elemana ihtiyaç duyulduğunun tespit edilerek bu niteliklerdeki elemanların temin edilmesi noktasında ilgili kamu kurumları ile sıkı bir işbirliği yapılmalıdır. Yine işletmelerin kayıt dışı istihdama gitmemesi orta vadede ilimizin istihdamını artıracı bir etki yapacaktır.

8.4. KOBİ’lerimizin Kurumsallaşma ve Markalaşma Sorunu

İlimiz açısından bir diğer önemli sorun da KOBİ’lerimizin yeterli düzeyde kurumsallaşamamış olmaları ve tanıtım, markalaşma konularında oldukça geri kalmalarıdır. Konya ekonomisinin gelişmesinin yolu KOBİ’lerin kurumsallaşmasından geçmektedir. Bu gerçekten yola çıkılarak Konya’daki KOBİ’lerin kendisini kurumsallaşma ve markalaşma alanında geliştirmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda kurumsallaşma ve markalaşma sorunlarının aşılması için daha fazla eğitim gerçekleştirilmesi amacıyla tüm kurumlar bir eğitim planı oluşturmalı ve bu eğitimlerden KOBİ’lerin yararlanması sağlanmalıdır.

Konya Ticaret Odası bu alanda daha önceki dönemlerde olduğu gibi önümüzdeki dönemde de KOBİ'leri düzenleyeceği seminerlerle bilgilendirmeye devam edecektir. Bunun yanı sıra bu soruna çözüm getirici projeler hayata geçirilecektir.

Sonuç olarak,

Ülkemiz ve Konya adına sıralamış olduğumuz tüm bu sorunlar çözüme kavuşturulduğu takdirde, sanayi ve ticarete ulusal ve uluslararası alanda rekabet edebilirliğimiz artacaktır. Konya'nın sahip olduğu ticaret ve sanayi potansiyeli en iyi şekilde değerlendirilirse hem ülkemiz hem de ilimiz kalkınacaktır.